

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Το Κυπριακό ζήτημα μετά την ένταξη της
Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙΡΙΔΗΣ

Ιωάννης Ματθαίος

(1213Μ033)

ΑΘΗΝΑ, Σεπτέμβριος 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	-4-
Συνομογραφίες	-6-
Εισαγωγή	-7-
Α΄ ΜΕΡΟΣ	-9-
1. Κεφάλαιο «Α» - Ιστορική Ανασκόπηση	-9-
1.1 Ρίζες του Κυπριακού ζητήματος	-9-
1.2 Κυπριακό ζήτημα και ΕΕ	-14-
1.3 Μετά Σχεδίου Ανάν εποχή	-19-
2. Κεφάλαιο «Β» Παράγοντες που επηρεάζουν το Κυπριακό ζήτημα	-24-
2.1 Εκλογή νέου προέδρου στην ΤΔΒΚ	-24-
2.2 Οικονομική κρίση σε Ελλάδα - Κυπριακή Δημοκρατία	-26-
2.3 Εγγυήτριες Δυνάμεις (Ελλάδα – Τουρκία – Βρετανία)	-28-
2.4 Ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ	-35-
2.5 Ο ρόλος των υδρογονανθράκων	-39-
2.6 Μέση Ανατολή	-43-
2.7 Διεθνές Περιβάλλον	-46-
Β΄ ΜΕΡΟΣ	-50-
3. Κεφάλαιο «Γ» Λύσεις – εξελίξεις	-50-
3.1 Πιθανές βιώσιμες λύσεις του Κυπριακού ζητήματος	-50-
3.2 Προοπτικές – εξελίξεις	-55-
4. Κεφάλαιο «Δ»	-62-
4.1 Σύνοψη – Συμπεράσματα	-62-
Βιβλιογραφικές Αναφορές	-65-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Συμφωνίες μεταξύ των ηγετών των δύο πλευρών (Ε/Κ και Τ/Κ) -74-
μετά το 2004.

«Β» Έκθεση Νιχάτ Ερίμ το 1956. -80-

Στη Μάνα μου και στους Ελδουκάριους του 1974
που, ειδικά, στη φάση του Αττίλα II πολέμησαν
με ύψιστο ηρωισμό, εντελώς μόνοι τους

Πρόλογος

Τη λέξη «Κυπριακό» την άκουσα για πρώτη φορά, όταν ήμουν 8 ετών το 1979, από τη δασκάλα μου, η οποία έκανε την εξής παρατήρηση στην τάξη σε παιδιά που μιλούσαν μεταξύ τους και ενοχλούσαν τη διδασκαλία: «Το Κυπριακό θα λύσετε;». Εμείς καταλάβαμε ότι έπρεπε να σταματήσουμε να μιλάμε και ότι το κυπριακό ήταν μια δύσκολη (άλυτη) υπόθεση, που μάλλον η συζήτηση δεν οδηγούσε πουθενά. Δεν μας είχε εξηγήσει τι σήμαινε αυτό, αλλά ούτε και εμείς την είχαμε ρωτήσει. Μάλιστα, βλέποντας την Κύπρο στο γεωφυσικό χάρτη της Ελλάδας στις αίθουσες διδασκαλίας του Δημοτικού Σχολείου Αρφαρών Μεσσηνίας, κάτω αριστερά, νομίζαμε ότι η Κύπρος ανήκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Αργότερα, η πρώτη μου επαφή με την Κύπρο ήταν όταν ήμουν Υπολοχαγός και μετατέθηκα στο 2^ο Μηχανοκίνητο Τάγμα Πεζικού της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου. Από την πρώτη στιγμή που πάτησα το πόδι μου στο νησί και ρώτησα τον υπάλληλο του ξενοδοχείου τον Ιούλιο του 1996 «τι γίνεται», αυτός μου απάντησε ότι «εμείς εδώ ασχολούμαστε με το εθνικό θέμα». Επίσης, δε θα ξεχάσω ποτέ την ζοφερή περιγραφή της μητέρας μου για την ημέρα της εισβολής των Τούρκων στο νησί το 1974· αναστάτωση, έρεβος, στενοχώρια, αν και μακριά από την Κύπρο, στα Αρφαρά, χωριό της Μεσσηνίας. Μάλιστα, αναφέρει ότι είχε μαγειρέψει κόκορα με χυλοπίτες και από τη στενοχώρια όλης της οικογένειας τον πέταξε!

Δυστυχώς, βίωσα την ίδια κατάσταση (μη λύσης του Κυπριακού) και μετά από δέκα χρόνια που υπηρέτησα ως ανώτερος Αξιωματικός στο Γενικό Επιτελείο της Εθνικής Φρουράς.

Ο Κυπριακός λαός, ελληνοκύπριοι και τουρκοκύπριοι (αν και οι τελευταίοι θα έπρεπε να αποκαλούνται μουσουλμάνοι Κύπριοι) πληρώνουν ακόμα μέχρι την εποχή μας τους ανταγωνισμούς των μεγάλων δυνάμεων και η μαρτυρική Κύπρος παραμένει μέχρι σήμερα διαιρεμένη. Εύχομαι να μην αργήσει να αποκατασταθεί η αδικία και να επανέλθει η ειρήνη και ευημερία για όλους τους Κύπριους στο πολύπαθο νησί.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Καιρίδη Δημήτριο, για την επιστημονική του καθοδήγηση και τις οδηγίες του. Ευχαριστίες, επίσης, θα ήθελα να εκφράσω και στον καθηγητή

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, ο οποίος μέσα από τη διδασκαλία του με βοήθησε να αναπτύξω τον τρόπο σκέψης μου στα διεθνή θέματα. Το τελευταίο ευχαριστώ ανήκει στην οικογένεια μου και ιδιαίτερα στην αγαπημένη σύζυγό μου για τη στήριξη και τη βοήθεια στην εξεύρεση υλικού, αλλά και για το χρόνο απουσίας μου από κοντά τους. Το «ταξίδι», το οποίο ολοκληρώθηκε με αυτή την εργασία, το ένιωσα, το αγάπησα και το απόλαυσα.

Ιωάννης Ματθαίος
Αθήνα, Σεπτέμβριος 2015

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΚΕΛ: Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού
ΕΔΕΚ: Ενιαία Δημοκρατική Ένωση Κέντρου
ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε/Κ: Ελληνοκύπριοι/ Ελληνοκυπριακή
ΕΟΚΑ: Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών
ΚΔ: Κυπριακή Δημοκρατία
ΗΕ: Ηνωμένα Έθνη
ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Ι.Δ.: Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης
ΠτΚΔ: Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας
ΤΔΒΚ: Τουρκική Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου
Τ/Κ: Τουρκοκύπριοι/Τουρκοκυπριακή
ΤΜΤ: Τουρκική Οργάνωση Αντίστασης
UNFICYP: Ειρηνευτική Δύναμη του ΟΗΕ στην Κύπρο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κυπριακό ζήτημα αναμφισβήτητα αποτελεί τη μακροβιότερη σύγκρουση μετά το παλαιστινιακό. Ενδεχομένως δεν είναι τυχαίο που και τα δύο αυτά ζητήματα βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Έτσι, η διαμόρφωση της ιστορίας της Κύπρου καθίσταται όμηρος της γεωγραφίας της, της σπουδαίας γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής θέσης που κατέχει στο παγκόσμιο στερέωμα. Άλλωστε, η σημαντική στρατηγική αξία της Κύπρου αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η Βρετανία διατηρεί δύο στρατιωτικές βάσεις στο νησί από το 1960 μέχρι και σήμερα, αλλά και από το γεγονός ότι η Κύπρος αποτέλεσε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου πεδίο θερμότητας κρίσεων.

Η Κύπρος, βέβαια, ως μικρό κράτος του διεθνούς συστήματος, έχει περιορισμένες δυνατότητες μέσα σε αυτό, το οποίο διαμορφώνεται από τις μεγάλες δυνάμεις. Ο Waltz χαρακτηριστικά σημειώνει: «Τα αδύναμα κράτη κινούνται σε στενά περιθώρια. Άκαιρες πράξεις, λανθασμένες πολιτικές και κινήσεις την ακατάλληλη στιγμή μπορεί να έχουν μοιραία αποτελέσματα».¹ Πέρα από αυτό, η Κύπρος γειτνιάζει με μια μεγάλη περιφερειακή αναθεωρητική δύναμη, την Τουρκία, η οποία διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην υπόθεση του Κυπριακού.

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο τις προοπτικές/εξελίξεις που αναπτύχθηκαν μετά το 2004 στο Κυπριακό ζήτημα. Το 2004 συνέβησαν δύο σημαντικά γεγονότα, τα οποία σχετίζονται άμεσα με την πρόοδο του ζητήματος: η απόρριψη του Σχεδίου Ανάν και η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία αποτελούν τα κομβικότερα σημεία στην εξέλιξή του, μετά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974.

Έτσι, η προσχώρηση της ΚΔ στην ΕΕ απέφευγε την περιθωριοποίηση του προβλήματος και σήμαινε αύξηση της ασφάλειας της Κύπρου. Επιπλέον δημιουργήθηκαν νέες συνθήκες και προοπτικές για γόνιμη αναζήτηση ειρηνικής λύσης, κάτι που δεν είδαμε βέβαια μέχρι σήμερα. Το Κυπριακό πρόβλημα μετά από πολλές δεκαετίες παραμένει ως διεθνές και εθνικό πρόβλημα με κυρίαρχες τις αγκυλώσεις του παρελθόντος, οι οποίες δεν συμβάλλουν στην ειρηνική διευθέτησή του.

---

¹ Κουσκουβέλης, 2011: 400.

Άλλο ένα σημαντικό στοιχείο στην υπόθεση του κυπριακού, αφορά στην ανακάλυψη πλούσιων υποθαλάσσιων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων το 2011, νότια της Κύπρου, το οποίο προκάλεσε την εμπλοκή των βασικών μονάδων του διεθνούς συστήματος και περιέπλεξε περισσότερο το ζήτημα, δημιουργώντας περιφερειακή αστάθεια.

Επιπρόσθετα, η οικονομική κρίση που έπληξε την ΚΔ, η οποία τέθηκε το 2013 υπό καθεστώς μνημονίου, επηρεάζει σημαντικά τη διαχείριση του Κυπριακού, η οποία ενδεχομένως να οδηγήσει στην επιβολή ελλειμματικής λύσης για την Ε/Κ πλευρά, δεδομένου ότι η οικονομική κρίση που έπληξε την ΚΔ αφενός την αποδυνάμωσε διαπραγματευτικά και αφετέρου απορρόφησε μεγάλο μέρος της άσκησης πολιτικής.

Η παρούσα μελέτη δε θα επισέλθει στα επιμέρους θέματα του Κυπριακού (ασφάλεια, περιουσιακό, κτλ.), αλλά ούτε και σε θέματα ήπιας ισχύος. Επίσης δεν εξετάστηκε ο ρόλος της «ΤΔΒΚ», δεδομένου ότι στην παρούσα τουλάχιστον φάση δεν αποτελεί κομμάτι του διεθνούς συστήματος, εφόσον δεν έχει αναγνωρισθεί από καμία χώρα, παρά μόνο την Τουρκία.

Η εργασία στηρίχθηκε σε βιβλιογραφική έρευνα και όσον αφορά στη διάρθρωσή της, αποτελείται από δυο μέρη:

A. Στο πρώτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί μια σύντομη ιστορική αναδρομή του Κυπριακού προβλήματος, οι προεκτάσεις του μετά την καταψήφιση του Σχεδίου Αναν το 2004 και την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος των παραγόντων που επηρεάζουν παντοιοτρόπως την επίλυση του ζητήματος.

B. Στο δεύτερο μέρος θα αναπτυχθούν οι πιθανές λύσεις του κυπριακού και θα εξαχθούν συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη.

Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη / ανάλυση των γεγονότων, στη βάση των διεθνών σχέσεων και της διεθνούς πολιτικής, τα οποία διαδραματίστηκαν μετά το 2004 στο κυπριακό, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με τη νέα διαμορφωθείσα κατάσταση στην υπόθεση του πολιτικού προβλήματος της Κύπρου.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α» - Ιστορική Ανασκόπηση

1.1 Οι ρίζες του Κυπριακού Ζητήματος

Η Κύπρος, το τρίτο μεγαλύτερο σε έκταση νησί της Μεσογείου, μετά τη Σαρδηνία και τη Σικελία, με έκταση 9.251 τετραγωνικά χιλιόμετρα, αποτέλεσε «το μήλον της έριδος» πολλών κατακτητών στο πέρασμα της ιστορίας για γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς κυρίως λόγους, δεδομένου ότι βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων : της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής.

Το 1571 αποτελεί έτος ορόσημο για τη σύγχρονη ιστορία της νήσου, καθόσον οι μακρινές καταβολές του σημερινού Κυπριακού ζητήματος ανάγονται σε εκείνη την περίοδο κατά την οποία το νησί καταλήφθηκε από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Βέβαια, παρά το πέρασμα πολλών κατακτητών, η Κύπρος διατήρησε τον ελληνικό της χαρακτήρα² (Συρίγος, 2014:123).

Οι εξεγέρσεις των Κυπρίων εναντίον των Οθωμανών με πρωτοστάτη την Ορθόδοξη εκκλησία σε όλο αυτό το διάστημα δεν είχε θετικό αποτέλεσμα. Μετά την ήττα των Οθωμανών στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1876 – 78, υπογράφηκε στο Βερολίνο (1878), η τελική συνθήκη Ρωσίας – Οθωμανών με τις Ευρωπαϊκές δυνάμεις να δέχονται τη μεταβίβαση του νησιού στους Άγγλους ως τετελεσμένο γεγονός.

Η Αγγλία το 1914 κήρυξε άκυρη τη συνθήκη του 1878 (Kadioglu, 2010:7), με αφορμή την είσοδο της Τουρκίας στον Α΄ΠΠ στο πλευρό των Γερμανών και προσάρτησε την Κύπρο. Με τη συνθήκη της Λωζάννης (1923) η Τουρκία παραιτήθηκε όλων των δικαιωμάτων της επί της Κύπρου και η Αγγλία ανακήρυξε το νησί αποικία του Βρετανικού στέμματος το 1925 (Μάλλινσον, 2011: 64).

Μετά τη συνθήκη ειρήνης των Παρισίων του 1947 και την παραχώρηση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα ακολούθησε το δημοψήφισμα της 15^{ης} Ιανουαρίου 1950, στο οποίο σε ποσοστό 95,7% των ελληνοκυπρίων, που είχαν δικαίωμα ψήφου και αρκετών τουρκοκύπριων, ψήφισαν υπέρ της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

---

² Το 1881, το 75% των κατοίκων του νησιού ήταν Έλληνες και την περίοδο μετά το 1950, το 78% ήταν Έλληνες Κύπριοι, το 18% μουσουλμάνοι Κύπριοι (Τούρκοι) και το υπόλοιπο ποσοστό αποτελούνταν από μικρές χριστιανικές κοινότητες των Μαρωνιτών, των Αρμενίων και των Λατίνων, οι οποίες το 1960 επέλεξαν να ενταχθούν στην Ε/Κ πλευρά.

Η Τουρκία αρχικά δεν έδειχνε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Κύπρο μέχρι τη διεθνοποίηση του ζητήματος στον ΟΗΕ από την Ελλάδα και την έναρξη του αγώνα της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α) το 1955, με σκοπό την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Σύμφωνα με την Firat (Firat, 2012: 21,121) η Τουρκία ενεπλάκη στο Κυπριακό κατόπιν πίεσης των Τουρκοκυπρίων και κυρίως των φοιτητών Τ/Κ που βρίσκονταν στην Τουρκία.

Σημειώνεται μάλιστα ότι στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 17 Δεκεμβρίου 1954 υπήρχε συνταύτιση πολλών επιχειρημάτων στο ζήτημα της Κύπρου μεταξύ Αγγλίας και Τουρκίας. Η Αγγλία ενθάρρυνε την Τουρκία το 1955 να εμπλακεί στις ενδοκυπριακές διαμάχες (Calvocoressi, 2010:463 - Firat, 2012: 122, 125 - Mallinson, 2005:49), η οποία υποστήριζε το 1957 τη διχοτόμηση του νησιού ως λύση στο πρόβλημα. Απέναντι στη δράση της ΕΟΚΑ δημιουργήθηκε η Τουρκική Οργάνωση Αντίστασης (ΤΜΤ) το 1958 με κρυφή στρατιωτική και οικονομική υποστήριξη από την Τουρκία, με σκοπό την αύξηση των πράξεων βίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων, με επιδίωξη να γίνει αποδεκτή η λύση της διχοτόμησης (Firat, 2012: 134). Οι ένοπλες συγκρούσεις το καλοκαίρι του 1958 μεταξύ των δυο κοινοτήτων επιβάρυναν τις σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας, που οδηγούνταν στα πρόθυρα του πολέμου. Οι ΗΠΑ αντιλήφθηκαν ότι ενδεχόμενη σύρραξη στη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της τότε Σοβιετικής Ένωσης και πίεσαν τις εμπλεκόμενες χώρες για την εξεύρεση λύσης (Firat, 2012: 136).

Ο αγώνας της ΕΟΚΑ και η διεθνοποίηση του Κυπριακού ζητήματος οδήγησαν στις Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου του 1959, σύμφωνα με τις οποίες η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία στις 16 Αυγούστου 1960, με πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ΄ και Αντιπρόεδρο τον Τουρκοκύπριο Φαζίλ Κιουτσούκ. Η αποδοχή της λύσης της Κυπριακής Δημοκρατίας διαδραματίστηκε υπό την επίδραση των ΗΠΑ και της προάσπισης των τότε Νατοϊκών συμφερόντων (Firat, 2012: 34). Η Αγγλία διατήρησε δύο κυρίαρχες βάσεις συνολικής έκτασης 154,4 τετραγωνικών χιλιομέτρων στη Δεκέλεια και στην περιοχή Ακρωτηρίου – Επισκοπής. Σε αυτή τη φάση αρχίζει επίσημα το Κυπριακό ζήτημα. Αυτές οι συμφωνίες αποτέλεσαν τη βάση του «κακού», όπως αποδεικνύεται από τα γεγονότα μέχρι σήμερα. Αρκετοί αναλυτές διατύπωσαν την άποψη ότι η Κυπριακή Δημοκρατία γεννήθηκε ετοιμοθάνατη (Θεοφάνους, 2002: 134) και η Κύπρος

τέθηκε υπό την κηδεμονία χωρών του NATO και το κυπριακό πρόβλημα σε νέα βάση και φάση (Χαραλαμπίδης, 2011:479).

Κατά τη Βρετανική περίοδο (1878 – 1960), σύμφωνα με την ανάλυση του Kadioglu (Kadioglu, 2010: 2), οι εθνοθρησκευτικές συνειδήσεις των Ε/Κ και Τ/Κ μετατράπηκαν σε εθνοτικούς ανταγωνισμούς, ως αποτέλεσμα της ασυνεπούς πολιτικής της Βρετανίας, η οποία επέτρεψε την πολιτικοποίηση και τη χειραγώγηση αυτών των διαφορετικών ταυτοτήτων, επαυξάνοντας παράλληλα αυτόν τον ανταγωνισμό. Βέβαια, πρέπει να επισημανθεί ότι πριν την εθνοτική σύγκρουση είχε προηγηθεί η ιδεολογική σύγκρουση περισσότερο στην Ε/Κ πλευρά και λιγότερο στην Τ/Κ, από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 έως το 1974.

Οι κακοί χειρισμοί που ακολούθησε η ελληνική πλευρά (Ελλάδα και Κύπρος) τα επόμενα 14 χρόνια από την ανεξαρτησία της Κύπρου, όπως η προσπάθεια τροποποίησης 13 σημείων του Συντάγματος παρά την αντίθεση της Τουρκίας (Firat, 2012: 21,147) η καταπίεση των Τουρκοκυπρίων το 1964 – 74 (Συρίγος, 2005: 65), εσωτερικές διαμάχες, απόπειρες δολοφονίας εναντίον του Μακάριου, με αποκορύφωμα την επιβολή στρατιωτικής δικτατορίας εναντίον του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας τον Ιούλιο του 1974, οδήγησαν στην εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο σε δύο φάσεις (20 – 22 Ιουλίου και 14 - 16 Αυγούστου 1974), οι οποίες ονομάστηκαν «ΑΤΤΙΛΑΣ I» και «ΑΤΤΙΛΑΣ II» αντίστοιχα. Η Τουρκία επικαλέστηκε την ανάμιξη της Ελλάδας ως διάλυση της Συνταγματικής τάξης στο νησί και θεώρησε κατ' επέκταση την κατάσταση ως παραβίαση των συμφωνιών και των εγγυήσεων.

Από τότε η περιοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας (όχι ολόκληρου του νησιού), που βρίσκεται υπό τουρκική κατοχή ανέρχεται στο 37,06% και το 3% είναι η ad hoc αποστρατικοποιημένη περιοχή, «νεκρή ζώνη», η οποία ελέγχεται από τον ΟΗΕ προσδιορίζοντας τη γραμμή ανακωχής στις 17 Αυγούστου 1974. Το 1975 οι Τουρκοκύπριοι που διέμεναν στο Νότο³ μετακινούνται στο βόρειο τμήμα του νησιού. Παράλληλα μεγάλος αριθμός Ελληνοκύπριων βίαια μετακινήθηκε στο νότο. Η απομάκρυνση των ελληνοκυπρίων συνεχίστηκε λόγω της σκληρής πολιτικής του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ντενκτάς, ο οποίος έδιωχνε καθημερινώς 200 – 300 Ε/Κ από την κατεχόμενη Καρπασία. Ο εδαφικός διαχωρισμός των δύο κοινοτήτων άνοιξε το δρόμο σε ομοσπονδιακό σύστημα βασισμένο στη

---

³ Ήδη από το 1964 οι Τουρκοκύπριοι είχαν συγκεντρωθεί σε θύλακες διασκορπισμένους σε όλο το έδαφος της Κύπρου.

γεωγραφική και όχι στη λειτουργική ομοσπονδία. Επιπλέον διευκόλυνε τη λύση της διχοτόμησης και επέτρεπε τη λειτουργία διζωνικού κράτους.

Ήδη από το 1964 είχε εγκατασταθεί ειρηνευτική δύναμη στην Κύπρο (UNFICYP) με το ψήφισμα 186/1964 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, η οποία παραμένει μέχρι σήμερα, λόγω των γεγονότων 1963 – 64 (συγκρούσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων σε όλο το νησί, εθελούσια απομάκρυνση των Τ/Κ από τις δομές της ΚΔ, βομβαρδισμός της περιοχής της Τηλλυρίας της Κύπρου από την τουρκική πολεμική αεροπορία, κατά τη διάρκεια επιθέσεων Ε/Κ δυνάμεων σε Τ/Κ προγεφύρωμα στα Κόκκινα και στη Μανσούρα).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η κυρίαρχη ιδεολογία της Κυπριακής Δημοκρατίας μεταξύ 1960 - 74 ήταν αυτή της ενώσεως με την Ελλάδα (Θεοφάνους, 2000:180).

Το Φεβρουάριο του 1977 υπογράφεται μεταξύ των Μακαρίου – Ντενκτάς η συμφωνία των τεσσάρων αρχών. Ακολούθησε η συμφωνία των δέκα σημείων μεταξύ Κυπριανού – Ντενκτάς το 1979, η οποία ήταν ένα είδος επιβεβαίωσης της συμφωνίας του 1977. Αυτές οι συμφωνίες αποτέλεσαν τη βάση των προτεινόμενων σχεδίων επίλυσης που ακολούθησαν και είχαν ως βασικό σημείο την αποδοχή της διζωνικής και δικοινοτικής ομοσπονδίας (Συρίγος, 2005: 42).

Ακολούθησε η μονομερής διακήρυξη της ανεξαρτησίας του τουρκοκυπριακού αποσχιστικού κράτους της Βορείου Κύπρου⁴ στις 15 Νοεμβρίου 1983 με την ονομασία Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου (ΚΚΤΚ).⁵ Η «ΤΔΒΚ» αναγνωρίζεται μέχρι σήμερα μόνο από την Τουρκία. Το Πακιστάν αποφάσισε να αναγνωρίσει το νέο κράτος, αλλά αναίρεσε την απόφασή του μετά από πίεση των ΗΠΑ (Firat, 2012: 233) που ήταν απόγονος της «Προσωρινής Τουρκοκυπριακής Διοίκησης» που είχε ιδρυθεί το Δεκέμβριο του 1967.

Οι προσπάθειες της ελληνοκυπριακής πλευράς για διεθνοποίηση του προβλήματος μέχρι τη λήξη του Ψυχρού πολέμου παρέμεναν άκαρπες. Η στάση των ΗΠΑ και της Βρετανίας μετά την κατοχή της νήσου από την Τουρκία ήταν αρνητική στη διεθνοποίηση του Κυπριακού (Συρίγος, 2005: 70), δεδομένου ότι η γεωπολιτική αξία της Τουρκίας ήταν πολύ σημαντική για την άμυνα της δύσης.

---

⁴ Η ανακήρυξη προέκυψε κατόπιν εμμονής του ηγέτη των τουρκοκυπρίων Ραουφ Ντενκτάς, προτού μάλιστα σχηματιστεί η νέα κυβέρνηση του Τουρκοκράτους Οζάλ στην Τουρκία.

⁵ Η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας παραμένει διεθνώς αναγνωρισμένη ως κυβέρνηση όλου του νησιού και επομένως ολόκληρο το νησί θεωρείται πλέον ότι είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, το κοινοτικό κεκτημένο δεν έχει τεθεί σε ισχύ στη Βόρεια Κύπρο.

Επιπλέον οι αλυσιδωτές κρίσεις που συνέβησαν στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 (παραβίαση της πράσινης γραμμής τον Αύγουστο του 1996 με τη δολοφονία δύο Ελληνοκυπρίων, υπόθεση Λοϊζίδου με την προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, πύραυλοι S – 300) επιτάχυναν την αναζήτηση λύσεων με τις ΗΠΑ να προωθούν τις δικοινοτικές συνομιλίες και την ΕΕ να ξεκινά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ (Firat, 2012: 327).

Η Διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει ότι η ΚΔ διατηρεί τη νομική της προσωπικότητα, παρά τα κατά καιρούς σοβαρά εσωτερικά προβλήματα και τη διαίρεση του νησιού και η Κυπριακή κυβέρνηση αντιπροσωπεύει την Κυπριακή Δημοκρατία (Συρίγος, 2005: 85). Το ομόφωνο ψήφισμα 186/1964 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για τη συγκρότηση ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ με τη συγκατάθεση της κυβερνήσεως της Κύπρου, αποδεικνύει τη νομιμότητα της κυπριακής κυβέρνησης. Από το 1974 και έπειτα η ελληνοκυπριακή πλευρά διαπραγματεύεται την επίσημη σφραγίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Οι ανεξάρτητες/αποκλίνουσες στρατηγικές που ακολούθησαν και οι δυο πλευρές αλλά και η έλλειψη ιδιαίτερου ενδιαφέροντος της διεθνούς κοινότητας για το Κυπριακό έθεσαν αυτό στην «κατάψυξη». Ο Συρίγος (Συρίγος, 2005: 58) σημειώνει ότι οι αδιέξοδες συνομιλίες μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων προκάλεσαν την παντελή έλλειψη της διεθνούς κοινότητας. Οι άεστες προσπάθειες του ΟΗΕ για εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό ζήτημα, μετά το 1974 μέχρι σήμερα, απέβησαν άκαρπες.

Η δημογραφική αλλοίωση των κατεχομένων εδαφών της Κύπρου από Τούρκους έποικους, οι οποίοι το 2004 υπολογίζονταν σε 115.000 – 120.000 (Συρίγος, 2014: 635) σε συνδυασμό με την τάση μείωσης των Τουρκοκυπρίων, ιδίως μετά την εδραίωση της τουρκικής κατοχής ένας στους δύο Τουρκοκύπριους μεταναστεύει (Θεοφάνους, 2002: 48) επιβαρύνει επιπλέον την εξεύρεση δίκαιης, βιώσιμης και λειτουργικής λύσης του κυπριακού ζητήματος.

Εν κατακλείδι, το Κυπριακό ζήτημα είναι πρωτίστως πρόβλημα της αυτοδιάθεσης, στο οποίο βασικό συστατικό στοιχείο του είναι η σύγκρουση των δυο αντίπαλων εθνικισμών (Ε/Κ και Τ/Κ), που υποστηρίζονταν από την Ελλάδα και την Τουρκία. Επίσης, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι υπερδυνάμεις κατά τη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου και η Βρετανία ως πρώην αποικιακή δύναμη (Kadioglu, 2010: 3).

Το Κυπριακό ζήτημα, όπως διαμορφώθηκε μέχρι σήμερα, μπορεί να διαχωριστεί σε τέσσερις περιόδους / φάσεις. Η πρώτη περίοδο χρονολογείται μέχρι το 1960 με την ίδρυση της ανεξάρτητης ΚΔ. Η δεύτερη περίοδος από το 1960 έως το 1974, με την Τουρκική εισβολή στο νησί και την ντε φάκτο διαίρεσή του και την τουρκική στρατιωτική κατοχή του βόρειου τμήματος του νησιού μέχρι σήμερα. Από το 1974 έως το 2004, με την τελευταία σοβαρή προσπάθεια επίλυσης του ζητήματος, με τη σύνταξη και απόρριψη του Σχεδίου Ανάν με δημοψήφισμα του Κυπριακού λαού και τελευταία περίοδο μετά το 2004 μέχρι σήμερα με την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ, η οποία θα εξεταστεί στα κεφάλαια που ακολουθούν.

1.2 Κυπριακό Ζήτημα και ΕΕ

Οι χώρες που επιδιώκουν την προσχώρηση στην ΕΕ το κάνουν για διάφορους λόγους, κυρίως για οικονομικούς και πολιτικούς. Τα οικονομικά οφέλη που θα αποκομίσει το ενταγμένο κράτος στην ΕΕ ως μέρος μιας μεγάλης αγοράς, θα είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η δυνατότητα να επηρεάσει τις αποφάσεις της ΕΕ, δεδομένου ότι όλες οι ευρωπαϊκές χώρες πλήττονται από πολλές αποφάσεις της ΕΕ, είτε είναι μέλη της είτε όχι. Ως κράτος - μέλος μιας αναδυόμενης ευρωπαϊκής «υπερδύναμης» συμβάλλει στη διαμόρφωση των σχέσεων της ΕΕ με τον υπόλοιπο κόσμο.

Ένας τρίτος λόγος επίσης σημαντικός, όπως στην περίπτωση της διεύρυνσης του 2004⁶, σχετίζεται άμεσα με την ασφάλεια. Βέβαια η ΕΕ δεν παρέχει σκληρή ασφάλεια με τον τρόπο του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO), αλλά προσφέρει την ήπια ασφάλεια - δηλαδή, μη-στρατιωτική προστασία και σιγουριά.

Η πορεία ένταξης της ΚΔ στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁷ πέρασε από δύο φάσεις. Η πρώτη αφορά τη συμφωνία για την προώθηση της τελωνειακής ένωσης το 1987 και η δεύτερη στην πλήρη ένταξη της χώρας το 2004, με άλυτο το πολιτικό πρόβλημα. Επίσημο αίτημα για ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα υποβλήθηκε τον Ιούλιο 1990, εκ μέρους όλης της νήσου.

---

⁶ Τα δέκα μέλη που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004 ήταν :Κύπρος, Μάλτα, Σλοβακία, Τσεχική Δημοκρατία, Πολωνία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία.

⁷ Η Κύπρος ήδη από το 1972 είχε υπογράψει συμφωνία σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Κατά τον Συρίγο (Συρίγος, 2005: 67) η αίτηση αυτή ήταν η πρώτη σοβαρή προσπάθεια να ξεφύγει το Κυπριακό ζήτημα από τα αδιέξοδα του 1974 και η διεθνοποίησή του άρχισε να λαμβάνει «σάρκα και οστά» με την προοπτική ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ, παρά με τις συνομιλίες και τις δεκάδες ψηφίσματα του ΟΗΕ μέχρι τότε.

Αξίζει να σημειωθεί το ιστορικό της ένταξης της Γερμανίας, όπου ήταν και αυτή διαιρεμένη, όταν ιδρύθηκε η ΕΟΚ, το πρόπλασμα της σημερινής ευρωπαϊκής ένωσης. Αυτό όμως δεν εμπόδισε την ένταξη της Δυτικής Γερμανίας, ούτε αυτή η ένταξη εμπόδισε στη συνέχεια, όταν δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες πολιτικές συνθήκες, την ένταξη του ανατολικού τμήματος της Γερμανίας, αντίθετα τη διευκόλυνε αποφασιστικά.⁸

Η εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη της νότιας Κύπρου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 της επέτρεψε να είναι εφικτή από οικονομικής πλευράς η ένταξή της στην ΕΕ⁹. Στη σύνοδο Κορυφής το 1994 (Κέρκυρα) αποφασίστηκε η ένταξη της Κύπρου στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα διεύρυνσης. Η Τουρκία εξέφρασε την αντίθεσή της στην ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, καθόσον αυτό κατά τον Θεοφάνους (Θεοφάνους, 2006: 60) θα αποδέσμευε την Κύπρο από το στρατηγικό έλεγχο της Τουρκίας, παρόλο που τα οφέλη για τους τουρκοκύπριους ήταν εμφανή. Στην απόφαση της αντίστοιχης συνόδου του 1997 (Λουξεμβούργο) η ΚΔ¹⁰ μαζί με άλλες εννέα χώρες της Ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης συμπεριλήφθηκαν στη διαδικασία διεύρυνσης.

Στη σύνοδο κορυφής του 1999 (Ελσίνκι), το Ευρωπαϊκό συμβούλιο κατέστησε σαφές ότι για την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ, δεν ήταν απαραίτητο προηγουμένως να έχει λυθεί το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου. Βέβαια κατά τον Θεοφάνους (Θεοφάνους, 2000: 236) στόχος των ΗΠΑ στη διάσκεψη κορυφής του Ελσίνκι δεν ήταν η επίλυση του Κυπριακού αλλά η αναγόρευση της Τουρκίας ως υποψήφια χώρα για ένταξη στην ΕΕ.

Σύμφωνα με τους Muftuler & Guney (Muftuler & Guney, 2005) οι εξελίξεις το 2002 και το 2003 έδειχναν ότι υπήρχε μια νέα δυναμική στο Κυπριακό ζήτημα,

---

⁸ Για την Κύπρο (Λεύκωμα), ΥΕΘΑ/ ΓΕΕΘΑ, 1998, σελ. 112.

⁹ Βέβαια, οι διαφορές στο επίπεδο ανάπτυξης μεταξύ της νότιας Κύπρου και της κατεχόμενης ήταν συντριπτικές (Θεοφάνους, 2002: 47)

¹⁰ Ήδη στην Ευρωμεσογειακή διάσκεψη στη Βαρκελώνη το Νοέμβριο του 1995 εκτέθηκε το μήνυμα ότι ο ευρύτερος χώρος της μεσογείου αποτελεί χώρο ζωτικής σημασίας για την ΕΕ. Επομένως, η ασφάλεια και η οικονομική ευημερία της Ευρώπης συνδέονται άμεσα με τον ευρύτερο μεσογειακό και μεσανατολικό χώρο (Θεοφάνους, 2000: 22).

ως αποτέλεσμα της συμμετοχής της ΕΕ, όταν η διαδικασία ένταξης της Τουρκίας έγινε αξιόπιστη και η Τουρκική κυβέρνηση άρχισε να λαμβάνει σοβαρά τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Κύπρο.

Μια εβδομάδα μετά την καταψήφιση του σχεδίου Ανάν τον Απρίλιο του 2004, η ΚΔ γίνεται μέλος της ΕΕ την 1 Μαΐου 2004. Ως εκ τούτου, το 2004 η ΚΔ προσχώρησε στην ΕΕ, φέρνοντας μαζί της άλυτο το Κυπριακό ζήτημα. Η Κύπρος υφίσταται πλέον ως κράτος μέλος της ΕΕ, αλλά παραμένει διαιρεμένη. Ωστόσο, η *de facto* διχοτόμηση σημαίνει ότι το κοινοτικό κεκτημένο έχει ανασταλεί στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, σύμφωνα με το πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης προσχώρησης στην ΕΕ της Κύπρου. Έτσι, μόνο το νότιο τμήμα της Κύπρου δέχεται άμεσα τα οφέλη και τις υποχρεώσεις της ΕΕ ως κράτος μέλος της και οι Τουρκοκύπριοι έχουν γίνει ουσιαστικά Ευρωπαίοι πολίτες χωρίς τα οφέλη της εκπροσώπησης, ή τις υποχρεώσεις του μέλους, σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η συμβολή της Ελλάδας στην ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ ήταν καθοριστική (Λιλλήκας, 2008: 132). Η Ελλάδα απειλώντας να χρησιμοποιήσει το βέτο της εναντίον της ανατολικής διεύρυνσης έπεισε την ΕΕ να συμπεριλάβει την ΚΔ ως νέο μέλος της το 2004, παρά τη συνέχιση της Κυπριακού ζητήματος. Η Βρετανία επίσης υποστήριξε την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ και διαδραμάτισε ζωτικό ρόλο στην εξασφάλιση ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ (Ker-Lindsay, 2007a: 197).

Βέβαια, οι Müftüler & Güney (Müftüler & Güney, 2005) υποστηρίζουν ότι η Ελλάδα ήταν σε θέση να χειριστεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για την προώθηση των συμφερόντων της στην Κύπρο έναντι της Τουρκίας και ότι τελικά η ΕΕ ενεπλάκη στο Κυπριακό ζήτημα πιθανότατα χωρίς τη θέλησή της αλλά εξαιτίας της ανάμειξης των μελών της, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ελλάδα και ως αποτέλεσμα των σχέσεων της με την Τουρκία.

Στην ανάλυσή της η Tocci (Tocci, 2007:50) σημειώνει ότι η ένταξη της Κύπρου το 2004 πραγματοποιήθηκε επειδή εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της ΕΕ και δεν ήταν ο στόχος η επανένωση του νησιού στο πλαίσιο της Ένωσης.

Η ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ απέφερε οφέλη και στις δύο πλευρές (Ε/Κ – Τ/Κ), αλλά παράλληλα δεν ικανοποιήθηκαν όλες οι προσδοκίες, όπως ήταν αναμενόμενο και ταυτόχρονα το Κυπριακό ζήτημα αναδεικνύει τις αδυναμίες της ΕΕ στη λήψη αποφάσεων. Έτσι, τα αποκλίνοντα συμφέροντα των κρατών μελών δημιουργούν εσωτερικές διαιρέσεις και επηρεάζουν τις διαρθρωτικές ικανότητες της Ένωσης να προσφέρει μια συνεπή πολιτική με τον καλύτερο τρόπο στο

Κυπριακό ζήτημα (Υακίνθου, 2009: 314) και παρατηρούμε ότι μετά την προσχώρηση, η ΕΕ έχει επικεντρωθεί κυρίως στην ικανότητά της να δημιουργεί συστημική αλλαγή (με τη δημιουργία της οικονομικής αλληλεξάρτησης και της ανάπτυξης ενός συνόλου κοινών αξιών και των κοινωνικών και νομικών κανόνων) και σε αναπτυξιακά προγράμματα βοήθειας (Υακίνθου, 2009: 310).

Παρόλο λοιπόν που η ΕΕ έχει λάβει αποφάσεις, με τις οποίες απαιτεί η Τουρκία να αναγνωρίσει την ΚΔ και να υποστηρίξει τις προσπάθειες επίλυσης του πολιτικού προβλήματος (Λιλλήκας, 2008: 67), διακατέχεται από αδυναμία στη διαχείριση του Κυπριακού ζητήματος, η οποία διαφάνηκε και από τις προενταξιακές διαδικασίες κυρίως όσον αφορά στις διαφωνίες των μελών της ΕΕ, στις οποίες πολλές ευρωπαϊκές χώρες, ιδίως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ολλανδία και η Ιταλία, αντιτάχθηκαν στην ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ με άλυτο το Κυπριακό ζήτημα. Επιπλέον, στην ανάλυσή της η Υακίνθου (Υακίνθου, 2009: 320) αναφέρει ότι η απογοήτευση από την ΕΕ είναι διάχυτη και στις δύο κοινότητες (Τ/Κ – Ε/Κ), όχι μόνο στη διαχείριση του Κυπριακού ζητήματος, αλλά και στην πολύ αργή θεσμική, κοινωνική και οικονομική βελτίωση και των δύο κοινωνιών, μετά την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ.

Βέβαια, ο Λιλλήκας (Λιλλήκας, 2008: 190) παρατηρεί ότι υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με τη θετική στάση της ΕΕ υπέρ της ΚΔ ως προς το πολιτικό ζήτημα, δεδομένου ότι μέχρι σήμερα δε δίστασε να πάρει αποφάσεις που δε συνάδουν με το Διεθνές Δίκαιο και αποφάσεις που δεν περιβάλλονται στη νομιμότητα των ψηφισμάτων του συμβουλίου ασφαλείας του ΟΗΕ.

Επιπλέον οι Müftüler & Güney (Müftüler & Güney, 2005) υποστηρίζουν ότι η ΕΚ/ΕΕ έχει εμπλακεί στο Κυπριακό ζήτημα ήδη από το 1961 και με τη στάση της σε όλη την ιστορία της, συνέβαλε στο αδιέξοδο στο νησί. Από αυτή την άποψη, η συμμετοχή της ΕΕ έχει επιδεινώσει το οικονομικό χάσμα και συνέβαλε στο αδιέξοδο και όχι στη λύση. Η Συμφωνία Σύνδεσης μεταξύ Κύπρου και ΕΕ και τα προβλήματα της εφαρμογής των διαφορών καθώς και η βρετανική και η ελληνική ανάμειξη στο νησί έκανε την ΕΚ / ΕΕ έναν σημαντικό παράγοντα της σύγκρουσης.

Ο Ευρυβιάδης (Ευρυβιάδης, 2013) τονίζει ότι, παρόλο που η ένταξη της ΚΔ πρόσφερε σε αυτήν ένα ισχυρό στρατηγικό πλεονέκτημα, διαπιστώνεται «βραχυκύκλωμα» των μηχανισμών της ΕΕ μέσω της γραφειοκρατίας της και την παραλληλίζει με την περίπτωση της Γραμματείας του ΟΗΕ, η οποία σταδιακώς μετετράπη σε εργαλείο των αντι-κυπριακών δυνάμεων με αποκορύφωμα την

κατάθεση του κρατοκτόνου Σχεδίου Ανάν. Ο Wilson (Wilson, 2014:110) κατά ανάλογο τρόπο σημειώνει ότι η ΕΕ δεν μπορεί να υποστηρίξει αποτελεσματικά τις προσπάθειες του ΟΗΕ για την επίλυση του ζητήματος. Ταυτόχρονα και ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων της ΚΔ, Γιαννάκης Ομήρου (Ομήρου, 2015), καυτηριάζει την αδράνεια και την απουσία της ΕΕ στην επικουρική συνδρομή του ΟΗΕ για επίτευξη λύσης, όπως θα όφειλε να ενεργήσει σε ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα, όπως είναι το Κυπριακό.

Σύμφωνα με την Yakinthou (Yakinthou, 2009: 308) η ΕΕ δε χρησιμοποίησε τη θεσμική της επιρροή (5 χρόνια μετά την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ) πάνω στα κράτη μέλη για να ξεπεραστούν τα εμπόδια του αδιεξόδου του Κυπριακού ζητήματος. Αντίθετα, η εμπλοκή της ΕΕ στο Κυπριακό ζήτημα βάθυνε τις δικοινοτικές εντάσεις μεταξύ Τ/Κ και Ε/Κ.

Αναμφισβήτητα, όμως, η ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ σηματοδότησε μια νέα εποχή για την επίλυση του Κυπριακού ζητήματος με καλύτερους όρους απ' ό,τι προηγουμένως (Θεοφάνους, 2006: 246) και για τον Λιλλήκα (Λιλλήκας, 2008: 181) το Κυπριακό ζήτημα θεωρητικά τουλάχιστον έγινε ευρωπαϊκό πρόβλημα. Το ίδιο υποστηρίζει και η Firat (Firat, 2012: 326, 342), ότι μετά την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ το Κυπριακό ζήτημα μετατοπίζεται από τον άξονα Τουρκίας – Ελλάδα στον άξονα ΕΕ – Τουρκίας.

Εκτός από το γεγονός ότι η ΚΔ ενίσχυσε τη διεθνή της θέση απέκτησε συνάμα ένα ισχυρό όπλο, σε περίπτωση ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ, το βέτο, αφού η πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ ή η εταιρική προνομιακή σχέση απαιτεί τη θετική ψήφο της ΚΔ. Επίσης η αναγνώριση της «ΤΔΒΚ» δεν θα αποτελεί εύκολο στόχο για την Τουρκία αν και ο Θεοφάνους (Θεοφάνους, 2006: 107) υποστηρίζει ότι στην έκθεση του Γενικού γραμματέα του ΟΗΕ γίνονται προσπάθειες αναβάθμισης της νομικής υπόστασης της «ΤΔΒΚ».

Σύμφωνα με τον Gulmez (Gulmez, 2012) η ΕΕ διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο στη μακροχρόνια ειρήνη στο νησί, αποδεχόμενη την Ελληνική Κυπριακή υποψηφιότητα εξ ονόματος της ΚΔ, η οποία ήταν *de facto* ανύπαρκτη, από την ανακήρυξη της «ΤΔΒΚ» το 1983.

Επιπλέον, με την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, η Τουρκία έχει να αντιμετωπίσει δύο μέλη της ΕΕ - Ελλάδα και Κύπρο - με κατεστημένα συμφέροντα εναντίον των τουρκικών συμφερόντων στην περιοχή.

1.3 Μετά Σχεδίου Ανάν Εποχή

Μετά από τριάντα χρόνια διακοινοτικών συνομιλιών¹¹, υπό τον ΟΗΕ¹², κατατέθηκε το Σχέδιο Ανάν¹³ στην κρίση του κυπριακού λαού (Ε/Κ και Τ/Κ)¹⁴, σε δημοψήφισμα τον Απρίλιο του 2004. Κατά τον Συρίγο (Συρίγος, 2014: 620), η διεθνής κοινότητα ασχολήθηκε το 2002 εντατικά με το θέμα, λόγω της επικείμενης ένταξης της ΚΔ στην ΕΕ.

Το Σχέδιο Ανάν, το οποίο υποστηρίχθηκε σθεναρά από τις ΗΠΑ και τη Βρετανία, στηριζόταν σε ένα μοντέλο με στοιχεία διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας και συνομοσπονδίας (ker-Lindsay, 2009:10) και ήταν βασισμένο στις συμφωνίες του 1977 και 1979, αλλά και σε προηγούμενες προτάσεις που είχε υποβάλλει η διεθνής κοινότητα από το 1974 έως το 2002 (Συρίγος, 2005: 90).

Το Σχέδιο Ανάν στην τελευταία εκδοχή του (είχαν προηγηθεί άλλες τέσσερις) προέβλεπε ότι η ΚΔ θα έπαιε να υπάρχει την ημέρα επικύρωσης του αποτελέσματος των δημοψηφισμάτων, από τα κοινοβούλια των τριών εγγυητριών χωρών και στη θέση της θα δημιουργούνταν η «Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία». Με την κατάργηση ενός κράτους με αυτή τη διαδικασία, παραβιαζόταν το υφιστάμενο Σύνταγμα, αφού δεν προβλέπεται από το εν ισχύ Σύνταγμα της διεθνώς αναγνωρισμένης Κυπριακής Δημοκρατίας (Κωνσταντακόπουλος, 2004: 45). Επιπλέον αναγνωρίστηκε και επίσημα ότι το ανεξάρτητο κράτος της ΚΔ που ιδρύθηκε με τις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου το 1959 δεν μπορούσε να λειτουργήσει σε αυτή τη μορφή του.

Το 64,9 % των ψηφοφόρων από τους εγγεγραμμένους στους εκλογικούς καταλόγους της «ΤΔΒΚ» ψήφισαν υπέρ της αποδοχής του σχεδίου και το 75,8 % των Ε/Κ το καταψήφισαν. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν σχεδόν αναμενόμενο, λαμβάνοντας υπόψη την τουρκική υποστήριξη και την άρνηση του τότε ΠτΚΔ, ο οποίος κάλεσε με διάγγελμα του τους Ε/Κ να καταψηφίσουν το σχέδιο. Κατά τον Çalik (Çalik, 2015) το Σχέδιο Ανάν απέτυχε, επειδή οι κάτοικοι του νησιού δεν συμμετείχαν ουσιαστικά στη διαδικασία διαμόρφωσης του εν λόγω σχεδίου.

---

¹¹ Ξεκίνησαν το 1975 μεταξύ Ε/Κ και Τ/Κ.

¹² Ο ΟΗΕ είχε καταθέσει τα Σημεία της Βιέννης τον Αύγουστο του 1983, τη Συμφωνία – Πλαίσιο το 1986, το σχέδιο Ντε Κουεγιάρ το 1989, τη δέσμη ιδεών Γάλι το 1992, Μέτρα οικοδόμησης Εμπιστοσύνης του 1993, σχέδιο ΟΗΕ 1997. Επίσης, το 1978 οι ΗΠΑ, Βρετανία και Καναδάς είχαν καταθέσει ένα πλαίσιο διακανονισμού του Κυπριακού.

¹³ Πήρε την ονομασία του από τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, Kofi Annan.

¹⁴ Υπάρχουν και τρεις μικρές μειονότητες:Μαρωνίτες, Αρμένιοι και Λατίνοι.

Μετά από αυτά τα αποτελέσματα, η Τουρκία είχε κατά κάποιο τρόπο καθαρθεί στα μάτια της διεθνούς κοινής γνώμης για την εισβολή του 1974 και μελετήθηκαν μέτρα για την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των τουρκοκυπρίων και των εποίκων παρακάμπτοντας μάλιστα την ΚΔ (Θεοφάνους, 2006: 141). Στην ανάλυσή του επίσης ο Ulusoy (Ulusoy, 2008: 316) υποστηρίζει ότι καταρρίφτηκε το επιχείρημα ότι η Τουρκία με την αδιάλλακτη στάση της εμποδίζει την εξεύρεση λύσης του κυπριακού ζητήματος όλα αυτά τα χρόνια, απογοητεύοντας ταυτόχρονα ορισμένους κύκλους της ΕΕ που στήριζαν τις προσπάθειες του ΟΗΕ. Το Κυπριακό ζήτημα αναδύθηκε περισσότερο ως η απομόνωση των Τ/Κ και όχι ως το πρόβλημα της κατοχής και εισβολής.

Επιπλέον, η υπερψήφιση του Σχεδίου Ανάν από τους Τ/Κ, με τη στήριξη της Τουρκίας είχε ως αποτέλεσμα την έναρξη των συνομιλιών για ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ και έγιναν προσπάθειες αναβάθμισης των Τ/Κ.

Οι Τουρκοκύπριοι μετά το 1974 έβλεπαν θετικά την προστασία τους από τα τουρκικά κατοχικά στρατεύματα μέχρι την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, όπου τα δεδομένα άλλαξαν, και μετά την καταψήφιση του Σχεδίου Ανάν το 2004 είναι αμφίβολο, εάν οι ίδιοι επιθυμούν την αναγνώριση της «ΤΔΒΚ» (Συρίγος, 2005: 65) και μέρος αυτών, ίσως προτιμούν να είναι πολίτες μιας επανενωμένης Κύπρου και κατ' επέκταση της ΕΕ (Serदारođlu, 2015).

Το «Ναι» των Τ/Κ, οι οποίοι ακολουθούν πιστά τη στρατηγική της Τουρκίας στο ζήτημα του Κυπριακού, και το «Όχι» των Ε/Κ διαμόρφωσε νέα δεδομένα στο χειρισμό της υπόθεσης από τους διεθνείς δρώντες (ΗΠΑ, Βρετανία και ΕΕ). Η ελληνική πλευρά είχε κερδίσει την ένταξή της στην ΕΕ, αλλά η ΚΔ υπέστη επικοινωνιακά ήττα μετά την καταψήφιση του Σχεδίου Ανάν (Θεοφάνους, 2006: 257) και οι σχέσεις με τη Βρετανία επιδεινώθηκαν (Ker-Lindsay, 2007a: 186) αναδεικνύοντας ταυτόχρονα μια σειρά διαφορών στις πολιτικές προς την Τ/Κ κοινότητα και ως προς την Τουρκία. Κατά τους Sozen & Ozersay (Sozen & Ozersay, 2007: 139) το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος απέδειξε ότι η Τ/Κ πλευρά είχε την καλή θέληση, ενώ η Ε/Κ πλευρά δεν ήταν έτοιμη να μοιραστεί την εξουσία και να αποδεχθεί την πολιτική ισότητα με τους τουρκοκύπριους.

Μάλιστα, ορισμένοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι υπάρχει διασύνδεση της απόρριψης του Σχεδίου Ανάν το 2004 με την υπαγωγή της Κύπρου σε καθεστώς μνημονίου το 2013. Η εξέταση όμως της υπόθεσης αποδεικνύει το αντίθετο. Έτσι, είναι γεγονός ότι η στάση του τότε ΠτΚΔ, ο οποίος ζήτησε από τους Ε/Κ να

ψηφίσουν κατά του Σχεδίου Ανάν εξόργισε τις ΗΠΑ και Βρετανία (Λυγερός, 2014:145), αλλά και την ΕΕ δεδομένου ότι η ΚΔ μετά από μια εβδομάδα θα γινόταν μέλος της ΕΕ και το βόρειο τμήμα της θα κατεχόταν από μια άλλη υποψήφια χώρα προς ένταξη στην ΕΕ, την Τουρκία. Αυτό σίγουρα προκαλεί πολιτικοδιπλωματικές περιπλοκές στις ευρωτουρκικές σχέσεις, το οποίο δεν επιθυμεί η ΕΕ.

Επίσης, εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν και άλλα κράτη μέλη που ενοχλήθηκαν από τη στάση της ΚΔ, όπως η Ολλανδία, αλλά όχι στον ίδιο βαθμό. Εκτός βέβαια από τον κοινοτικό επίτροπο εκείνης της εποχής, Γκύντερ Φερχόιγκεν, ο οποίος δήλωσε στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο στις 21 Απριλίου 2004: «αισθάνομαι εξαπατημένος από την Κυβέρνηση της ΚΔ» (Hoffmeister, 2006:181), η Γερμανία δεν είχε λάβει ισχυρή θέση για το θέμα του δημοψηφίσματος.

Το 2013, όμως, η Γερμανία ήταν ο κύριος δρών στην υπόθεση του μνημονίου της Κύπρου και όχι η Βρετανία, η οποία δεν είναι μέλος της ευρωζώνης και δεν είχε κανένα λόγο στις αποφάσεις της το 2013, παρότι η ΚΔ εξέφρασε κατά παράξενο τρόπο τις ευχαριστίες της (προς τη Βρετανία), για την υποστήριξή της κατά τη διάρκεια της κρίσης. Έτσι λοιπόν οι αποφάσεις της Γερμανίας το 2013, δεν σχετίζονται με την υπόθεση του 2004, αλλά διαμορφώθηκαν από τις αναφορές σχετικά με το ξέπλυμα ρωσικού βρώμικου χρήματος στην Κύπρο και επιπλέον η Μέρκελ αντιμετώπιζε εκλογές εκείνο το έτος και τα γερμανικά μέσα ενημέρωσης ήταν δυσαρεστημένα με τη σκέψη ότι Γερμανοί φορολογούμενοι θα διέσωζαν τη ρωσική ολιγαρχία.

Επιπρόσθετα, η ΚΔ προσέφυγε στον Ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης της οικονομίας της διότι οι δημοσιονομικοί δείκτες είχαν επιδεινωθεί αρκετά και όχι εξαιτίας των γεγονότων του 2004. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το δημόσιο χρέος της Κύπρου ανήλθε στο 86% του ΑΕΠ, ενώ το σύνολο του εγχώριου ιδιωτικού δανεισμού είχε ανέλθει σχεδόν στο 300% του ΑΕΠ στο τέλος του 2012 και η ανεργία βρισκόταν στο υψηλότερο επίπεδο από το 1974 (Θεοφάνους, 2013:11). Άλλος σημαντικός λόγος που η ΚΔ κατέφυγε στο μνημόνιο, εκτός από τη διεθνή και ευρωπαϊκή κρίση, είναι και η διασύνδεση της κυπριακής οικονομίας με την ελληνική οικονομία και την ένταξη της τελευταίας σε καθεστώς μνημονίου το 2010

αλλά κυρίως λόγω του κουρέματος του ελληνικού χρέους το 2011 (Θεοφάνους, 2013:13)¹⁵.

Όμως οι ιδιαίτερα σκληρές αποφάσεις της Τρόικα το 2013 (Θεοφάνους, 2013: 8, 17) ενδεχομένως να σχετίζονται με τις κινήσεις της ΚΔ το 2013, στην προσπάθειά τους να λάβουν δάνειο από τη Ρωσία, αλλά και στην υπόθεση του 2004. Πάντως, ο Ker-Lindsay υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει καμία απολύτως σύνδεση, της απόρριψης του σχεδίου Ανάν από τους Ε/Κ με τα γεγονότα του 2013 (Ker-Lindsay, προσωπική επικοινωνία, Σεπτέμβριος 16, 2015).

Ο τότε ΠτΚΔ, Τάσος Παπαδόπουλος, αποδέχτηκε το εν λόγω σχέδιο ως βάση διαπραγμάτευσης, το οποίο κατά τον Λυγερό (Λυγερός, 2014:152) ήταν λάθος, δεδομένου ότι το καταστροφικό κατά την άποψή του σχέδιο για την ΚΔ, ενδεχομένως θα χρησιμοποιηθεί στο μέλλον για τη διευθέτηση του ζητήματος.

Ένα από τα αξιοσημείωτα του Σχεδίου Ανάν είναι ότι δεν ξεκαθαριζόταν σαφώς κατά πόσο καταργείται ή μετεξελίσσεται η Κυπριακή δημοκρατία και γινόταν προσπάθεια εξίσωσης της ΚΔ με την «ΤΔΒΚ» (Θεοφάνους, 2003: 23).

Εν τέλει, το εν λόγω σχέδιο σχολιάστηκε ότι υιοθετούσε σε πολύ μεγάλο μέρος τη γραμμή της τουρκικής φιλοσοφίας για το Κυπριακό (Κωνσταντακόπουλος, 2004: 60, Θεοφάνους, 2003: 23), στην εξυπηρέτηση των ευρύτερων γεωπολιτικών στόχων των ΗΠΑ και της Βρετανίας (Θεοφάνους, 2006: 13) και σε περίπτωση εφαρμογής του θα οδηγούσε σε οικονομική καταστροφή και σε αυτό το επίπεδο η λύση Ανάν δεν θα ήταν βιώσιμη (Λυγερός, 2014: 192).

Πάντως, πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι ο τρόπος διεξαγωγής του συγκεκριμένου δημοψηφίσματος δεν αποτελεί αυθεντική έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, διότι σύμφωνα με τον Διαμαντόπουλο (Διαμαντόπουλος, 2008: 66), πρέπει να είναι δυνατή η πρόσληψη από το εκλογικό σώμα όλων των συνεπειών του «Ναι» ή του «Όχι», στο μέτρο του δυνατού. Το Σχέδιο Ανάν αποτελούνταν από 9.000 σελίδες και σε συνδυασμό με την τελευταία τροποποίησή του, που κατατέθηκε 6 ημέρες πριν την ψηφοφορία καθιστά απόλυτα κατανοητό ότι ο μέσος Κύπριος πολίτης, δε θα είχε το χρόνο να το μελετήσει και να το κατανοήσει. Αυτό το ρόλο τον ανέλαβαν οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων. Οπότε, ενδεχομένως αυτό το δημοψήφισμα δεν αποσκοπούσε σε μια βιώσιμη, δίκαιη και λειτουργική λύση, αλλά στη νομιμοποίηση της λύσης σχεδίου τύπου Ανάν. Σύμφωνα με τον

---

¹⁵ Οι δύο μεγάλες τράπεζες της Κύπρου – τράπεζα της Κύπρου και Λαϊκή τράπεζα- απώλεσαν 4,5 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή το 25% του ΑΕΠ της Κυπριακής οικονομίας.

καθηγητή Δημ. Τσάτσο η ακολουθούμενη διαδικασία ήταν εξαιρετικά αμφίβολης δημοκρατικής νομιμότητας (Κωνσταντακόπουλος, 2004: 22).

Οι συνομιλίες μεταξύ των δύο κοινοτήτων μετά την απόρριψη του Σχεδίου Ανάν αναστάλησαν μέχρι τον Απρίλιο του 2008, με τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων να συμμετέχουν εκ νέου στις νέες δικαιοδικές συνομιλίες. Το θέμα των ηγετών θα αναλυθεί στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»- Παράγοντες που επηρεάζουν το Κυπριακό ζήτημα

2.1 Εκλογή Νέου προέδρου στην ΤΔΒΚ

Μετά την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ ακολούθησαν διάφορες συμφωνίες μεταξύ των ηγετών των δύο πλευρών (Ε/Κ – Τ/Κ), όπως στο παράρτημα «Α», χωρίς όμως να υπάρχει κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα μέχρι σήμερα.

Οι δικοινοτικές συνομιλίες ξεκίνησαν μετά την τουρκική εισβολή το 1974 μεταξύ των ηγετών των δυο πλευρών, με αποκορύφωμα τις γνωστές συμφωνίες του 1977 και 1979. Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι συμφωνίες διεξάγονται εδώ και πάνω από 4 δεκαετίες, οδηγώντας σε μια αναποτελεσματική, ατέρμονη και αδιέξοδη διαδικασία το κυπριακό ζήτημα. Ο Συρίγος (Συρίγος, 2014: 775) αναφέρει ότι οι συνομιλίες των ελληνοκυπρίων με τους τουρκοκύπριους είναι εδώ και χρόνια προσχηματικές. Στο ίδιο μήκος κύματος και ο Κουσκουβέλης (Κουσκουβέλης, 2011:414) επισημαίνει ότι η λύση δε βρίσκεται στις συνομιλίες με τους τουρκοκύπριους, ούτε στις προτάσεις που οι μεγάλες δυνάμεις εκπονούν προς ικανοποίηση της Τουρκίας, αλλά στο μεγάλο παιχνίδι του διεθνούς συστήματος.

Στις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου το 1959, οι οποίες ήταν προϊόν διπλωματικού συμβιβασμού της Ελλάδας, της Τουρκίας και της Βρετανίας (Συρίγος, 2014:145) οι ηγέτες των δύο πλευρών (Ε/Κ - Τ/Κ) ελάχιστη επιρροή άσκησαν στη διαμόρφωση αυτών των συμφωνιών.¹⁶ Άλλωστε αυτές δεν ετέθησαν καν στην κρίση του Κυπριακού λαού, όπως συνέβη με το Σχέδιο Ανάν το 2004, στο οποίο ο τότε ΠτΚΔ, Τάσος Παπαδόπουλος, άσκησε υψηλή επιρροή στον ελληνοκυπριακό λαό για την απόρριψη του σχεδίου. Επιπλέον, ο επί δεκαετίες ηγέτης της Τ/Κ πλευράς, Ραούφ Ντενκτάς, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις του Κυπριακού μέχρι το 2003. Μάλιστα, όταν Τούρκοι πολιτικοί προσπαθούσαν να τον παραγκωνίσουν, εκείνος πρόσφευγε σε επίδειξη δυνάμεως, στηριζόμενος στη λαϊκή αποδοχή και στις προνομιακές σχέσεις του με τον τουρκικό στρατό. Όταν όμως η Τουρκία ήθελε να αλλάξει την πολιτική της στο Κυπριακό ζήτημα, υποστήριξε τον πολιτικό αντίπαλό του, Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, ο

---

¹⁶ Στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο δεν επιτράπη να συμμετέχει στο συνέδριο της Ζυρίχης το 1959 (Μάλλινσον, 2011: 99).

οποίος κέρδισε τις εκλογές και ο Ντενκτάς έκτοτε περιθωριοποιήθηκε από τα δρώμενα του ζητήματος.

Η εκλογή του Μουσταφά Ακιντζί¹⁷ το 2015 στη διοίκηση της «ΤΔΒΚ» αναθέρμανε τις προσδοκίες για επίλυση του κυπριακού ζητήματος. Ο Πρόεδρος της βουλής των αντιπροσώπων της ΚΔ, Γιαννάκης Ομήρου, σε ομιλία του στο σπίτι της Κύπρου στις 23 Ιουνίου 2015 δήλωσε: «Η ανάδειξη του Μουσταφά Ακιντζί στην ηγεσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας με τις γνωστές διαχρονικές θέσεις του για τη λύση του Κυπριακού, έχουν δημιουργήσει ένα θετικό κλίμα και προσδοκίες για τις διαπραγματεύσεις που έχουν επαναρχίσει» και επισημαίνει ότι «η αναντίλεκτη αλήθεια είναι ότι τον καθοριστικό ρόλο για τη λύση τον έχει η Τουρκία».

Αλλά και ηγέτες της ΕΕ βλέπουν θετικά την εκλογή Μουσταφά Ακιντζί και τον θεωρούν ως ηγέτη με προοπτικές επίλυσης του κυπριακού ζητήματος (Bendavid, 2015) . Ο Ακιντζί έχει αποδείξει τις ικανότητές του στη συνεργασία με την Ε/Κ πλευρά από την εποχή που διετέλεσε «Δήμαρχος» της κατεχόμενης Λευκωσίας (1976-1990), ο οποίος σε συνεργασία με τον τότε Δήμαρχο της Λευκωσίας προέβη στην υλοποίηση ενός σχεδίου κοινής αποχέτευσης και με βάση ένα κοινό ρυθμιστικό σχέδιο της διαιρεμένης πρωτεύουσας εν μέσω έντονων διακοινοτικών εχθροπραξιών (Serदारođlu, 2015).

Ο Δρ James Ker-Lindsay, ειδικός σε Κυπριακά θέματα στο London School of Economics, μετά την εκλογή Ακιντζί δήλωσε: «Αυτή είναι καθαρά μια εκλογή για λύση».¹⁸ Οι κινήσεις Ακιντζί μέχρι σήμερα κρίνονται θετικά ως προς την προσπάθεια συμφωνίας επίτευξης λύσης. Η πρώτη πράξη του με την ανάληψη των καθηκόντων του ήταν να καταργήσει τη «θεώρηση εισόδου» για τους επισκέπτες στη βόρεια Κύπρο (Morgan, 2015).

Ο αριστερός ηγέτης της Τ/Κ πλευράς υποστηρίζει τις προσπάθειες για την ομοσπονδία της Κύπρου, ήταν υπέρ του Σχεδίου Ανάν το 2004 και της ένταξης μιας ενωμένης Κύπρου στην ΕΕ (Kyris, 2015) και κατά την επίσκεψή του στην Τουρκία το Μάιο του 2015 δήλωσε: «Είναι η μοίρα μας ως Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι να ζήσουμε μαζί σε αυτό το νησί. Το Κυπριακό πρόβλημα έχει

---

¹⁷ Είναι ο τέταρτος ηγέτης της «ΤΔΒΚ», ο οποίος εκλέχθηκε στις 26-4-2015 και στο β' γύρο των εκλογών, έλαβε το 60,5% των ψήφων.

¹⁸ Ανακτήθηκε στις 19-8-2015, από <http://www.theguardian.com/world/2015/apr/27/mustafa-akinci-wins-northern-cyprus-presidential-election>

αποτελέσει αντικείμενο εξαντλητικών διαπραγματεύσεων. Το μόνο που χρειάζεται, πλέον, είναι αποφασιστικότητα, πολιτική βούληση και κοινή σοφία και όραμα».¹⁹

Εν κατακλείδι, η εκλογή Ακιντζί στην ηγεσία της «ΤΔΒΚ» αποτελεί έναν ενθαρρυντικό παράγοντα στην πρόοδο του κυπριακού ζητήματος, αλλά σε ένα τόσο περίπλοκο θέμα θα απαιτηθεί ο συνδυασμός και άλλων παραγόντων. Έτσι, στο επόμενο κεφάλαιο θα εξεταστεί η οικονομική κατάσταση της ΚΔ και της Ελλάδας, δύο χωρών που βρίσκονται στην ευρωζώνη και οι οικονομίες τους δέχονται μεγάλη πίεση τα τελευταία χρόνια.

2.2 Οικονομική κρίση σε Ελλάδα – ΚΔ

Η κατάρρευση της Lehman Brothers στις ΗΠΑ το 2008 προκάλεσε μια έντονη νέα φάση της κρίσης στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και όπως ήταν φυσικό έπληξε και την Ευρωζώνη και κατ' επέκταση την Ελλάδα και την Κύπρο, οι οποίες είναι μέλη της από το 2003 και το 2008 αντίστοιχα. Τα τελευταία χρόνια και οι δυο χώρες ταλανίζονται από την οικονομική κρίση και ως εκ τούτου κατέφυγαν σε μηχανισμούς στήριξης για τη διάσωση των οικονομιών τους. Τα ποσοστά της ανεργίας βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα (το Μάιο 2015 ήταν 25% για την Ελλάδα και για την Κύπρο 16%)²⁰, το ΑΕΠ και των δύο χωρών συρρικνώθηκε υπερβολικά και η αβεβαιότητα συνεχίζεται και δημιουργεί πολιτική και οικονομική αστάθεια.

Εξ ορισμού η οικονομία για κάθε χώρα αποτελεί παράγοντα εθνικής ισχύος και υπό αυτή την έννοια τόσο η Ελλάδα όσο και η Κύπρος έχουν απολέσει μέρος της ισχύος τους, με αποτέλεσμα η εξάρτηση αυτών των χωρών από τα μεγαλύτερα κράτη της ΕΕ να έχει αυξηθεί αρκετά, αλλά και γενικότερα η διαπραγματευτική τους ισχύ στο διεθνές περιβάλλον έχει μειωθεί σημαντικά. Επιπλέον, η εξάρτηση της ΚΔ από τα μεγαλύτερα κράτη της ΕΕ έχει ως αποτέλεσμα αφενός να αυξάνεται η επιρροή τους στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου και αφετέρου να αυξάνεται η ευαισθησία και η τρωτότητα της ΚΔ σε πιέσεις των συγκεκριμένων κρατών.

---

¹⁹ Ανακτήθηκε στις 19-8-2015, από <http://www.theguardian.com/world/2015/may/31/mustafa-ankinci-advocates-focus-future-for-splintered-cyprus>

²⁰ Τα στοιχεία λήφθηκαν την 7 Αυγούστου 2015 από <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do?dvsc=8>

Υπό αυτές τις συνθήκες οι διπλωματικές προσπάθειες της Ελλάδας επικεντρώνονται στον οικονομικό τομέα και έχουν μειωθεί αισθητά οι δυνατότητες άσκησης ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής. Οπότε οι χειρισμοί της Ελλάδας σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένου και του Κυπριακού ζητήματος δεν αποτελούν ύψιστη προτεραιότητα, όπως συνέβαινε στην εποχή προ οικονομικής κρίσης. Στην ανάλυσή του ο Grigoriadis (Grigoriadis, 2015) επισημαίνει ότι η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας έχει παραμείνει στο περιθώριο, λόγω του επείγοντος της κατάστασης στην οικονομία.

Η Ελλάδα και η Κύπρος είναι παγιδευμένες από την οικονομική κρίση και παρόλο που τελευταία έχουν δημιουργηθεί παράγοντες που μπορούν να αυξήσουν τη διαπραγματευτική τους ισχύ (όπως η αλλαγή στις σχέσεις Ισραήλ – Τουρκίας, η ανεύρεση ενεργειακών κοιτασμάτων νοτίως της Κύπρου) δε διαφαίνεται να το εκμεταλλεύονται ιδιαίτερα.

Οι Bosco & Verney (Bosco & Verney, 2012) καταγράφουν στην έρευνά τους ότι η οικονομική κρίση στη νότια Ευρώπη δημιουργεί αποσταθεροποιητικές συνέπειες για τα πολιτικά συστήματα σε ολόκληρη την περιοχή και επισημαίνουν ότι από δημοσκοπήσεις το 2011, όταν εξεράγη η οικονομική κρίση στην Κύπρο, το οικονομικό θέμα απέκτησε μεγαλύτερη βαρύτητα από το εθνικό θέμα μεταξύ των Ε/Κ πολιτών.

Η ένταξη της ΚΔ σε καθεστώς μνημονίου το 2013 αναμφισβήτητα μειώνει τις διαπραγματευτικές της δυνατότητες έναντι του Κυπριακού προβλήματος και δίνει ευκαιρίες σε εξωγενείς παράγοντες, για τους οποίους οποιαδήποτε λύση είναι καλύτερη από καμία λύση, να ασκήσουν πολιτικές πιέσεις για διευθέτηση του Κυπριακού ζητήματος (Georgiou, 2014). Έτσι ορισμένοι αναλυτές, όπως ο Θεοφάνους (Θεοφάνους, 2013:108) υποστηρίζουν ότι επιχειρείται η διασύνδεση του Κυπριακού ζητήματος με την οικονομική κρίση και την αξιοποίηση των ενεργειακών κοιτασμάτων. Κατά τον Λυγερό (Λυγερός, 2014:131), η καθυστέρηση λύσης τύπου Ανάν οφείλεται και στην οικονομική κρίση. Η αποδυνάμωση της ΚΔ, λόγω της προσφυγή της στο μηχανισμό στήριξης προκαλεί ταυτόχρονα τη φυγή πολλών νέων ανθρώπων και οικογενειών προς το εξωτερικό, το οποίο εντείνει με την σειρά του την αδυναμία της ΚΔ στις διαπραγματεύσεις για τη διευθέτηση συμφωνίας.

Κατά τον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων της ΚΔ, Γιαννάκη Ομήρου, η ένταξη της Κυπριακής οικονομίας στον ευρωπαϊκό μηχανισμό

στήριξης αποτελεί δυσμενή παράγοντα στην αυτοδυναμία διαχείρισης του Κυπριακού.²¹ Ο Στέλιος (Στέλιος, 2015: 7) στην ανάλυσή του επισημαίνει ότι η υπαγωγή της ΚΔ σε καθεστώς μνημονίου σε συνδυασμό με τη βαθιά συστημική πολιτικοοικονομική κρίση που μαστίζει την ΚΔ, μπορεί να οδηγήσει σε στροφή την Ε/Κ πλευρά στην επίλυση του ζητήματος, ως απάντηση στα προβλήματα της οικονομίας και της διακυβέρνησης. Στο ίδιο μήκος κύματος ο Kyris (Kyris, 2013) στο άρθρο του υποστηρίζει ότι η οικονομική κρίση, που μαστίζει την ΚΔ, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στην επίτευξη συμφωνίας, διότι σε περίπτωση επανένωσης του νησιού αφενός θα είναι πιο εύκολη η εκμετάλλευση του φυσικού αερίου και αφετέρου θα μειωθούν οι αμυντικοί προϋπολογισμοί των δύο πλευρών και θα δοθούν νέες οικονομικές ευκαιρίες.

Η Τουρκία δεν έχει μέχρι σήμερα εκμεταλλευτεί αυτή την αδυναμία, όπως έκανε στο παρελθόν (στην περίοδο της γερμανικής κατοχής με την επιβολή του ειδικού φόρου περιουσίας, το βαρλίκι, τα Σεπτεμβριανά 1955, δικτατορία 1967 – 1974 με την τουρκική εισβολή, την κρίση στα Ίμια το 1996). Οι λόγοι προφανώς είναι αφενός η εμπλοκή της Τουρκίας στη Συρία, το ιρακινό Κουρδιστάν και τους Κούρδους και αφετέρου ότι η οικονομική κρίση έχει στρέψει τη διεθνή προσοχή στην Ελλάδα (Συρίγος, 2014:799).

Εκτός βέβαια από την Τουρκία, σημαντικό ρόλο στην πρόοδο του Κυπριακού διαδραματίζουν και οι άλλες δύο εγγυήτριες δυνάμεις (Ελλάδα και Βρετανία), όπου θα εξεταστεί στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

2.3 Εγγυήτριες Δυνάμεις (Ελλάδα – Τουρκία – Βρετανία)

Σύμφωνα με τις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου του 1959, το σύγχρονο κυπριακό κράτος δημιουργήθηκε με την επιβολή τριών συνθηκών²², που συμφωνήθηκαν από τη Βρετανία, την Ελλάδα και την Τουρκία.²³

Η πρώτη παράγραφος της συνθήκης εγγυήσεως (μεταφρασμένο από το αυθεντικό αγγλικό και γαλλικό κείμενο) καθορίζει: « Η Δημοκρατία της Κύπρου αφ' ενός και η Ελλάς, η Τουρκία και το Ηνωμένον Βασίλειον της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας αφ' ετέρου:

²¹ Ανακτήθηκε την 10-9-2015 από <http://www.sigmalive.com/simerini/analiseis/149776/to-kypriako-simera>

²² Συνθήκη Εγκαθίδρυσης, Συνθήκη Εγγυήσεως, Συνθήκη Συμμαχίας.

²³ Οι ΗΠΑ διαδραμάτισαν παρασκηνακό ρόλο και οι Κύπριοι δευτερεύοντα.

1. Έχουσαι υπ' όψιν ότι η αναγνώρισις και η διατήρησις της ανεξαρτησίας, της εδαφικής ακεραιότητας και της ασφάλειας της Δημοκρατίας της Κύπρου, ως εγκαθιδρύθη και καθορίζεται δια των θεμελιωδών άρθρων του Συντάγματος αυτής, είναι προς το κοινόν αυτών συμφέρον.

2. Επιθυμούσαι όπως συνεργασθούν ίνα διασφαλίσωσι τον σεβασμόν της δημιουργηθείσης δια του εν λόγω Συντάγματος καταστάσεως, συνεφώνησαν σε ...επιμέρους άρθρα.»²⁴

Από τα μέχρι σήμερα γεγονότα/αποτελέσματα, κατά τα οποία η βόρεια Κύπρος κατέχεται από τα τουρκικά στρατεύματα και με την αυτοανακήρυξη της «ΤΔΒΚ», η οποία έχει αναγνωρισθεί μόνο από την Τουρκία, αμφισβητούνται πλήρως τα συμφωνηθέντα στη συνθήκη εγγυήσεως. Η εμπλοκή των τριών εγγυητριών δυνάμεων ήταν καθοριστική και διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη του Κυπριακού. Σε αυτό το κεφάλαιο λοιπόν θα αναπτυχθεί ο ρόλος και η πολιτική των τριών εγγυητριών δυνάμεων²⁵.

Ελλάδα

Βασικός άξονας της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής αποτελεί η επίσημη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας (Μάζης & Μπαλαφούτα, 2014:128) και ο τερματισμός της παράνομης τουρκικής κατοχής. Η Ελλάδα συντάσσεται πλήρως στις αποφάσεις του ΟΗΕ και υποστηρίζει ότι οποιαδήποτε λύση του Κυπριακού ζητήματος θα πρέπει να είναι απολύτως συμβατή με το θεσμικό και νομικό πλαίσιο της ΕΕ.

Ο τότε και νυν υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας, Νίκος Κοτζιάς, σε ομιλία του στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης στις 10 Ιουνίου 2015, παρουσίασε το νέο γεωπολιτικό δόγμα της Ελλάδας και σχετικά με την Κύπρο ανέφερε μεταξύ άλλων ότι η Ελλάδα τάσσεται υπέρ μιας ομοσπονδιακής Κύπρου και επιθυμεί να δοθεί τέλος στο καθεστώς των εγγυητριών δυνάμεων και των παραβιάσεών τους.²⁶

Το Κυπριακό ζήτημα είναι το μοναδικό θέμα που απασχολεί την ελληνική εξωτερική πολιτική από το 1955 και είναι συνυφασμένο με τις λοιπές ελληνοτουρκικές διαφορές στο Αιγαίο και στη Θράκη. Άλλωστε η Τουρκία

---

²⁴ Ανακτήθηκε την 17-8-15 από http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/aboutcy_gr/aboutcy_gr?OpenForm

²⁵ Οι τρεις αυτές χώρες είναι μέλη του NATO.

²⁶ <http://www.tribune.gr/politics/news/article/145866/nikos-kotzias-oxfordi-afto-ine-to-neo-geopolitiko-dogma-tis-elladas-ti-simenoun-ta-3d.html>

αμφισβήτησε το νομικό καθεστώς του Αιγαίου το 1974, το έτος της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο. Βέβαια, τα θέματα του Αιγαίου απέκτησαν τη δική τους αυτονομία, αλλά παρόλα αυτά εξακολουθούν να συνδέονται άρρηκτα με το Κυπριακό (Συρίγος, 2014: 759).

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, το Κυπριακό, παραμένει σημαντικό εμπόδιο για τη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων (Ευαγόρου, 2010: 201) όπως δήλωσε άλλωστε και στην πρώτη επίσημη επίσκεψή του το Φεβρουάριο 2015 ο τότε και νυν Πρωθυπουργός της Ελλάδας, Αλέξης Τσίπρας, «Το Κυπριακό αποτελεί τη λυδία λίθο για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις».²⁷ Όμως μετά την ένταξη της ΚΔ το 2004 στην ΕΕ, η Ελληνική πολιτική ελίτ θεωρεί ότι εκπλήρωσε το χρέος της προς τους Ε/Κ (Λυγερός, 2014: 233, Europe Report N°201, 2009: 26) και ολοκλήρωσε την ελληνική παρέμβαση στο περιφερειακό υποσύστημα της ανατολικής Μεσογείου (Συρίγος, 2014: 767). Ύστερα η ικανότητα της Ελλάδας να επηρεάζει την Κυπριακή εξωτερική πολιτική έχει μειωθεί (Ker-Lindsay, 2007b: 72), οπότε οι πολιτικές των δύο χωρών (Ελλάδας – Κύπρου) δεν είναι ούτε αλληλένδετες ούτε ενεργά συντονισμένες, όχι μόνο σήμερα αλλά ούτε και ιδιαίτερα στο παρελθόν. Ο Koktsidis (2014: 10) βέβαια υποστηρίζει ότι δεν έχει δημιουργηθεί μια ενιαία εθνική στρατηγική στο κυπριακό ζήτημα, εξαιτίας της ανικανότητας των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα. Εν απουσία αυτής της στρατηγικής, η Ελλάδα συμμετέχει σε ελληνοτουρκικές συζητήσεις που σχετίζονται με ανταλλαγή απόψεων σε πρωτοβουλίες που έχουν λάβει τρίτα μέρη, όπως ο ΟΗΕ και δε συζητείται διμερώς από τα δύο κράτη (Ευαγόρου, 2010: 206).

Παρατηρούμε, λοιπόν, μετά τη σύσταση του Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας Ελλάδας – Τουρκίας το 2010 την ελληνική θέση να υποστηρίζει ότι η λύση του κυπριακού πρέπει να προέλθει από τους ίδιους τους Κυπρίους. Έτσι λοιπόν η Ελλάδα φαίνεται να μην πρωτοστατεί, να μην εκτίθεται σε κόστος και να παραμένει στο δόγμα «η Κύπρος αποφασίζει και η Ελλάδα συμπαρίσταται»²⁸.

Τουρκία

Η στρατηγική της Τουρκίας όσον αφορά στην Κύπρο είχε διατυπωθεί από το 1956, από τον καθηγητή του Συνταγματικού Δικαίου, Νιχάτ Ερίμ, όταν ο τότε πρωθυπουργός της Τουρκίας Αντάν Μεντερές του είχε αναθέσει τη σύνταξη μιας

²⁷ Ανακτήθηκε την 22-8-2015, από <http://www.kathimerini.gr/801920/article/epikairothta/politikh/tsipras-lydia-li8os-to-kypriako-gia-ellhnotoyrkikes-sxeseis>

²⁸ Crisis Group Europe Report N°229, 2014, σελ.22.

έκθεσης, υπό της οποίας θα βασιζόταν ο μελλοντικός πολιτικός σχεδιασμός των τουρκικών κυβερνήσεων στο εν λόγω θέμα. Η έκθεση του Νιχάτ Ερίμ αποτέλεσε, όπως είναι πια γνωστό, το βασικό σχέδιο-μοντέλο, το master plan της τουρκικής πολιτικής επί του κυπριακού. Τα βασικά σημεία της έκθεσης, η οποία υιοθετήθηκε και ακολουθήθηκε με σταθερότητα και συνέπεια από όλες ανεξαιρέτως τις τουρκικές κυβερνήσεις μέχρι και σήμερα, φαίνεται στο Παράρτημα «Β».

Η σημασία λοιπόν του Κυπριακού για την Τουρκία εδράζεται σε δύο κύριους άξονες, με βάση τη νέο – Οθωμανική εξωτερική πολιτική.²⁹ Η εμπέδωση της ασφάλειας της μουσουλμανικής τουρκικής κοινότητας, η οποία αποτελούσε βασική παράμετρος της εξωτερικής πολιτικής για την ασφάλεια των μουσουλμανικών στοιχείων στα εγκαταληφθέντα εδάφη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και ενδεχόμενη αδυναμία στην επίτευξη του στόχου, ίσως επηρεάσει και άλλες περιοχές που συνιστούν οθωμανικά κατάλοιπα.

Ο δεύτερος άξονας είναι η προώθηση των γεωστρατηγικών συμφερόντων της (Λυγερός, 2014: 204) και το ενδιαφέρον για τη γεωστρατηγική αξία της Κύπρου, ανεξάρτητα από την ύπαρξη μουσουλμανικού πληθυσμού στο νησί (Νταβούτογλου, 2010: 279)³⁰, όπως επισημαίνει και ο Συρίγος (2014: 614), καθόσον αυτή διαδραματίζει ζωτικό ρόλο για την ασφάλεια της Τουρκίας (Ευαγόρου, 2010: 205) και γενικότερα της χερσονήσου της Μικράς Ασίας. Επιπλέον η γεινίαση της Κύπρου στη μέση Ανατολή, στο Αιγαίο, στη διώρυγα του Σουέζ, στην Ερυθρά θάλασσα καθιστά τη γεωγραφική της θέση ιδιαίτερα σημαντική, που είναι αδύνατο να μην περιληφθεί σε οποιοδήποτε στρατηγικό σχεδιασμό στην ευρύτερη περιοχή. Το στρατηγικό πλεονέκτημα που απέκτησε η Τουρκία τη δεκαετία του 1970 προσδίδει βασικό στήριγμα διπλωματικού χαρακτήρα επιθετικής θαλάσσιας στρατηγικής (Νταβούτογλου, 2010: 281).

Η Τουρκία μετά την εισβολή το 1974 στην Κύπρο είχε ως βασική θέση ότι το Κυπριακό έχει λυθεί από τότε (το 1974)³¹, εκτός του 2004 που υποστήριξε τη

---

²⁹ Ο νέο – Οθωμανισμός αναπτύχθηκε μετά την εκλογή του κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης στην Τουρκία, το 2002, με Πρωθυπουργό της Τουρκίας τον Ταγίπ Ερντογάν. Το ιδεολογικό υπόβαθρο της νέο – Οθωμανικής εξωτερικής πολιτικής έχει καταγραφεί στο βιβλίο του Αχμέτ Νταβούτογλου με τίτλο «Το στρατηγικό βάθος». Ο Νταβούτογλου διατέλεσε ΥΠΕΞ της Τουρκίας μετά το 2009 και Πρωθυπουργός μετά το 2014. Σε γενικές γραμμές η πολιτική αυτή έχει ως βάση ότι η Τουρκία μπορούσε να γίνει ηγεμονική δύναμη και θα έπαιε να λειτουργεί ως το «μακρύ χέρι» της δυτικής πολιτικής στην ευρύτερη περιοχή.

³⁰ Ο Αχμέτ Νταβούτογλου γράφει στο βιβλίο του «Το στρατηγικό βάθος»: «Ακόμη κι αν δεν υπήρχε ούτε ένας μουσουλμάνος Τούρκος εκεί (Κύπρο), η Τουρκία όφειλε να διατηρεί ένα κυπριακό ζήτημα».

³¹ Αυτό αποτελεί κατά τον Συρίγο (2014) θεμελιώδες λάθος της Τουρκίας καθόσον ένα διεθνές ζήτημα, στο οποίο περιλαμβάνεται και παραβίαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου, λύνεται οριστικά με τη

λύση του Σχεδίου Ανάν (Συρίγος, 2014: 610).³² Παρότι τα δεδομένα άλλαξαν (μετά το 2004) η στάση της Τουρκίας παραμένει αμετάβλητη. Έτσι, η Τουρκία δεν αναγνωρίζει την ΚΔ και αγνοεί μέχρι σήμερα τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και θέτει το Κυπριακό ως δικαιοδική διαφορά (Λυγερός, 2014: 34). Βέβαια η Τουρκία έχει ισχυρούς συμπαραστάτες, όσον αφορά στην άρνηση εφαρμογής των ψηφισμάτων ΟΗΕ, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ΗΠΑ αμφισβήτησαν το κύρος του ΟΗΕ στο θέμα του Ιράκ το 2003 και το Ισραήλ αγνοεί τα διάφορα ψηφίσματα του ΟΗΕ σχετικά με τα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη.

Η σταθερή στάση της Τουρκίας στο Κυπριακό μπορεί να εξηγηθεί κατά τον Mallinson (Mallinson, 2005: 305), όχι μόνο για την προστασία του τουρκόφωνου πληθυσμού της Κύπρου, αλλά μπορεί το νησί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για τη διατήρηση των διεκδικήσεων της στις ελληνοτουρκικές διαφορές και να ασκήσει διεθνείς πιέσεις για την επίτευξη του στόχου της ένταξης στην ΕΕ. Επιπλέον, στο πλαίσιο των πιέσεων, η Τουρκία δεν έχει άρει το βέτο ένταξης της ΚΔ σε πολλούς διεθνείς οργανισμούς, όπως π.χ. ο ΟΑΣΕ, κ.λπ..

Αντίθετα, σύμφωνα με τον Calik (Calik, 2015) η Τουρκία τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει την πολιτική της στο Κυπριακό, δίνοντας μια ισχυρή υποστήριξη στο αποτυχημένο Σχέδιο Ανάν και υποστηρίζει ότι μια ενδεχόμενη συμφωνία στο Κυπριακό θα εξυπηρετούσε την Τουρκία για δυο λόγους. Αρχικά θα ξεπερνούσε ένα εμπόδιο της ένταξής της στην ΕΕ, αφού η ΚΔ από το 2006 έχει παγώσει 8 διαπραγματευτικά κεφάλαια, και επιπλέον θα απαλλασσόταν από το δυσβάσταχτο οικονομικό φορτίο συντήρησης της μη βιώσιμης και απομονωμένης οικονομίας της «ΤΔΒΚ».³³

Μετά το 1974 η Τουρκία έχει εξασφαλίσει το διαχωρισμό των κοινοτήτων (Ε/Κ – Τ/Κ) και αυτό επενεργεί προς όφελός της. Με την παράταση της υφιστάμενης κατάστασης η Τουρκία δημιουργεί νέα δεδομένα επί του εδάφους (αύξηση του αριθμού των εποίκων, πώληση των περιουσιών Ε/Κ σε τρίτους, δημιουργία ξένων συμφερόντων στο κατεχόμενο έδαφος, καθιέρωση της συνήθειας του διαχωρισμού στις δύο κοινότητες, αποδυνάμωση της θέλησης για

συναίνεση μεταξύ των ενδιαφερόμενων πλευρών και η Τουρκία ουδέποτε ζήτησε τη συμφωνία ειρήνης μεταξύ των δύο πλευρών.

³² Το μοναδικό σχέδιο λύσης που υποστήριξε η Τουρκία μετά το 1974 ήταν το Σχέδιο Ανάν.

³³ Για την υποστήριξη της «ΤΔΒΚ», η Τουρκία δαπανά 1 δισεκατομμύριο δολάρια ετησίως (Europe Report N°229, 2014:20).

επιστροφή των προσφύγων) και γενικά επιδιώκει τη μετατροπή status quo από de facto σε de jure.

Για ορισμένους αναλυτές, η στρατηγική της Τουρκίας για στρατηγικό έλεγχο της Κύπρου δεν έχει εκλείψει και επιχειρεί δια μέσου επίλυσης του πολιτικού προβλήματος να δημιουργήσει συνθήκες πλήρους ελέγχου της Κύπρου (Λιλλήκας, 2008: 127). Άλλωστε η Τουρκία δεν μπορεί ποτέ να παραμελήσει την Κύπρο (Νταβούτογλου, 2010: 238).

Όπως και ο Χαραλαμπίδης (Χαραλαμπίδης, 2011: 364) επισημαίνει ότι η Τουρκία μέχρι και σήμερα έχει θέσει ως σταθερό και αμετακίνητο στόχο, την αντίληψη περί κυριαρχίας και διεκδίκηση της τουρκικής πλευράς επί της Κύπρου. Αυτό αποδεικνύεται από τα διάφορα προτεινόμενα σχέδια λύσης του προβλήματος και στο Σχέδιο Ανάν αλλά και από την παραμονή των τουρκικών κατοχικών στρατευμάτων στο βόρειο μέρος της Κύπρου.

Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, Πρόεδρος της Τουρκίας, κατά την επίσκεψή του στη Βόρεια Κύπρο, στις 20 Ιουλίου 2015 επανέλαβε τη θέση του ότι «Η Τουρκία πρέπει να συνεχίσει να είναι η 'πατρίδα' των Τουρκοκυπρίων».³⁴

Εν κατακλείδι, η Τουρκία αποτελεί το κλειδί στην υπόθεση του Κυπριακού ζητήματος, δεδομένου ότι διατηρεί τα κατοχικά στρατεύματά της (περίπου 43.000) στο βόρειο μέρος του νησιού, εποικίζει το νησί με Τούρκους³⁵ συνεχώς, αλλοιώνοντας το ντόπιο πληθυσμό και ελέγχει απόλυτα τις κυβερνήσεις της «ΤΔΒΚ», που μόνο αυτή έχει αναγνωρίσει.³⁶

Βρετανία

Η ανησυχία της Βρετανίας για την απόκτηση του ελέγχου της Ανατολικής Μεσογείου από τη Ρωσία διαφάνηκε από το 1878 με την κατοχή και διοίκηση της Κύπρου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία έναντι μισθώματος και συνεχίζεται

---

³⁴ Ανακτήθηκε την 23 - 8 -2015, από <http://www.hurriyetdailynews.com/cyprus-talks-offer-unique-opportunity-erdogan-.aspx?pageID=238&nID=85683&NewsCatID=359>

³⁵ Ο πληθυσμός της κατεχόμενης βόρειας Κύπρου το 2005 ήταν: 160.000 έποικοι από την Τουρκία, 87.000 Τουρκοκύπριοι και 43.000 τα τουρκικά κατοχικά στρατεύματα. Ανακτήθηκε την 23-8-2015 από [http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/C33ECB79CF0E55C2C22573D20030752B/\\$file/Apomonosi_G R.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/C33ECB79CF0E55C2C22573D20030752B/$file/Apomonosi_G R.pdf).

³⁶ Σχετικά με το κατοχικό στράτευμα της Τουρκίας στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, ο Mallinson (2010: 139) υποστηρίζει ότι βρίσκονται εκεί για την άμυνα του Ισραήλ, για τον έλεγχο της μέσης Ανατολής και για τον αταβιστικό φόβο της Ρωσίας.

στις ημέρες μας με τη διατήρηση των βάσεων της Δεκέλειας και του Ακρωτηρίου,³⁷ εξυπηρετώντας τα στρατηγικά συμφέροντα της Βρετανίας και των ΗΠΑ στην περιοχή (Μανουσογιαννάκης, 2010).

Σύμφωνα με τον Mallinson (Mallinson, 2005: 42) η Βρετανία έφερε και συνεχίζει να φέρει τη μεγαλύτερη ευθύνη για την κατάσταση στην Κύπρο από το 1878 λόγω των βρετανικών βάσεων. Αλλά και κατά Μάζη & Μπαλαφούτα (Μάζη & Μπαλαφούτα, 2014: 133) η Βρετανία διατηρεί ιστορικά σημαντικό μερίδιο ευθύνης στην υπόθεση του Κυπριακού και δυσχεραίνει τη διαχείριση και επίλυσή του, με τη διατήρηση των βάσεων στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας από το 1959.

Δεδομένου, λοιπόν, ότι η Βρετανία αποτελεί ισχυρό παίκτη του διεθνούς συστήματος, επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις, αφενός ως πρώην αποικιακή δύναμη, που κατέχει τις βάσεις της Δεκέλειας και του ακρωτηρίου και ως μια εκ των τριών εγγυητριών δυνάμεων της ΚΔ, αλλά και των συμφερόντων της στην Ανατολική Μεσόγειο, ως μέλος της ΕΕ και κυρίως του ΝΑΤΟ. Η Βρετανία ως μόνιμο μέλος του ΣΑ και ως μέλος της ΕΕ διαθέτει υψηλές δυνατότητες και περιθώρια παρέμβασης στη διεθνή σκηνή.

Η στρατηγική της Βρετανίας παραμένει αναλλοίωτη μετά το 1960 και αφορά στη διατήρηση των βρετανικών βάσεων. Αυτό άλλωστε συμπεριλαμβανόταν και στο Σχέδιο Ανάν του 2004, αν και θα εκχωρούνταν στα δύο «συνιστώσα κράτη», τα 45 από τα 99 τετραγωνικά μίλια του εδάφους που καταλαμβάνουν τώρα οι βάσεις (Stergiou, 2015:292).

Η Βρετανία επιπλέον αντιτίθεται στη λύση της διχοτόμησης διότι με την κατάργηση των συμφωνιών Ζυρίχης – Λονδίνου προφανώς θα χάσει τις στρατιωτικές βάσεις και το διαχρονικό ρόλο του μεσολαβητή και της παρέμβασης στα εσωτερικά της ΚΔ. Ο Celal (Celal, 2005: 74) υποστηρίζει ότι ο στόχος της Βρετανίας είναι να μη χάσει τη στρατιωτική κυριαρχία της στο νησί, σε οποιαδήποτε λύση κατάλληλη για τις άλλες χώρες, που σχετίζονται με το θέμα και θα συνεχίσει την πολιτική της έναντι της Κύπρου στο πλαίσιο των ΟΗΕ και ΗΠΑ.

---

³⁷ Οι βάσεις αυτές καλύπτουν το 2,75 % του συνολικού εδάφους της Κύπρου και παραμένουν μέχρι σήμερα υπό Βρετανική κυριαρχία, με βάση τις πρόνοιες της συμφωνίας εγκαθίδρυσης της ΚΔ μεταξύ Βρετανίας, Ελλάδας, Τουρκίας και της ΚΔ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Κύπρος είναι η μόνη χώρα στον κόσμο και κατ' επέκταση το μόνο κράτος μέλος του ΟΗΕ, όπου η Βρετανία διατηρεί στρατιωτικές βάσεις (Stergiou, 2015:288).

Ο Μάλλινσον (Μάλλινσον, 2011:193) υποστηρίζει ότι η Βρετανική εξωτερική πολιτική συνδέεται στενά με τους στόχους και τη στρατηγική των ΗΠΑ στην περιοχή και επομένως οι Βρετανικές βάσεις εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ΗΠΑ και κυρίως όσον αφορά στην άμυνα του Ισραήλ. Έτσι, λοιπόν οι στρατιωτικές βάσεις που διαθέτει η Βρετανία της προσφέρουν στρατηγικό πλεονέκτημα μέσα στο ΝΑΤΟ και στη συνεργασία με τις ΗΠΑ και δε θα επιθυμούσαν ένταξη της ΚΔ στο ΝΑΤΟ, καθόσον σε τέτοια περίπτωση θα έχαναν αυτό το πλεονέκτημα (Λιλλήκας, 2008: 153). Άλλωστε η συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ της Βρετανίας, των ΗΠΑ και της Τουρκίας το 2001, που είχε σκοπό να εγγυηθεί στην Τουρκία ένα ρόλο στις μελλοντικές Ευρωπαϊκές Δυνάμεις Ταχείας αντίδρασης και να απαγορεύσει οποιαδήποτε δράση αυτών των δυνάμεων στο Αιγαίο και στην Κύπρο, αποδεικνύει ότι η Βρετανία συντονίζει την πολιτική της για το Κυπριακό με την πολιτική των ΗΠΑ και της Τουρκίας .

Στη συνέχεια, θα εξεταστεί άλλος ένας σημαντικός παράγοντας για την εξέλιξη του κυπριακού που έχει σχέση με την Τουρκία και την ευρωπαϊκή της πορεία.

2.4 Ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ

Στη σύνοδο κορυφής του Ελσίνκι το 1999, παραχωρήθηκε στην Τουρκία το καθεστώς της υποψηφίας προς ένταξη χώρας και στην αντίστοιχη σύνοδο των Βρυξελλών το 2004, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημείωσε ότι η Τουρκία πληροί επαρκώς και όχι πλήρως τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης και αποφασίστηκε να αρχίσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία στις 3 Οκτωβρίου 2005, κατόπιν πιέσεων των ΗΠΑ (Συρίγος, 2014: 649). Αξίζει να σημειωθεί ότι το διαπραγματευτικό πλαίσιο της Τουρκίας προβλέπει, πλην των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, και επιπλέον κριτήρια, μεταξύ άλλων την υποστήριξη των προσπάθειών για την επίλυση του Κυπριακού και την εξομάλυνση των σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία.³⁸

Η Τουρκία εδώ και 10 χρόνια λοιπόν βρίσκεται σε ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την ΕΕ και ως εκ τούτου ο εξευρωπαϊσμός της βρίσκεται σε εξέλιξη. Γεωγραφικά το τμήμα της Τουρκίας που ανήκει στην Ευρώπη ανέρχεται

---

³⁸ <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/exoterikes-sheseis-dievrsini.html?page=1>

στο 3% του συνολικού εδάφους της και κατ' επέκταση η ντε φάκτο κατοχή της Κύπρου δίνει επιπλέον διάσταση στην υπόθεση ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ.

Ένας σημαντικός παράγοντας σχετικά με την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ είναι η Ελλάδα, η οποία μέχρι το 1999 αντιτασσόταν σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας. Ύστερα, δρομολογήθηκε μια διαδικασία ελληνοτουρκικής προσέγγισης σε θέματα χαμηλής πολιτικής, στη μείωση της έντασης με την υιοθέτηση 29 μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και σε διερευνητικές επαφές για τη διευθέτηση του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας. Υπό αυτές τις νέες συνθήκες η Ελλάδα υποστηρίζει την ευρωπαϊκή ένταξη της Τουρκίας υπό την προϋπόθεση της εκπλήρωσης όλων ανεξαιρέτως των προϋποθέσεων και προαπαιτούμενων.

Ωστόσο, η έναρξη των διαπραγματεύσεων εξαρτιόταν από την επέκταση της συμφωνίας τελωνειακής ένωσης³⁹ με τα 10 νέα κράτη μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό, στις 29 Ιουλίου 2005, η τουρκική κυβέρνηση υπέγραψε το Πρόσθετο Πρωτόκολλο επέκτασης της Τελωνειακής Ένωσης, σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, διευκρινίζοντας ότι δεν αναγνωρίζει την «ελληνοκυπριακή διοίκηση», εννοώντας την ΚΔ. Στο ίδιο κείμενο η Τουρκία εξέφραζε την προθυμία να αποκατασταθούν οι σχέσεις της Τουρκίας και του «νέου συνεταιριστικού κράτους» με τη λύση του κυπριακού. Η τουρκική δήλωση θεωρήθηκε νομικά άκυρη και το θέμα επέκτασης της τελωνειακής ένωσης⁴⁰ με την Κύπρο παραπέμφθηκε στο τέλος των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της ΕΕ με την Τουρκία.

Ο Attalides (Attalides, 2014: 50) σημειώνει ότι η απόφαση του ευρωπαϊκού συμβουλίου για έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία το 2005 συνδέεται με την επέκταση της εφαρμογής της τελωνειακής ένωσης της Τουρκίας - ΕΕ προς την Κύπρο και την αναγνώριση της κυπριακής κυβέρνησης, δηλαδή με την εξομάλυνση της de facto κατάστασης και όχι με τη λύση του Κυπριακού.

Η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας βρίσκεται καθηλωμένη, επειδή αριθμός ενταξιακών κεφαλαίων είναι παγωμένος είτε λόγω αποφάσεων της ΕΕ εξαιτίας των

---

³⁹ Το 1995 το Συμβούλιο Συνδέσεως αποφάσισε να προχωρήσει στην εφαρμογή της τελωνειακής ενώσεως ΕΟΚ/ΕΕ – Τουρκίας (απόφαση 1/1995).

⁴⁰ Η επέκταση της τελωνειακής ενώσεως με την Κύπρο μπορούσε να εννοηθεί και ως έμμεση αναγνώριση του κράτους της ΚΔ από την Τουρκία και θα είχε δύο άμεσα αποτελέσματα: την άρση της απαγόρευσης ελλιμενισμού και φορτο-εκφορτώσεως πλοίων υπό κυπριακή σημαία στα τουρκικά λιμάνια και την πραγματοποίηση πτήσεων των Κυπριακών αερογραμμών προς βορά μέσω του τουρκικού εναέριου χώρου.

διακρίσεων εις βάρος της ΚΔ εκ μέρους της Τουρκίας,⁴¹ είτε λόγω αποφάσεων κρατών – μελών, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, η Αυστρία και η Κύπρος, τα οποία δεν επιθυμούν την πλήρη ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ για σκοπούς δικών τους συμφερόντων και λόγω τουρκικής υπαιτιότητας (Χαραλαμπίδης, 2011: 529, 566). Συγκεκριμένα, ο απολογισμός των διαπραγματεύσεων μέχρι το 2014 ήταν το άνοιγμα συνολικά 14 κεφαλαίων⁴² και το κλείσιμο ενός, του κεφαλαίου 35. Οκτώ κεφάλαια παραμένουν «παγωμένα» από το 2006 κατόπιν απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και 6 κεφάλαια «πάγωσαν» το 2009 κατόπιν μονομερούς απόφασης της ΚΔ, αναδεικνύοντάς την (ΚΔ) σε βασικό εμπόδιο για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ (Τριανταφύλλου – Φωτίου, 2010: 273).

Παρόλα αυτά η διαδικασία της διαπραγμάτευσης βρίσκεται σε εξέλιξη και έχει διαφανεί ότι ευρωπαϊκές χώρες είναι διατεθειμένες να κάνουν εκπτώσεις σε μια ειδική σχέση με την Τουρκία (Συρίγος, 2014: 656). Πρέπει να σημειωθεί ότι η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ αποτελεί στρατηγική της επιλογή⁴³. Ο Πρόεδρος της Τουρκίας, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, σε ομιλία του σε 18 χιλιάδες Τούρκους ομογενείς στην Κολονία, στις 22 Μαΐου 2015 δήλωσε : «Τα προβλήματα της ευρωπαϊκής πολιτικής μπορεί να λυθούν με την Τουρκία, όχι από την κακομεταχείριση της Τουρκίας... Η Ευρώπη χωρίς την Τουρκία δεν είναι βιώσιμη» (Κάνδιας, 2015).

Από την άλλη η Βρετανία και οι ΗΠΑ πιέζουν την ΕΕ για ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, ώστε να αποδυναμωθεί περαιτέρω η ευρωπαϊκή πολιτική και αμυντική ενοποίηση και να διατηρήσουν τον έλεγχο στην Ανατολική Μεσόγειο και κατ' επέκταση στη Μέση Ανατολή. Όσο περισσότερο ενοποιείται στρατιωτικά και πολιτικά η ΕΕ με τη συμμετοχή της Κύπρου, τόσο αποδυναμώνεται ο ρόλος της Βρετανίας και των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή (Μαλλινσον, 2011: 194).

Πρέπει να τονιστεί ότι συμβαίνουν δύο παράδοξα σε αυτήν την περίπτωση της υποψηφιότητας χώρας για ένταξη στην ΕΕ. Πρώτον, η Τουρκία επιθυμεί ένταξη στην ΕΕ χωρίς να αναγνωρίζει ένα κράτος μέλος της (την ΚΔ) και, δεύτερον, κατέχει έδαφος κράτους μέλους της ΕΕ παρά το ψήφισμα υπ' αριθμ.

---

⁴¹ Εξακολουθεί να απαγορεύει την πρόσβαση κυπριακών πλοίων στα λιμάνια της και τη χρήση του εναέριου χώρου της από κυπριακά αεροσκάφη.

⁴² Ένα κράτος για να γίνει μέλος της ΕΕ πρέπει να πληροί τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, όπου έχουν θεσπιστεί σε 35 κεφάλαια, τα οποία αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο τομέα πολιτικής. Για το άνοιγμα και το κλείσιμο του κάθε κεφαλαίου, απαιτείται ξεχωριστή ομόφωνη απόφαση.

⁴³ Ανακτήθηκε την 12-8-2015 από <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-the-european-union.en.mfa>

353 (1974) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για την απομάκρυνση όλων των κατοχικών στρατευμάτων της Τουρκίας από το έδαφος της ΚΔ.

Στην εθνική στρατηγική της ΚΔ⁴⁴ αναφέρεται : «Η ιδιότητά μας ως κράτος μέλος της ΕΕ σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, μπορεί να ενεργήσει καταλυτικά στις προσπάθειες για επίτευξη μιας δίκαιης και βιώσιμης λύσης του Κυπριακού προβλήματος, που να βασίζεται στις αρχές και αξίες της ΕΕ και να συνάδει με το κοινοτικό κεκτημένο, και να διασφαλίζει την ομαλή και πλήρη συμμετοχή της επανενωμένης Κύπρου στην ΕΕ». Η Gumustekin (Gumustekin, 2010: 91) εκτιμά ότι η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ θα συντελέσει καθοριστικά στην άμεση και μόνιμη λύση του Κυπριακού.

Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, που δεν επιθυμούν την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, χρησιμοποιούν το Κυπριακό ζήτημα για επαναξιολόγηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας (Tocci, 2007: 52) αλλά και ως δικαιολογία (Τριανταφύλλου – Φωτίου, 2010: 286) ή μπορεί αυτό να αποτελέσει αιτία και αφορμή για διακοπή των διαπραγματεύσεων μεταξύ της ΕΕ και της Τουρκίας (Τριανταφύλλου – Φωτίου, 2010:282). Τα σκαμπανεβάσματα στις σχέσεις ΕΕ – Τουρκίας φαίνεται να συνδέονται εξαιρετικά με το κυπριακό πρόβλημα (Eralp, 2009).

Τον Οκτώβριο του 2003, ο Στρατηγός Χιλμί Οζκόκ, ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, σε συνέντευξή του σε ελληνική εφημερίδα, δήλωσε ότι στην Τουρκία θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα η βελτίωση των σχέσεων με την Ελλάδα, και ότι αν ενταχθεί στην ΕΕ, τα ζητήματα στο Αιγαίο και στην Κύπρο θα μπορούσε να λυθούν μέσα σε μια εβδομάδα (Ker-lindsay, 2007b: 73). Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι η Τουρκία είναι διατεθειμένη να εγκαταλείψει την Κύπρο για χάρη της ένταξής της στην ΕΕ.

Ο Emilianides (Emilianides, 2009: 102) αναφέρει ότι το Σχέδιο Ανάν ήταν προβληματικό, δεδομένου ότι οι συντάκτες του δεν στόχευαν σε μια μόνιμη λύση του ζητήματος αλλά σε μια σύντομη λύση, η οποία όμως θα διευκόλυνε τη διαδικασία ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ.

Σύμφωνα με τον Attalides (2014:52) οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της τουρκίας με την ΕΕ έχουν σχεδόν παγώσει και ως εκ τούτου η Τουρκία έχει άλλους προσανατολισμούς και αδιαφορεί για την επίλυση του Κυπριακού.

---

⁴⁴ Ανακτήθηκε την 12 Αυγούστου από: <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/eumatters.pdf>, σελ. 2.

Ο Gulmez (Gulmez, 2012) επισημαίνει ότι η Τουρκία είναι υποψήφια χώρα για ένταξη στην ΕΕ από το 1999 και οφείλει να ανοίξει τα λιμάνια και τον εναέριο χώρο της στην Κυπριακή Δημοκρατία με την επέκταση της τελωνειακής ένωσης στα νέα κράτη μέλη της ΕΕ, προκειμένου να συνεχιστούν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας με την ΕΕ. Ωστόσο, υπάρχει μια ισχυρή τουρκική αντίσταση στη μεταρρύθμιση στον τομέα αυτό, διότι η Κυπριακή διαμάχη θεωρείται μια «εθνική υπόθεση» και σε περίπτωση επέκτασης της τελωνειακής ένωσης στην Κυπριακή Δημοκρατία, αυτό θα ερμηνευθεί ως *de facto* αναγνώριση της «ελληνικής κυπριακής διοίκησης». Κατά συνέπεια, υπάρχει αδιέξοδος στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας με την ΕΕ, καθώς και στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις για την Κύπρο.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2010 στην Τουρκία μεταξύ ακαδημαϊκών, ειδικούς του εμπορίου, μέλη μη κυβερνητικών Οργανισμών και δικηγόρων έδειξε ότι ο εξευρωπαϊσμός της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας σχετικά με το Κυπριακό παραμένει περιορισμένος παρά την απειλή της διακοπής των ενταξιακών διαπραγματεύσεων (Gulmez, 2012).

Από τα προαναφερθέντα διαπιστώνεται ότι η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας στην ΕΕ σχετίζεται άμεσα με την εξέλιξη του Κυπριακού, δεδομένου ότι αφενός η ΚΔ μπορεί να ασκήσει «βέτο» στην προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ και αφετέρου είναι αδιανόητο να ενταχθεί η Τουρκία στην ΕΕ, με τα κατοχικά στρατεύματα να βρίσκονται στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Η ΚΔ, ως υποκείμενο του Διεθνούς δικαίου, έγινε μέλος της ΕΕ με άλυτο το Κυπριακό. Από την άλλη η Τουρκία, παραβιάζοντας τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και τα ψηφίσματα του ΟΗΕ στο συγκεκριμένο θέμα, δεν μπορεί να γίνει μέλος της ΕΕ διότι αυτή η κατάσταση έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές και τις αξίες της ΕΕ. Άλλωστε το Κυπριακό ζήτημα είναι πρόβλημα εισβολής και κατοχής (Συρίγος, 2014: 655).

2.5 Ο ρόλος των Υδρογονανθράκων

Η ανεύρεση πλούσιων υποθαλάσσιων ενεργειακών κοιτασμάτων νοτιοανατολικά της Κύπρου, προς τα τέλη της πρώτης δεκαετίας του 2000, άλλαξαν τα γεωπολιτικά και γεωοικονομικά δεδομένα της Ανατολικής Μεσογείου, επηρεάζοντας παράλληλα την εξέλιξη του ζητήματος. Τα επιβεβαιωμένα

κοιτάσματα φυσικού αερίου μέχρι το 2014 είναι τέσσερα, εκ των οποίων τα τρία (Λεβιάθαν, Ταμάρ και Μαρί Β) βρέθηκαν στην ΑΟΖ του Ισραήλ και στην ΑΟΖ της Κύπρου βρέθηκε στο κοιτάσμα της Αφροδίτης.

Η ΚΔ από το 2003 – 2010 οριοθέτησε την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της με την υπογραφή συμφωνιών με τα γειτονικά της κράτη (Αίγυπτος 2003, Λίβανος 2007 και Ισραήλ 2010). Λόγω αντιδράσεως της Τουρκίας, δεν ολοκληρώθηκαν οι συνομιλίες με τη Συρία, οι οποίες άρχισαν το 2001. Παράλληλα με τη χάραξη των ορίων των εκατέρωθεν ΑΟΖ, η ΚΔ αφού τεμάχισε τις θαλάσσιες περιοχές νότια και νοτιοανατολικά της Κύπρου που της ανήκουν σε 13 ερευνητικά τεμάχια⁴⁵ προέβη σε αδειοδοτήσεις σε ξένες πετρελαϊκές εταιρείες για έρευνες υδρογονανθράκων από το 2007 έως το 2013.

Η Τουρκία αντέδρασε σε αυτές τις ενέργειες της ΚΔ από το 2003 – 2014 με ρηματικές διακοινώσεις προς τον ΟΗΕ κατά των συμφωνιών που υπέγραψε η Κύπρος με τις τρεις χώρες, με στρατιωτικές ασκήσεις σε περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου, με έμπρακτες αμφισβητήσεις των κυριαρχικών δικαιωμάτων της ΚΔ επί της ΑΟΖ, με εκχωρήσεις αδειών στην τουρκική κρατική εταιρεία πετρελαίου (ΤΡΑΟ) για τις θαλάσσιες περιοχές δυτικά και ανατολικά της Κύπρου, με «οριοθετήσεις» θαλασσίων περιοχών μεταξύ Τουρκίας και «ΤΔΒΚ» αλλά και με έντονες πολιτικές πιέσεις προς τις άμεσα εμπλεκόμενες χώρες να ακυρώσουν τις συμφωνίες ή να διακόψουν τις διαπραγματεύσεις με την Ελλάδα και την ΚΔ.

Το αποκορύφωμα όλων των ενεργειών της Τουρκίας που είχαν ως σκοπό να αποσυρθούν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες από τη διαδικασία ήταν οι προκλητικές σεισμολογικές έρευνες του ωκεανογραφικού σκάφους «Πίρι Ρέις» το 2011 σε περιοχές της Κυπριακής ΑΟΖ δυτικά και νότια του νησιού, χωρίς να διακόψει το ερευνητικό πρόγραμμα της ΚΔ. Αλλά και το σειсмоγραφικό σκάφος «Μπαρμπαρος Χαϊρεντίν Πασά» ερευνούσε σε περιοχές βορείως και δυτικά της Κύπρου, εισερχόμενο σε κάποιες περιπτώσεις εντός της Κυπριακής ΑΟΖ από το Σεπτέμβριο του 2013 μέχρι το Μάιο του 2014, συνοδευόμενο με τουρκικές φρεγάτες, παρά την καθολική διεθνή επιβεβαίωση της αναγνώρισης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κύπρου⁴⁶ στην Αποκλειστική Οικονομική της Ζώνη

---

⁴⁵ Η ΚΔ απέφυγε να περιλάβει στα ερευνητικά τεμάχια, περιοχές που γειτνιάζουν με τα κατεχόμενα, όπου θα απαιτηθεί να υπάρξει συμφωνία οριοθέτησεως με την Τουρκία (Συρίγος, 2014: 714).

⁴⁶ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε σοβαρή ανησυχία για τις νέες εντάσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και κάλεσε την Τουρκία να επιδείξει αυτοσυγκράτηση και να σεβαστεί την κυριαρχία της Κύπρου στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπενθύμισε τη δήλωση της Ευρωπαϊκής

της. Το περιστατικό της απομάκρυνσης του νορβηγικού σειсмоγραφικού πλοίου «Πρίνσες», που διεξήγαγε έρευνες στο τεμάχιο 9 της Κυπριακής ΑΟΖ για λογαριασμό της γαλλικής εταιρείας Total, εξαιτίας παρενόχλησης από τουρκική φρεγάτα, προκάλεσε την αντίδραση μελών της ΕΕ και των ΗΠΑ (Tanchum, 2015). Οι τουρκικές προκλήσεις συνεχίστηκαν και το Σεπτέμβριο του 2014 όταν η Τουρκία έστειλε πολεμικά πλοία για να παρακολουθήσουν τις έρευνες του γεωτρητικού σκάφους «Sairam 10000» των εταιρειών ENI (Ιταλία) και KOGAS (Νότια Κορέα), στο τεμάχιο 9 (κοίτασμα Ονασαγόρας). Βλέποντας η Τουρκία την εμμονή της ΚΔ να συνεχίσει τις έρευνες κλιμάκωσε την ένταση στέλνοντας και πάλι το «Μπαρμπαρος Χαϊρεντίν Πασά» τον Οκτώβριο του 2014 για έρευνες στο νότιο και νοτιοανατολικό τμήμα της Κυπριακής ΑΟΖ, αφήνοντας να εννοηθεί ότι είχε πρόθεση να τοποθετήσει πλατφόρμα γεωτρήσεων στην περιοχή. Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν η διακοπή των συνομιλιών μεταξύ των δύο κοινοτήτων για εξεύρεση λύσης του κυπριακού, με πρωτοβουλία της ΚΔ.

Η Ε/Κ κοινότητα υποστηρίζει ότι τα οφέλη από την εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων θα μοιραστούν σε όλο το νησί, αφού πρώτα επιτευχθεί μια συνολική διευθέτηση του ζητήματος (Morelli, 2015: 16).

Από την άλλη η θέση της Τουρκοκυπριακής κοινότητας για την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων είναι :

1. Είτε να απόσχουν και η ΚΔ και η «ΤΔΒΚ» από οποιασδήποτε ενέργειες μέχρι να βρεθεί λύση στο Κυπριακό.
2. Είτε Ε/Κ και Τ/Κ να αποφασίσουν από κοινού για την πορεία των μελλοντικών γεωτρήσεων, περιλαμβανομένου και του τρόπου διανομής των εσόδων από το φυσικό αέριο.

Η στάση της Τουρκίας κρίνεται αντιφατική διότι αφενός υποστηρίζει ότι οι Τ/Κ έχουν δικαιώματα στα κοιτάσματα που βρίσκονται νοτίως της Κύπρου, παρότι δεν έχουν θαλάσσιο μέτωπο προς αυτές τις περιοχές, εφόσον αυτά ανήκουν και στις δύο κοινότητες του κυπριακού κράτους του 1960 και αφετέρου Τουρκία και «ΤΔΒΚ» οριοθέτησαν το 2011 τη θαλάσσια περιοχή ανάμεσα στα κατεχόμενα και στην Τουρκία, θεωρώντας ότι υπάρχουν δύο κράτη στο νησί. Βέβαια, ο στόχος της Τουρκίας είναι να ελέγξει τα κοιτάσματα του φυσικού αερίου γύρω από την Κύπρο απευθείας και όχι δια των Τ/Κ (Συρίγος, 2014: 724) και θα υποστηρίξει σχέδιο

λύσης που θα νομιμοποιεί την άμεση εμπλοκή της στον έλεγχο των ενεργειακών αποθεμάτων στην Κύπρο (Συρίγος, 2014: 777).

Το δεύτερο σημείο τριβής (το πρώτο είναι οι διεκδικήσεις των θαλασσιών περιοχών) είναι το θέμα της μεταφοράς του φυσικού αερίου από τη θάλασσα προς την ξηρά. Το φυσικό αέριο μπορεί να προωθηθεί είτε προς την Αίγυπτο, είτε προς την Τουρκία, είτε μέσω της Κρήτης προς την Ιταλία και την ΕΕ. Ο ενεργειακός αυτός διάδρομος Κύπρου – Ελλάδας προς την Ευρώπη καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός, αν λάβουμε υπόψη ότι η Ευρώπη εξαρτάται αποκλειστικά από ενεργειακές πηγές που προέρχονται από τη Ρωσία είτε διέρχονται μέσω της Τουρκίας. Βέβαια τα ανακαλυφθέντα κοιτάσματα προς το παρόν θα καλύπτουν μικρό μέρος των αναγκών της ΕΕ.

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι τα ενεργειακά κοιτάσματα που ανευρέθηκαν στην ανατολική μεσόγειο νοτιοανατολικά της Κύπρου προκαλούν εντάσεις μεταξύ των γειτονικών χωρών, αλλά έχουμε και εμπλοκή άλλων. Ο Ker-Lindsay (Ker-Lindsay, 2008: 543) υποστηρίζει ότι τα ενεργειακά αποθέματα της Ανατολικής Μεσογείου θα μπορούσαν να προκαλέσουν περιφερειακό ζήτημα. Ακόμα, σύμφωνα με τον Demiryol (Demiryol, 2015) η ενέργεια έχει δημιουργήσει μέχρι στιγμής περισσότερες συγκρούσεις στην Κύπρο και περιέπλεξε περισσότερο την υφιστάμενη κατάσταση και υποστηρίζει ότι το αδιέξοδο μπορεί να ξεπεραστεί, εάν και οι δύο πλευρές (ΚΔ και Τουρκία) αποσυνδέσουν προσωρινά το πολιτικό ζήτημα για την προοπτική της ενεργειακής συνεργασίας. Σχετικά με το θέμα της συνεργασίας, η Τουρκοκυπριακή πλευρά μέσω του τότε επικεφαλής της διαπραγματεύσεως, Οζερσάι, χρησιμοποιεί το επιχείρημα της προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος το 2011 προς το ελεύθερο μέρος της Κύπρου μετά την έκρηξη στη ναυτική βάση του Μαρί δηλώνοντας: «Εμείς πουλήσαμε ηλεκτρική ενέργεια στην ελληνική κυπριακή πλευρά απουσία εμπιστοσύνης, ελλείψει της αναγνώρισης, και εν τη απουσία μιας πολιτικής διευθέτησης» (Calik, 2014).

Από την άλλη, το θέμα του φυσικού αερίου επηρεάζει άμεσα τις εξελίξεις στην εξεύρεση λύσης, διότι αφενός προέκυψαν σημαντικές συνεργασίες της Ελλάδας και της ΚΔ με γειτονικές χώρες, όπως το Ισραήλ και η Αίγυπτος, αλλά και η εκμετάλλευσή του θα ωθήσει σημαντικά την τραυματισμένη οικονομία της ΚΔ. Ο Κουσκουβέλης (Κουσκουβέλης, 2015) αναφέρει χαρακτηριστικά σε συνέντευξή του στην εφημερίδα φιλελεύθερος «η συνεργασία (της ΚΔ) με εταιρεία αμερικανικών συμφερόντων, η υποστήριξη των ΗΠΑ, του ΗΒ και της ΕΕ στο ζήτημα αυτό, αλλά

και η πολύπλευρη συνεργασία με το Ισραήλ στην αναζήτηση των ενεργειακών πόρων της Μεσογείου, σηματοδοτούν μία στροφή της εξωτερικής πολιτικής της Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία, από την ανεξαρτητοποίησή της, διέκειτο φιλικά προς τα αραβικά κράτη της περιοχής και απέφευγε μία φιλοδυτική πολιτική». Ο Koktsidis (Koktsidis, 2014:5) σημειώνει ότι η ανακάλυψη των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο, έχει τροφοδοτήσει προσπάθειες για την επίλυση του πολιτικού προβλήματος.

Κατά συνέπεια, ο εντοπισμός των πλούσιων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, εντός των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών κυρίως του Ισραήλ και της Κύπρου, προσφέρει ένα μείζονος σημασίας στρατηγικό πλεονέκτημα στην Κύπρο έναντι της Τουρκίας - και όχι μόνο - και σε συνδυασμό με τη φαινομενικά στρατηγική ρήξη ανάμεσα στο Ισραήλ και την Τουρκία, αυξάνεται η διαπραγματευτική ισχύς της ΚΔ. Βέβαια, κατά τον Συρίγο (Συρίγος, 2014: 777) η ανεύρεση μεγάλων ενεργειακών κοιτασμάτων στην Ανατολική Μεσόγειο το 2011 αλλάζει τα δεδομένα λύσεως του Κυπριακού που ίσχυαν μετά το 1974 και απομακρύνει το ενδεχόμενο συμφωνίας των δύο εθνοτήτων του νησιού (Συρίγος, 2014: 780).

2.6 Μέση Ανατολή

Το περιφερειακό υποσύστημα της Μέσης Ανατολής, το οποίο εκτείνεται από την Αίγυπτο μέχρι το Αφγανιστάν (Goldschmidt & Davidson, 2010:1), βρίσκεται σε αναταραχή (Inbar, 2015) και αποτελεί κίνδυνο για την παγκόσμια ειρήνη και σταθερότητα. Γεωγραφικά η Κύπρος θεωρείται ως περιφερειακό τμήμα αυτής της περιοχής, στα βόρεια της οποίας είναι η Τουρκία, μόλις 42 μίλια, στα ανατολικά η Συρία, ο Λίβανος και το Ισραήλ και στα νότια η Αίγυπτος. Σύμφωνα με τον Ker-Lindsay (2008: 543) αν και η Κύπρος είναι μέλος της ΕΕ, ιστορικά και γεωγραφικά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις εξελίξεις που διαδραματίζονται στην εγγύς και στη Μέση Ανατολή.

Εξάλλου η στενή σχέση της Κύπρου με την εν λόγω περιοχή αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι η ανεξάρτητη ΚΔ δεν επέλεξε να γίνει μέλος του ΝΑΤΟ, αλλά ιδρυτικό μέλος του κινήματος των αδεσμεύτων το 1961⁴⁷, όπου συμμετείχε

---

⁴⁷ Η ΚΔ ήταν ένα από τα 25 κράτη που συμμετείχαν στη Διάσκεψη του Βελιγραδίου, με την οποία εγκαθιδρύθηκε επίσημα το Κίνημα. Ανακτήθηκε την 21 - 8- 2015, από <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/2B0F550DC9F42437C22574110041A392?OpenDocument>.

μια σειρά κρατών της Μέσης Ανατολής. Επιπλέον η Κύπρος παραδοσιακά έχει καλές σχέσεις με τα αραβικά κράτη της Μέσης Ανατολής, προκειμένου να αποτρέψει την εξασφάλιση ευρύτερης μουσουλμανικής αναγνώρισης της «ΤΔΒΚ». Βέβαια, η Τουρκική υποστήριξη στην παλαιστινιακή υπόθεση, μετά την εμφάνιση του φαινομένου της Αραβικής Άνοιξης, μπορεί να οδηγήσει στην αναγνώριση της «ΤΔΒΚ» από τις αραβικές χώρες μέλη του Οργανισμού Ισλαμικής Διασκέψεως (Ο.Ι.Δ.) και του Αραβικού Συνδέσμου, το οποίο έχουν ήδη πράξει στο εσωτερικό του Οργανισμού τους, υπό την επωνυμία «Turkish Cypriot State» (Μαζης, 2012: 3).

Αναμφίβολα, λοιπόν, το Κυπριακό επηρεάζει και επηρεάζεται από αυτή την περιοχή και γι' αυτό πρέπει να αντιμετωπίζεται όχι ως μεμονωμένο ζήτημα αλλά στο πλαίσιο της Ανατολικής Ευρώπης και της ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Άλλωστε η Βρετανία και οι ΗΠΑ έχουν ισχυριστεί και συνεχίζουν να ισχυρίζονται ότι η Κύπρος διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο για τη στρατηγική τους στη Μέση Ανατολή (Μαλλινσον, 2011: 55).

Η διασύνδεση του ζητήματος με την εν λόγω περιοχή αποδεικνύεται και από την ιστορική μελέτη δύο κρίσιμων περιόδων. Πρώτον, από τις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου 1959⁴⁸, οι οποίες προέκυψαν κατόπιν πιέσεων των ΗΠΑ, ώστε αφενός να αποφύγουν κάποιο ρήγμα στην ανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ (μεταξύ Τουρκίας – Ελλάδας) εν μέσω περιόδου Ψυχρού Πολέμου και αφετέρου να διευκολύνουν τον έλεγχο της Μέσης Ανατολής, όπου είχαν συμβεί σοβαρά γεγονότα, όπως η διάλυση του Συμφώνου Βαγδάτης, η δημιουργία της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας, η οποία εξοπλιζόταν από τους Σοβιετικούς (Συρίγος, 2014:144). Επίσης, το Κυπριακό ζήτημα είχε ενταχθεί από το 1957 στη γενικότερη στρατηγική της δυτικής συμμαχίας για την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή (Ευαγόρου, 2010: 102).

Δεύτερον, πριν την ψήφιση του Σχεδίου Ανάν το 2004, η σύνταξη του οποίου έγινε το Νοέμβριο του 2002⁴⁹ (ένα χρόνο μετά την 11/9), είχε ακολουθήσει η εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003. Ένας υψηλόβαθμος αξιωματούχος του αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών, ο Ντανιέλ Φρεντ (Daniel Fried), είπε σε ακροατήριο ελληνοαμερικανών στην Ουάσινγκτον τον Ιούνιο του 2003: «Όταν προσπαθούσαμε να πείσουμε την Τουρκία να επιτρέψει τη διέλευση των

---

⁴⁸ Η ανάγκη για επίλυση του ζητήματος υπήρχε από το 1958 με το Βρετανικό Σχέδιο Μακμίλλαν.

⁴⁹ Συρίγος (2014: 619).

δυνάμεών μας από τα εδάφη της προς το βόρειο Ιράκ, της προσφέραμε δύο κίνητρα: κάποια δισεκατομμύρια δολάρια ως παροχές και δάνεια και την Κύπρο στη μορφή του Σχεδίου Ανάν.⁵⁰ Το σχέδιο απορρίφτηκε, αλλά η πίεση των Βρετανών και των ΗΠΑ για επίτευξη λύσης ήταν χαρακτηριστική.

Αυτά τα γεγονότα μπορεί να μην έχουν τα ίδια αίτια, διαδραματίστηκαν στην ίδια περιοχή (της Μέσης Ανατολής) και η ανάγκη επίτευξη λύσης του ζητήματος σχετίζεται με αυτά.⁵¹

Μια σειρά γεγονότων, που διαδραματίζονται στη Μέση Ανατολή τα τελευταία χρόνια, προσδίδουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον στις εξελίξεις. Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι ΗΠΑ, οι οποίες παραδοσιακά θεωρούσαν τη Μέση Ανατολή ως πρώτη προτεραιότητα στα θέματα εξωτερικής τους πολιτικής, φαίνεται να απαγκιστρώνονται από αυτή την πολιτική (Κοντός, 2014: 59) και να μεταφέρουν το κέντρο βάρους των συμφερόντων τους στην Άπω Ανατολή (Οικονόμου, 2015: 35), αλλά και η επιρροή τους στην περιοχή φαίνεται να είναι σε παρακμή (Inbar, 2015).

Επιπλέον, η γενικευμένη αστάθεια και η αλλαγή καταμερισμού ισχύος, που έχει προέλθει από την άνοδο του ISIS, τη συριακή κρίση, την πυρηνική προοπτική του Ιράν, τη διατάραξη των σχέσεων Τουρκίας – Ισραήλ κυρίως λόγω της φιλο-ισλαμικής τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή (Tsakiris, 2014: 4), την αδυναμία κρατών να επιβάλουν την εσωτερική τάξη, όπως το Ιράκ, ο Λίβανος, η Λιβύη, και τη δυσκολία της Αιγύπτου στην επιβολή της κυριαρχίας της στο έδαφός της (Inbar, 2015), επιβαρύνουν το ήδη ασταθές περιβάλλον ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή.

Άλλη σημαντική εξέλιξη είναι ο εντοπισμός κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, εντός των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών κυρίως του Ισραήλ και της Κύπρου, ο οποίος αύξησε έντονα το ενδιαφέρον των άμεσα εμπλεκόμενων δρώντων του διεθνούς συστήματος και περιέπλεξε το ζήτημα περισσότερο στα θέματα της ασφάλειας και ειδικότερα της ενεργειακής ασφάλειας (Cropsey, 2015). Ο γεωστρατηγικός άξονας Ελλάδας – Κύπρου – Ισραήλ θα συνεισφέρει στη σταθερότητα της περιοχής, αλλά θα εξαρτηθεί κατά πόσο θα υποστηριχθεί από τις ΗΠΑ, όπως επίσης και η σημαντική περιφερειακή τριμερής συνεργασία: Ελλάδα – Κύπρου – Αιγύπτου.

---

⁵⁰ Enriadiades, M. (2006). Κριτική στο An International Relations Debacle του Clave Palley, *Mediterranean Quarterly*, τχ 17, αρ.2, υποσ.1, σελ.89-90.

⁵¹ Όμως, κατά τον Συρίγο (2014: 620) η ενασχόληση το 2002 της Διεθνούς Κοινότητας με το Κυπριακό σχετίζεται με την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ.

Ενδιαφέρουσα άποψη παρουσιάζουν οι Inbar & Sandler (Inbar & Sandler, 2001) σύμφωνα με τους οποίους η επίλυση του Κυπριακού θα αποτελούσε σημαντική πρόοδο στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και κατ' επέκταση στην ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των τεσσάρων δημοκρατικών χωρών (Τουρκία, Ελλάδα, Ισραήλ, Κύπρος) που έχουν συμφέροντα στην περιοχή, γεγονός που με τη σειρά του θα βοηθούσε στην επέκταση της δημοκρατίας και της ελεύθερης αγοράς στις ζώνες της αναταραχής και στη Μέση Ανατολή, δηλαδή η διευθέτηση του ζητήματος θα οδηγούσε σε θετικές δευτερογενείς επιπτώσεις για την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή. Βέβαια, εκτός από τη σοβαρή προσπάθεια του 2004 για την επίτευξη συμφωνίας, δεν βλέπουμε ανάλογες πρωτοβουλίες έκτοτε από τις βασικές μονάδες του διεθνούς συστήματος προς αυτή την κατεύθυνση. Όπως επισημαίνει ο Cropsey (Cropsey, 2015: 7) η διαίρεση της Κύπρου είχε ξεχαστεί από την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ μετά τον Ψυχρό Πόλεμο και μέχρι το 2010 και τη διατάραξη των Τουρκοισραηλινών σχέσεων. Επίσης ο (Στέλγιας, 2014) επισημαίνει στο άρθρο του ότι έμπειροι Ε/Κ, Τ/Κ και Τούρκοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι οι ΗΠΑ θεωρούν τη συνεργασία των αραβικών συμμαχικών δυνάμεων, του Ισραήλ, της Κύπρου, της Ελλάδας και της Τουρκίας ως σημαντικό παράγοντα στην ασφάλεια των συμφερόντων τους στην Ανατολική Μεσόγειο.

Το Κυπριακό, λοιπόν, εκτός από δικαιοτική διαμάχη και κρίση συνιστά ένα διεθνές πρόβλημα ενταγμένο σε έναν γενικότερο χώρο συγκρούσεων, αποτελώντας συστατικό στοιχείο του περιφερειακού υποσυστήματος της Ανατολικής Μεσογείου και, αναμφισβήτητα, η επίλυσή του θα μπορούσε να αποτελέσει έναν πόλο σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή της φλεγόμενης Μέσης Ανατολής και της ΝΑ Ευρώπης.

Στη συνέχεια θα αναλυθεί το διεθνές περιβάλλον και ο ρόλος που διαδραματίζουν κυρίως οι ΗΠΑ και η Ρωσία στην υπόθεση του Κυπριακού.

2.7 Διεθνές Περιβάλλον

Η σημερινή ντε φάκτο κατάσταση (διαίρεση) της Κύπρου, που δημιουργήθηκε από το 1974, εν μέσω σημαντικής καμπής του Ψυχρού Πολέμου, και τον ανταγωνισμό των τότε αντιμαχόμενων υπερδυνάμεων, επιβάλλει σε αυτή την ανάλυση να εξεταστεί ο ρόλος των ΗΠΑ, της Ρωσίας και γενικότερα του διεθνούς περιβάλλοντος.

Οι ΗΠΑ διαδραμάτισαν παρασκηνιακό ρόλο στις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου του 1959, αλλά και υποστήριξαν τη λύση του Σχεδίου Ανάν το 2004, επειδή θεωρούν τη διαίρεση του νησιού ως «απαράδεκτη»⁵² και παράλληλα προωθούν την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας προς την ΕΕ (Crisis Group Europe Report N°201,2009:31). Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ και η Βρετανία υποστηρίζουν την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, σημαίνει ότι αυτές οι χώρες δε θα υποστηρίξουν ποτέ μια λύση που δεν επιθυμεί η Τουρκία. Έτσι κατά τον (Μάλλινσον, 2011: 207) η πολιτική των ΗΠΑ έναντι της ΕΕ επηρεάζει τις εξελίξεις στην Κύπρο δεδομένου ότι οι ΗΠΑ εμποδίζουν την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η Κύπρος προσπαθεί να εκμεταλλευτεί πλήρως τη συμμετοχή της στην ΕΕ.

Μετά το 2011 η αμερικανική επιρροή στη ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής έχει υποχωρήσει (Cropsey, 2015:15) αν και οι ΗΠΑ έδειξαν πρόσφατα ενεργό ενδιαφέρον για τις εξελίξεις στο Κυπριακό κατά την επίσκεψη του Αντιπρόεδρου των ΗΠΑ⁵³, Τζο Μπάιντεν, στην Κύπρο το Μάιο του 2014, ο οποίος αναγνώρισε ρητά το αναφαίρετο κυριαρχικό δικαίωμα της ΚΔ για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου που βρίσκεται εντός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της.⁵⁴ Μάλιστα ο Λευκός Οίκος ενόψει της εν λόγω επίσκεψης, χαρακτήρισε την Κύπρο ως το νέο στρατηγικό ενεργειακό εταίρο των ΗΠΑ (Χασαπόπουλος, 2014).

Η Κύπρος είναι σημαντική για την Αμερική, αφενός για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της στη Μέση Ανατολή (στήριξη του Ισραήλ, αποδυνάμωση του Ιράκ, του Ιράν και της Συρίας) και αφετέρου η Ελλάδα και η Τουρκία είναι μέλη του ΝΑΤΟ. Σύμφωνα με τον Ντόκο (Ντόκος, 2014) οι ΗΠΑ επιθυμούν να κλείσουν τις ευκολότερες εκκρεμότητες στην Ανατολική Μεσόγειο ενόψει των τεκτονικών αλλαγών που λαμβάνουν χώρα στην ευρύτερη Μέση Ανατολή (Συρία, Ιράκ, παλαιστινιακό, Αίγυπτο και πυρηνικό πρόγραμμα Ιράν) και μια από αυτές είναι το Κυπριακό.

Βέβαια, το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για το Κυπριακό αναζωπυρώθηκε μετά την ανεύρεση των ενεργειακών κοιτασμάτων στην Ανατολική Μεσόγειο (Ραπαροστόλου, 2014) και την «επιστροφή» της Ρωσίας στην περιοχή, επιδιώκοντας παράλληλα

---

⁵² Ανακτήθηκε την 28-8-2015, από <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5376.htm>.

⁵³ Ο 2^{ος} Αμερικανός αντιπρόεδρος που επισκέφτηκε την ανεξάρτητη ΚΔ. Ο πρώτος Αμερικανός αντιπρόεδρος ήταν το 1962, ο Λίντον Τζόνσον, όταν η ΚΔ λειτουργούσε σύμφωνα με τις πρόνοιες της Ζυρίχης – Λονδίνου του 1959.

⁵⁴ Ανακτήθηκε την 29-8-2015, από <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=172236>

τον αποκλεισμό της επέκτασης της ρωσικής επιρροής στη Ν/Α Μεσόγειο (Μάζης, 2012α: 1).

Ένα τελευταίο σημαντικό στοιχείο είναι η μεταστροφή της εξωτερικής πολιτικής της ΚΔ προς τη Δύση και η αναβάθμιση των σχέσεων της ΚΔ με τις ΗΠΑ (Ελλης, 2014).

Η άλλη μεγάλη δύναμη που έχει συμφέροντα και διαδραματίζει καίριο στρατηγικό ρόλο στην Ανατολική Μεσόγειο και στη Μέση Ανατολή (Blank & Levitzky, 2015) και (Blank, 2015), η Ρωσία, κατέχει μια διακριτή αλλά σταθερή πολιτική στάση απέναντι στην Κύπρο. Η Ρωσία προφανώς δε θα υποστηρίξει καμία λύση που ευνοεί το NATO. Η Σοβιετική ένωση παλιότερα και η Ρωσία αργότερα έχει υποστηρίξει κατά καιρούς την ΚΔ στο συμβούλιο ασφαλείας του ΟΗΕ.

Το 2008 η Ρωσία και η Κύπρος υπέγραψαν κοινή δήλωση με στόχο την ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας, κατά την οποία η Ρωσία στηρίζει την επανένωση του νησιού στο πλαίσιο του ΣΑ των Ηνωμένων Εθνών (Talukdar, 2015:5). Η Κύπρος είναι ζωτικής σημασίας για την υψηλή στρατηγική της Ρωσίας στο περιφερειακό υποσύστημα της Ανατολικής Μεσογείου, δεδομένου ότι επεκτείνει την ενεργειακή στρατηγική της, αποφεύγει την «περικύκλωσή» της, ειδικά από το NATO και ενδυναμώνει την επιρροή της στην παγκόσμια τάξη. Σε αυτό άλλωστε αποσκοπεί και η αμυντική συμφωνία που υπογράφηκε το Φεβρουάριο του 2015 μεταξύ της Ρωσίας και ΚΔ, για τη χρήση των λιμανιών της ΚΔ από το ρωσικό πολεμικό ναυτικό (Wentworth, 2015). Έτσι, ο Μαλλινσον (Μαλλινσον, 2011: 146) υποστηρίζει ότι ο Ρωσικός παράγοντας καθίσταται κρίσιμος στο Κυπριακό, λαμβάνοντας υπόψη τις προσπάθειες επιρροής στην Ανατολική Μεσόγειο και θα μπορούσε να προσφέρει, με πιθανή υποστήριξη της ΕΕ, εγγυήσεις ασφάλειας στην Κύπρο.

Οι ισχυροί οικονομικοί δεσμοί της Ρωσίας με την Κύπρο, οι οποίοι παραμένουν και μετά τη διάσωση της κυπριακής οικονομίας το 2013⁵⁵ (Gersdorff, 2015: 9, Talukdar, 2015: 1), επικεντρώνονται στις επενδύσεις, στις εξαγωγές, στον τουρισμό, στον οικοδομικό και τραπεζικό τομέα.⁵⁶ Να σημειωθεί ότι το 30%

---

⁵⁵ Από την ΕΕ, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ.

⁵⁶ Σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Ρωσικής Υπηρεσίας Επενδύσεων Yury Spiridonov, οι επενδύσεις από την Κύπρο προς τη Ρωσία το 2013 ανήλθαν σε 22,7 δις. \$, ενώ οι επενδύσεις από τη Ρωσία στην Κύπρο ήταν 19 δις \$. Ανακτήθηκε την 30-8-2015 από <http://sputniknews.com/business/20150306/1019158262.html>.

των τουριστών στην Κύπρο είναι Ρώσοι και το 25% των τραπεζικών καταθέσεων προέρχονται από τη Ρωσία (Talukdar, 2015:5). Επίσης η ΚΔ έλαβε δάνειο 2,5 δις. από τη Ρωσία το 2011.

Ακόμα, το τελευταίο διάστημα, στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής έχουν διαμορφωθεί νέα γεωστρατηγικά, γεωπολιτικά και γεωοικονομικά δεδομένα, τα οποία επηρεάζουν άμεσα τις συνθήκες επίλυσης του Κυπριακού. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι οι άλλοτε άριστες σχέσεις Ισραήλ – Τουρκίας, έχουν διαταραχθεί σε σημαντικό βαθμό τόσο στη στρατηγική συνεργασία όσο και στην εμπιστοσύνη, παρά τις προσπάθειες των ΗΠΑ για το αντίθετο. Η δημιουργία ενός ισχυρού αντι – τουρκικού μπλοκ στην Ανατολική Μεσόγειο (Αίγυπτος – Ισραήλ – Κύπρος – Ελλάδα) έχει αλλάξει τα γεωπολιτικά δεδομένα (Tanchum, 2015). Σήμερα η Τουρκία έχει επιδεινώσει τις σχέσεις της με όλους τους γείτονες, ενώ οι σχέσεις των ΗΠΑ με την Τουρκία, που αποτελούν τον κυρίαρχο παράγοντα στο Κυπριακό, έχουν διαταραχθεί σταδιακά μετά το 2003.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ» - Λύσεις - Εξελίξεις

3.1 Πιθανές Βιώσιμες Λύσεις του Κυπριακού Ζητήματος

Μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 υποβλήθηκαν αρκετές προτάσεις και έγιναν σοβαρές προσπάθειες, από τον ΟΗΕ, για επίλυση του Κυπριακού, με τελευταία την πρόταση του Σχεδίου Ανάν το 2004, χωρίς θετικό αποτέλεσμα μέχρι σήμερα. Η λύση που κυριαρχεί στις συνομιλίες μεταξύ των ηγετών των δύο πλευρών (Ε/Κ – Τ/Κ) είναι η περίπτωση της Δικαιοδικής Διζωνικής Ομοσπονδίας (ΔΔΟ). Μολονότι όμως η λύση της ΔΔΟ βρίσκεται μόνιμα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, κρίνεται σκόπιμο πρώτα να γίνει αναφορά και σε άλλες πιθανές, ορισμένες τυπικές, λύσεις δεδομένου ότι το Κυπριακό είναι τόσο περίπλοκο αλλά και το διεθνές σύστημα, με το οποίο σχετίζεται, διαρκώς μεταβάλλεται.

Έτσι, λοιπόν, η επιστροφή στο καθεστώς της Ζυρίχης, δηλαδή η λύση του ενιαίου κράτους θα αποκλειστεί αφενός, διότι απέτυχε παταγωδώς κρίνοντας εκ του αποτελέσματος, αλλά και οι ισχυροί παράγοντες της διεθνούς κοινότητας την απορρίπτουν ως μη ρεαλιστική (Λυγερός, 2014:161). Άλλωστε αυτή η λύση έχει εγκαταλειφθεί και με τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου '77 και '79, οι οποίες προβλέπουν τη λύση της ΔΔΟ. Επιπλέον η de facto διχοτόμηση, τα κατοχικά τουρκικά στρατεύματα και το κλίμα διεθνώς αποκλείουν κάθε ενδεχόμενο για επιστροφή σε αυτό το καθεστώς. Ακόμα ο ker-Lindsay (ker-Lindsay, 2009: 19) υποστηρίζει ότι η τουρκική εισβολή στο νησί έληξε κάθε προοπτική, που θα μπορούσε να υπήρχε για τη διατήρηση ενός ενιαίου κράτους υπό την πλειοψηφία του ελληνικού κυπριακού ελέγχου.

Η περίπτωση της διπλής ένωσης πρέπει να απορριφθεί και αυτή μετά την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ, δεδομένου ότι την ασφάλεια που επιζητούσε η ΚΔ από την Ελλάδα μετά το 1974, τη βρήκε με την ένταξη στην ΕΕ το 2004⁵⁷ και σε περίπτωση ένωσης της νότιας Κύπρου με την Ελλάδα, θεωρείται αυτονόητο ότι

---

⁵⁷ Επίθεση της Τουρκίας στην Κύπρο θα κατέστρεφε τις σχέσεις της με την ΕΕ και θα έφερνε σε δύσκολη θέση τη Βρετανία και τις ΗΠΑ. Κατά την Tocci (2007:43) η ένταξη στην ΕΕ προσφέρει ασφάλεια στην ΚΔ λόγω της απιθανότητας τουρκικής επίθεσης εναντίον ενός κράτους μέλους της ΕΕ, αλλά και κατά τον Συρίγο (Συρίγος,2014:641), η ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ αποτελούσε σχετική εγγύηση ασφαλείας.

ταυτόχρονα θα γινόταν προσάρτηση των κατεχομένων εδαφών από την Τουρκία (Λυγερός, 2014: 234). Σύμφωνα με τον Michael (Michael, 2014: 118) οι Ε/Κ έχουν εγκαταλείψει κάθε σκέψη για ένωση με την Ελλάδα. Έτσι αφενός η Τουρκία δεν επιθυμεί για γεωπολιτικούς λόγους την επέκταση της Ελλάδας στην Κύπρο, αφετέρου ούτε η Ελλάδα, αλλά ούτε και η ΚΔ θα επιθυμούσε να μετατρέψει τη βόρεια Κύπρο σε τουρκική επαρχία.

Ακόμα, ο συσχετισμός των στρατιωτικών δυνάμεων μεταξύ Τουρκίας και ΚΔ, αλλά και η εγγύτητα της Τουρκίας στην Κύπρο θα αποτύγχανε προφανώς την έναρξη απελευθερωτικού αγώνα στο νησί. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Αριστοτέλους (Αριστοτέλους, 2015) η συντριπτική στρατιωτική υπεροχή της Τουρκίας στην Κύπρο σε όλους του τομείς και ιδιαίτερα στο πολεμικό ναυτικό και την πολεμική αεροπορία, παραμένει αμετάβλητη μέχρι το 2015.

Ας δούμε όμως τις πιο πιθανές προοπτικές επίλυσης. Μια από αυτές είναι η μη λύση ως λύση, η οποία εφαρμόζεται στην ουσία από το 1974 και διαφαίνεται να έχει διάρκεια, μετά την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ, εφόσον δεν προχωρήσει η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Όμως, τόσο η ΕΕ όσο και η Τουρκία για τους δικούς τους λόγους θα επιδιώξουν λύση, αν και δεν εξαρτάται μόνο από αυτούς. Η ΚΔ είναι μέλος της ΕΕ και μέρος του εδάφους της κατέχεται από την Τουρκία, μη μέλος και υποψήφια προς ένταξη χώρα στην ΕΕ. Έτσι, προκύπτουν πολιτικοδιπλωματικές περιπλοκές, τις οποίες η ΕΕ θέλει να ξεπεράσει. Ακόμα σε περίπτωση ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ θα πρέπει αυτή να αναγνωρίσει την ΚΔ και να μην αναγνωρίζει την «ΤΔΒΚ», δηλαδή η Τουρκία θα πρέπει να αλλάξει ριζικά την πολιτική της στο εν λόγω θέμα.

Η διαιώνιση του κυπριακού αφενός θα δημιουργεί πρόβλημα στην Τουρκία, δεδομένου ότι θα βρίσκεται ως εμπόδιο στην ευρωπαϊκή πορεία της και αφετέρου στους Τουρκοκύπριους, οι οποίοι δε θα μπορούν να απολαμβάνουν τα αγαθά της ευημερίας της ΕΕ. Η μη λύση είναι μεταξύ των αποδεκτών επιλογών της Τουρκίας (Συρίγος, 2014: 775) εφόσον θα συνεχίζει να αλλάζει την πληθυσμιακή αναλογία προς όφελός της, με τον εποικισμό του βορείου τμήματος της Κύπρου και σταδιακά μπορεί να προβεί στη νομιμοποίηση (αν και όχι πλήρη) της «ΤΔΒΚ». Η πολυετής κατοχή της βόρειας Κύπρου έχει δημιουργήσει πολλαπλά τετελεσμένα με τα σημαντικότερα την εγκατάσταση Τούρκων εποίκων και την εδραίωση τουρκοκυπριακής κρατικής δομής. Το πέρασμα του χρόνου λειτουργεί αρνητικά

για την ελληνοκυπριακή πλευρά, όπως υποστηρίζει ο Ker-Lindsay (Ker-Lindsay, 2009: 21)

Η άλλη περίπτωση είναι η αποδοχή των τετελεσμένων με τη δημιουργία δύο ανεξάρτητων κρατών. Η de facto διχοτόμηση να μετατραπεί σε de jure διχοτόμηση είναι ρεαλιστική, από την άποψη ότι δύσκολα μπορεί να αποτραπεί από την Τουρκία, αλλά έχει σοβαρά μειονεκτήματα για τον Κυπριακό ελληνισμό, δεδομένου ότι το κατεχόμενο βόρειο μέρος της Κύπρου από την Τουρκία, εάν δεν ενταχθεί ως ανεξάρτητο κράτος στην ΕΕ, αργά ή γρήγορα θα ενωθεί με την Τουρκία (Συρίγος, 2014: 775). Εμπόδια στη λύση των δύο κρατών διαπιστώνουν και οι Bahcheli & Noel (Bahcheli & Noel, 2013: 673) δεδομένου ότι οι δύο κοινότητες (Ε/Κ και Τ/Κ) έχουν ως πρώτη καλύτερη λύση διαφορετική επιλογή. Συγκεκριμένα οι Ε/Κ επιθυμούν τη λύση του ενιαίου κράτους, ενώ οι Τ/Κ επιθυμούν τη λύση των δύο κρατών (Bahcheli, 2000: 203, Solomonides, 2008: 69). Έτσι σε περίπτωση έλλειψης συμφωνίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων, δεν θα υπάρξει προοπτική προώθησης στη λύση των δυο κρατών από τη διεθνή κοινότητα, η οποία αντιτίθεται στην κατάσταση διαχωρισμού.⁵⁸ Αντίθετα υπέρ μιας λύσης δύο κρατών είναι ο Bahcheli (Bahcheli, 2000: 203, 211), ο οποίος υποστηρίζει ότι η λύση της Ομοσπονδίας αλλά και της Συνομοσπονδίας δεν έχουν λογικές προοπτικές, λόγω της βαθιάς δυσπιστίας των δύο κοινοτήτων (Ε/Κ – Τ/Κ). Πρέπει, βέβαια, να τονιστεί ότι η λύση της διχοτόμησης θα είναι πιο δαπανηρή διαδικασία σε σχέση με την περίπτωση της επανένωσης, κυρίως λόγω της αποζημίωσης των περιουσιών (Mullen, 2014).

Άλλη ενδιαφέρουσα πρόταση, η οποία παρουσιάστηκε συγκροτημένα από τον Λυγερό (Λυγερός, 2014), αφορά στην αποδοχή ενός συναινετικού διαζυγίου μεταξύ των δύο κοινοτήτων και τη δημιουργία δύο κρατών υπό τις εγγυήσεις του ΝΑΤΟ και της ΕΕ. Αυτά τα κράτη, ως διάδοχοι της ΚΔ, θα είναι πλήρη υποκείμενα του διεθνούς δικαίου με δική τους κυβέρνηση και χωριστή εκπροσώπηση στον ΟΗΕ και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς. Όμως, η Τουρκία δύσκολα θα αποδεχτεί αυτή την πρόταση διότι αντίκειται στη στρατηγική της, όπως αυτή διατυπώθηκε από τον Νιχάτ Ερίμ το 1956 (Παράρτημα Β), αλλά ούτε θα γίνει αποδεκτή από την ΚΔ, η οποία επιθυμεί την επανένωση του νησιού υπό δημοκρατικούς και λειτουργικούς όρους (Συρίγος, 2014:777). Η ίδια άποψη με την πρόταση του

---

⁵⁸ Για τον ίδιο λόγο δεν έχει προοπτική η λύση της συνομοσπονδίας, όπου η Ε/Κ κοινότητα την απορρίπτει δεδομένου ότι σε αντίθετη περίπτωση θα επιτρέψει στην «ΤΔΒΚ» να γίνει κυρίαρχο κράτος.

Λυγερού υποστηρίζεται στο (Europe Report N°229), σύμφωνα με την οποία θα επέλθει η ένωση της Κύπρου υπό την ΕΕ με δύο ανεξάρτητα κράτη μέλη της (ΚΔ και «ΤΔΒΚ»).

Η επικρατέστερη προοπτική επίλυσης του Κυπριακού ζητήματος στην παρούσα φάση, υπέρ της οποίας τάσσονται οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Βρετανία και έχει υιοθετηθεί από τον ΟΗΕ, είναι η ΔΔΟ, η λύση που προβλεπόταν στο Σχέδιο Ανάν και επιπλέον πάνω σε αυτή τη μορφή συμφωνούν όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές. Το Σχέδιο Ανάν αποτελεί τη βάση για οποιαδήποτε μελλοντική λύση, το οποίο στηρίζεται στον τίτλο ΔΔΟ. Ο τίτλος αυτός συμφωνήθηκε και στις συμφωνίες του 1977 και 1979⁵⁹, αλλά στην ουσία το Σχέδιο Ανάν οδηγούσε σε μια ιδιότυπη και μη βιώσιμη συνομοσπονδία, εμπλουτισμένη με λίγα ομοσπονδιακά στοιχεία κατά τον Λυγρό (Λυγρός, 2014: 15). Επιπλέον, σύμφωνα με τον Ker-Lindsay (Ker-Lindsay, 2009: 20) ελάχιστοι πιστεύουν ότι μια ισχυρή ομοσπονδία αποτελεί αποδεκτό ή βιώσιμο μοντέλο για μια λύση και ίσως μια χαλαρή ομοσπονδία, ώστε να θολώσει τις διαφορές μεταξύ μιας ομοσπονδίας και συνομοσπονδίας, είναι πιο βιώσιμο μοντέλο. Επιπλέον, και οι Bahcheli & Noely (Bahcheli & Noely, 2013: 659) υποστηρίζουν ότι οι δυαδικές ομοσπονδίες (δηλαδή οι ομοσπονδίες που αποτελούνται από δύο κράτη, επαρχίες ή περιοχές) έχουν διαρθρωτικές αδυναμίες και αυτό το σύστημα διακυβέρνησης δεν μπορεί να είναι βιώσιμο. Δυσκολία επιβίωσης της Δικονομικής Ομοσπονδίας στην Κύπρο διαπιστώνει στην ανάλυσή του και ο Solomonides (Solomonides, 2008:73), ο οποίος υποστηρίζει ότι η καλύτερη επιλογή λύσης είναι η διχοτόμηση, δεδομένου ότι η εθνική βία μετά το 1974 είναι αμελητέα. Ο Kacziba υποστηρίζει ότι για να είναι λειτουργικό το σύστημα της ΔΔΟ, θα πρέπει να μειωθούν οι εθνικιστικές τάσεις και να αποκατασταθεί η έννοια του Κυπριωτισμού.

Εν κατακλείδι, η επικρατέστερη λύση, μετά την απόρριψη του Σχεδίου Ανάν το 2004, φαίνεται να είναι η ΔΔΟ, αν και έχει μειωθεί η πιθανότητα εφαρμογής της τα τελευταία χρόνια (Europe Report N°229: 27). Παρόλα αυτά η ΔΔΟ του 1977 και

---

⁵⁹ Στις συμφωνίες στις 12 Φεβρουαρίου 1977 μεταξύ του τότε Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς, αλλά και στις 19 Μαΐου 1979 μεταξύ του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας Σπύρου Κυπριανού και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς επιζητείτο μια ανεξάρτητη, αδέσμευτη δικονομική ομόσπονδη Κυπριακή Δημοκρατία. Ανακτήθηκε την 3 Αυγούστου 2015 από <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/988517F8980193D6C2256D7C0036736D?OpenDocument>.

1979, έχει διαφορετική μορφή από αυτή που κατατέθηκε το 2004 και ενδεχομένως θα έχει διαφορετική στο μέλλον.

3.2 Προοπτικές – Εξελίξεις

Τα θέματα που συνεχίζουν να διαχωρίζουν τις δύο κοινότητες (Ε/Κ και Τ/Κ) και εμποδίζουν την επίτευξη λύσης για πάνω από 40 χρόνια δεν έχουν αλλάξει σημαντικά και μετά το 2004. Ο Carras (Carras, 2009: 63) υποστηρίζει ότι η διαδικασία της εξέλιξης του Κυπριακού είναι αργή, διότι δεν έχουν αλλάξει τρεις παράμετροι: η απροθυμία των ΗΠΑ και της Βρετανίας στην εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου, η τουρκική στρατιωτική κατοχή της βόρειας Κύπρου και ο τουρκικός στρατιωτικός έλεγχος των Τ/Κ και η ανοιχτή πολιτική και στρατιωτική κρίση στην Τουρκία.

Είναι πραγματικότητα ότι η ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ το 2004 δημιούργησε λανθασμένα υψηλές προσδοκίες σχετικά με την πρόοδο επίλυσης του ζητήματος, αφενός λόγω του θεσμικού ρόλου της⁶⁰ και αφετέρου λόγω των αδυναμιών της στο εσωτερικό της μέτωπο, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να ασκήσει ουσιαστική και αποτελεσματική εξωτερική πολιτική στο ζήτημα. Αναμφισβήτητα, η ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής και άμυνας της ΕΕ θα της προσδώσει μια ανεξάρτητη διεθνή οντότητα και αποτελεσματικότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διαμόρφωση κοινής πολιτικής σε αρκετές υποθέσεις, όπως στο Κόσοβο, στην Κίνα, στη Ρωσία, στο Ιράν, στο Ιράκ, στη Λιβύη, αποδεικνύει ότι η εξωτερική πολιτική της ΕΕ επηρεάζεται από τις ΗΠΑ (Λιλλήκας, 2008: 182). Κάλιστα ο ρόλος της ΕΕ θα μπορούσε να είναι καταλυτικός στην επίτευξη λύσης του προβλήματος, εάν δεν αντιμετώπιζε τα οικονομικά θέματα των τελευταίων ετών. Αλλά και η Κύπρος, παρότι αδύναμο κράτος του διεθνούς συστήματος, λόγω της αναβάθμισής της μετά το 2004 ως μέλος της ΕΕ, λειτουργεί ως συνδετική γέφυρα της ΕΕ με τις χώρες της μέσης Ανατολής και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην περιοχή (Ker-Lindsay, 2008: 539).

Βέβαια, η ασφάλεια της Κύπρου αυξήθηκε, δεδομένου ότι εντάχθηκε σε ένα ευρύτερο γεωοικονομικό και γεωπολιτικό χώρο και σε ένα σύστημα ασφαλείας, σταθερότητας και συνεργασίας. Όμως, η ΕΕ δεν έχει αναπτύξει πλήρως το δικό της θεσμικό όργανο ασφαλείας και η ιδιότητα της χώρας μέλους της ΕΕ δε

---

⁶⁰ Με βάση τις αρχές της ΕΕ το διεθνές δίκαιο υπερέχει του Ευρωπαϊκού κερτημένου και η ΕΕ δεν παρεμβαίνει και δε συζητά εθνικά προβλήματα των μελών της.

σημαίνει πλήρη ασφάλεια της ΚΔ, καθώς ότι η γεωγραφία και ο συσχετισμός δυνάμεων στο στρατιωτικό και πολιτικό επίπεδο την καταστούν γεωπολιτικά όμηρο της Τουρκίας.⁶¹

Η ανάδειξη του Μουσταφά Ακιντζί στην ηγεσία της Τ/Κ κοινότητας το 2015 αποτελεί σαφέστατα θετική εξέλιξη, σύμφωνα με τους αναλυτές και την μέχρι σήμερα ιστορική πορεία του Τ/Κ ηγέτη στα κοινά της βόρειας Κύπρου. Επιπλέον οι Αναστασιάδης⁶² και Ακιντζί βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα συνεννόησης και συζήτησης της ουσίας του Κυπριακού.⁶³ Παρόλα αυτά, αν και οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δυο πλευρών (Ε/Κ – Τ/Κ) βρίσκονται σε εξέλιξη, μετά την εκλογή Ακιντζί, ο διεθνής παράγοντας κρίνεται καθοριστικότερος στην επίτευξη διευθέτησης του ζητήματος. Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνεται και από την ιστορική εξέλιξη, δεδομένου ότι οι συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου το 1959 επήλθαν κατόπιν πίεσης των ΗΠΑ, μεσούσης του ψυχρού πολέμου. Άλλωστε και το Σχέδιο Ανάν προήλθε κατόπιν πιέσεων του Αμερικανικού και Βρετανικού παράγοντα. Αντίθετα, επιφυλάξεις εκφράζει για το κλίμα αισιοδοξίας που δημιουργήθηκε με την εκλογή Ακιντζί ο Morelli (Morelli, 2015: 18, 20) και επισημαίνει ότι μπορεί σύντομα να φανούν οι ανυπέρβλητες δυσκολίες επίτευξης συμφωνίας, όπως στην εποχή Χριστόφια – Ταλάτ.

Στην ανάλυσή του ο Attalides (Attalides, 2014: 50) σημειώνει ότι υπάρχουν δύο σημαντικές διαφορές σε σχέση με το 2004 που μπορεί να οδηγήσουν σε συμφωνία για την επίτευξη επίλυσης του ζητήματος. Από τη μια είναι η οικονομική κατάσταση και των δύο πλευρών (Ε/Κ και Τ/Κ), όπου οι Τ/Κ το 2013 χρεώθηκαν μεγάλα χρηματικά ποσά από την Τουρκία και οι Ε/Κ αναγκάστηκαν να προσχωρήσουν σε μηχανισμό στήριξης της οικονομίας τους. Από την άλλη η ανακάλυψη των υδρογονανθράκων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κύπρου και η πιθανότητα να αποκλειστεί η Τουρκία από τα άμεσα ή έμμεσα οφέλη από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Επιπλέον, η ανεύρεση ενεργειακών κοιτασμάτων στην ΑΟΖ της ΚΔ προκάλεσε το ενδιαφέρον των βασικών παικτών του διεθνούς συστήματος. Βέβαια ο Morelli (2015: 16) υπογραμμίζει ότι η αξιοποίηση των ανευρεθέντων ενεργειακών κοιτασμάτων

---

⁶¹ Ο Χαραλαμπίδης (Χαραλαμπίδης, 2011: 535) σημειώνει ότι το θέμα της αποτροπής της τουρκικής απειλής δεν επιλύθηκε πλήρως από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και από την προσδοκία της τουρκικής ενσωμάτωσης στην ΕΕ.

⁶² Ο νυν ΠτΚΔ.

⁶³ Αναστασιάδης και Ακιντζί ήταν υπέρ του Σχεδίου Ανάν το 2004.

διαχώρισε περισσότερο τις δύο πλευρές (Ε/Κ – Τ/Κ), παρά τις εκτιμήσεις αρκετών αναλυτών για το αντίθετο. Επιπρόσθετα, ο Ozersay (Ozersay, 2012: 410) υποστηρίζει ότι, εάν η Ε/Κ πλευρά δεν είναι διατεθειμένη να μοιραστεί την εξουσία και την ευημερία με τους Τ/Κ, δεν θα υπάρξει διέξοδος στο Κυπριακό.

Ορισμένοι αναλυτές εκτιμούν ότι η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών καθιστά τη λύση του ζητήματος, ως τη μόνη διέξοδο από το οικονομικό τέλμα που έχει περιέλθει η ΚΔ και η επαυξημένη σταθερότητα και ασφάλεια στη χώρα μετά από μια λύση, θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη ξένη επένδυση και περισσότερο τουρισμό. Σύμφωνα με την Mullen (Mullen, 2014a), σε περίπτωση επίλυσης του ζητήματος, ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ θα ήταν 2,8 ποσοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο κάθε χρόνο, για τα επόμενα 20 χρόνια. Αν και η Κύπρος λοιπόν αποτελεί πυλώνα σταθερότητας στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής στην παρούσα συγκυρία, η ενωμένη Κύπρος αναμφισβήτητα θα ενδυνάμωνε περαιτέρω τη σταθερότητα στην περιοχή. Όμως, ο Θεοφάνους (Θεοφάνους, 2015) αμφισβητεί ότι μια λύση με βάση την τελευταία συμφωνία Αναστασιάδη - Έρογλου ή ακόμα και τις συγκλίσεις Χριστόφια - Ταλάτ θα οδηγήσει σε σταθερότητα και οικονομική έκρηξη.

Είναι δεδομένο ότι η Κύπρος ενδιαφέρει την Τουρκία για λόγους εθνικής ασφάλειας και ταυτόχρονα για τη Δύση έχει μεγαλύτερη σημασία η περιφερειακή σταθερότητα στην περιοχή, στην οποία όμως ζωτικό ρόλο διαδραματίζει η Τουρκία και λιγότερο η διευθέτηση του Κυπριακού. Παρεμπιπτόντως, όμως, μια διευθέτηση του θέματος θα άνοιγε τον δρόμο για την πλήρη συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και του ΝΑΤΟ⁶⁴ και για ομαλοποίηση των σχέσεων της ΚΔ και άλλων γειτονικών χωρών, με την αυξανόμενη περιφερειακή δύναμη, την Τουρκία. Επιπλέον, ο Koktsidis (Koktsidis, 2014: 8) αναφέρει στην ανάλυσή του ότι η Τουρκία θα αποκτούσε γεωστρατηγικά και οικονομικά οφέλη από την ταχεία επίλυση του ζητήματος, διότι θα απαλλασσόταν από τα διεθνή τέλη και περιορισμούς που επιβάλλονται στις κατεχόμενες περιοχές, με σκοπό τη νομιμοποίηση και αναβάθμισή τους με εκείνη της συνιστώσας πολιτείας. Θα παρακάμψει έτσι ένα εμπόδιο για την ενταξιακή της πορεία στην ΕΕ και θα απεμπλακεί σταδιακά από το σημαντικό κόστος συντήρησης στα κατεχόμενα εδάφη στην Κύπρο.

---

⁶⁴ Σύμφωνα με τον Hurley (Hurley, 2013: 10) το Κυπριακό ζήτημα και η παρεπόμενη ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, απειλεί τη μελλοντική συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και του ΝΑΤΟ.

Ο εκπρόσωπος του τουρκικού ΥΠΕΞ Tanju Bilgic δήλωσε: «θέλουμε αυτό το ζήτημα να επιλυθεί το συντομότερο δυνατό στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του ΟΗΕ. Αναμένουμε επίσης το 2015 να είναι η χρονιά του ψηφίσματος, διότι ο ΟΗΕ έχει τρέξει διαπραγματεύσεις όπως αυτό αρκετές φορές στο παρελθόν» (Kambas, 2015).

Βέβαια, η Τουρκία σήμερα δεν έχει τη σταθερότητα των παλαιότερων ετών αντιμετωπίζοντας σοβαρά εσωτερικά προβλήματα, τα οποία προφανώς επηρεάζουν την εξωτερική της πολιτική. Τα κυριότερα θέματα που εντοπίζονται στην Τουρκία είναι η ελλιπής δημοκρατία και οι αντιδράσεις που προκαλεί. Ακόμα έχει ένα από τα μεγαλύτερα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών σε όλο τον κόσμο (το 2013 ανήλθε στο 8% του τουρκικού ΑΕΠ).

Παρόλο όμως που λανθασμένοι χειρισμοί της Τουρκίας την έχουν οδηγήσει σε διπλωματική απομόνωση και έχει αποτύχει στην επίτευξη των στόχων της εξωτερικής της πολιτικής (Koktsidis, 2014:8), για τη Δύση παραμένει χώρα στρατηγικής σημασίας λόγω των σημαντικών εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα στην ευρύτερη περιοχή της Ευρασίας και της Μέσης Ανατολής.

Σήμερα η Τουρκία έχει επιδεινώσει τις σχέσεις με όλους τους γείτονες, ενώ οι σχέσεις ΗΠΑ-Τουρκίας χαρακτηρίζονται πλέον περισσότερο από αμοιβαία καχυποψία. Η κατάρρευση των σχέσεων μεταξύ του Ισραήλ και της Τουρκίας και της Αιγύπτου και της Τουρκίας ήταν αρκετή για να προωθήσει ενεργειακούς και στρατιωτικούς δεσμούς μεταξύ του Ισραήλ, Κύπρου και Ελλάδας (Cropsey, 2015: 9), αν και κατά τον Συρίγο (Συρίγος, 2015α) η συμμαχία αυτή έχει πολύ δρόμο μπροστά της. Σε αυτή την περίπτωση εμπλέκονται και οι ΗΠΑ, που ενδιαφέρονται όχι για το Κυπριακό αυτό καθ' αυτό, αλλά για τον γενικότερο στρατηγικό σχεδιασμό βελτίωσης των Τουρκοισραηλινών σχέσεων (Συρίγος, 2015α). Έτσι το Κογκρέσο των ΗΠΑ διατηρεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την επίλυση του ζητήματος (Morelli, 2015).

Αντίθετα, η Smith (Smith, 2015) εκτιμά ότι οι συνθήκες είναι ώριμες για την επίλυση του θέματος, έτσι ώστε η Τουρκία να επιδείξει μια επιτυχία στην εξωτερική της πολιτική και η ΚΔ να ξεπεράσει τη χειρότερη οικονομική κρίση των τελευταίων δεκαετιών. Στο θετικό κλίμα εντάσσεται και η επιθυμία της Ελλάδας και της Τουρκίας να βελτιώσουν τις σχέσεις τους. Εκείνο που διαπιστώνει ο Michael (Michael, 2014) είναι ότι ενδεχομένως το αδιέξοδο στις συνομιλίες μεταξύ των δύο πλευρών να οδηγήσει στη διχοτόμηση, καθόσον αυτές δε συνδυάζονται με άλλες

πρωτοβουλίες και δεν μπορούν να ξεπεραστούν τα διαρθρωτικά, πνευματικά και ψυχολογικά εμπόδια για τη διευθέτηση του ζητήματος.

Αξιόλογη είναι επίσης η δήλωση του πρώην Βρετανού υπουργού Εξωτερικών, Jack Straw, σε συνέντευξή του στο πρακτορείο Anadolu ο οποίος «κάλεσε τη διεθνή κοινότητα να αποδεχθεί τη διαίρεση της Κύπρου και υποστήριξε ότι αξίζει στην Τουρκία να γίνει πλήρες μέλος της ΕΕ».⁶⁵ Δεδομένου όμως ότι η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας στην ουσία βρίσκεται σε τέλμα, συντελεί στην αρνητική εξέλιξη του ζητήματος. Άλλο σοβαρό εμπόδιο στην επίτευξη συμφωνίας αποτελεί η έλλειψη ανάπτυξης της Τ/Κ κοινότητας και η αναβάθμισή της μετά τη λύση. Κατά τον (Μάλλινσον, 2011: 211) το κλίμα σύγχυσης που επικρατεί δεν ευνοεί την επανένωση του νησιού, δεδομένου ότι υπάρχουν πολλοί αντιμαχόμενοι παίκτες. Το ίδιο εκτιμά και ο Besim (2012:107), ο οποίος υποστηρίζει ότι όσο περισσότεροι παίκτες εμπλέκονται στην υπόθεση του Κυπριακού, με αφορμή την ανακάλυψη των ενεργειακών κοιτασμάτων στην ΑΟΖ της ΚΔ, τόσο θα δυσκολεύεται η ειρηνευτική διαδικασία.

Εκτός των παραπάνω, έχει διαπιστωθεί ότι λάθη και παραλείψεις στην πολιτική της ΚΔ στο κυπριακό έχουν οδηγήσει στο αδιέξοδο και στη μη λύση. Συγκεκριμένα, η κυπριακή κοινωνία δεν είναι πλήρως ενημερωμένη και προετοιμασμένη για λύση. Οι Κύπριοι Έλληνες απέρριψαν το Σχέδιο Ανάν το 2004, λόγω της ισχυρής επιρροής του τότε ΠτΚΔ. Παρατηρούμε, όμως, μετά την παρέλευση μιας δεκαετίας, ότι δεν έχει καλλιεργηθεί / κατανοηθεί μεταξύ των πολιτών πως η συμφωνία που θα προκύψει δε θα ικανοποιεί κάθε πτυχή του θέματος υπέρ της Ε/Κ πλευράς και ενδεχομένως θα είναι και επώδυνη σε ορισμένα σημεία. Έτσι άλλωστε συμβαίνει σε όλες τις συμφωνίες που άπτονται τέτοια ζητήματα. Κατά συνέπεια είναι δύσκολο να έχει αίσια έκβαση όποια λύση κατατεθεί ενώπιον του λαού αυτή την περίοδο και προφανώς αυτός είναι ένας σοβαρός λόγος για τον οποίο δεν υπάρχει εξέλιξη στο θέμα. Διότι τι νόημα έχει να κατατεθεί οποιοδήποτε σχέδιο, όταν ο λαός που θα το εγκρίνει δεν είναι ενημερωμένος και προετοιμασμένος για τα υπέρ και τα κατά της λύσης. Ειδικά το κυπριακό πρόβλημα, λόγω της πολυπλοκότητάς του, πρέπει να «ζυμωθεί» αρκετά εντός της κοινωνίας και αυτό δεν το έχουμε δει μέχρι σήμερα, αλλά αντίθετα παραμένει το μίσος, η έχθρα και η δυσπιστία μεταξύ των δύο πλευρών (Ε/Κ –

---

⁶⁵ Ανακτήθηκε την 24 -8-2015, από <http://famagusta-gazette.com/straw-calls-for-acceptance-of-cyprus-division-p26731-69.htm>

T/K). Ο Ιακωβίδης (2015) στο άρθρο του επισημαίνει ότι ο κυπριακός ελληνισμός δεν είναι ενημερωμένος για τις εξελίξεις και βρίσκεται στο σκοτάδι. Το ίδιο δήλωσε και ο πρόεδρος της ΕΔΕΚ, Μαρίνος Σιζόπουλος, εκφράζοντας δυσαρέσκεια, επειδή, όπως είπε, ο λαός βρίσκεται σε σκοτάδι ή παραπληροφορείται. Η δήλωση έγινε με αφορμή την ομιλία του ΠτΚΔ, Νίκου Αναστασιάδη, στο Συμβούλιο Παγκοσμίων Υποθέσεων του Σικάγο, στις 24 Σεπτεμβρίου 2015, όταν ανέφερε ότι βλέπει «θετικό κλίμα» στο Κυπριακό.⁶⁶ Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκαν και τα λοιπά κόμματα της αντιπολίτευσης, πλην του ΑΚΕΛ. Αυτό αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει ενότητα συνολικά της κοινωνίας στο νότιο μέρος της Κύπρου, η οποία καθιστά δυσκολότερη την εξεύρεση και υποστήριξη της λύσης.

Άλλη σοβαρή παράλειψη είναι η εμμονή της ΚΔ στη λύση της ΔΔΟ εδώ και τέσσερις δεκαετίες, παρόλο που δεν έχει υπάρξει καμία πρόοδος. Η ΚΔ δεν έχει καταθέσει εναλλακτική πρόταση στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, ώστε να βρεθεί μια ρεαλιστική λύση που να την αποδέχεται όχι μόνο η T/K πλευρά, αλλά που μπορεί να βρει ανταπόκριση και να αποκτήσει ερείσματα στη διεθνή κοινότητα (Λυγερός, 2014: 16). Βλέπουμε λοιπόν ότι η ΚΔ είναι προσκολλημένη στη λύση της ΔΔΟ, στη βάση των συμφωνιών υψηλού επιπέδου του 1977 και 1979, παρόλο που έχουν συντελεστεί από τότε κοσμογονικές αλλαγές στο διεθνές σύστημα. Ενώ έχουν περάσει τόσα χρόνια από τότε, η ΚΔ επιμένει σε αυτή τη λύση. Πολύ εύστοχα ο Μπίστης (Μπίστης, 2013) επισημαίνει ότι η στρατηγική της μη λύσης ήταν ολέθρια και πως το Κυπριακό έχει πλέον εξαφανιστεί από την ατζέντα της διεθνούς κοινότητας. Έτσι λοιπόν η αναθεώρηση στρατηγικής στο Κυπριακό από την ΚΔ, θα μπορούσε να προσδώσει νέο ενδιαφέρον σε όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές, ώστε να υπάρξει μια βιώσιμη και λειτουργική λύση. Βέβαια δε σημαίνει ότι εάν υπήρχε εναλλακτικός δρόμος, το Κυπριακό θα είχε λυθεί, αλλά τουλάχιστον θα έδειχνε η ΚΔ τη διαλλακτικότητά της και θα κέρδιζε την εύνοια της διεθνούς κοινότητας στις διαπραγματεύσεις. Η εναλλακτική πρόταση θα μπορούσε να εμπλέξει περισσότερο την ΕΕ στην υπόθεση του κυπριακού, με καθαρές προθέσεις ώστε να αναζητηθεί λύση εντός της ΕΕ, στην οποία η ΚΔ είναι μέλος. Βέβαια η απόρριψη του Σχεδίου Ανάν, αλλά και ο λανθασμένος χειρισμός της ΚΔ της οικονομικής κρίσης το 2013, με την προσπάθεια δανεισμού από τη Ρωσία, έχει κλονίσει την εμπιστοσύνη μεταξύ ΚΔ και ΕΕ. Ο Πρόεδρος του Eurogroup Jeroen

---

⁶⁶ Ανακτήθηκε την 26 – 9- 2015 από <http://mignatiou.com/2015/09/epithesi-ton-kipriakon-kommaton-kata-anastasiadi-pou-vlepi-thetiko-klima-sto-kipriako/>

Dijsselbloem μιλώντας στο Ευρωκοινοβούλιο για το θέμα της Κύπρου, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων της ΚΔ με τη Ρωσία το Μάρτιο του 2013, δήλωνε ότι: «η Κύπρος θα πρέπει να ξεχάσει τη βοήθεια από τη Ρωσία, η οποία δε θα γίνει αποδεκτή από την ΕΕ».⁶⁷

Ακόμα η ΚΔ έχει επικεντρωθεί στις πρωτοβουλίες και στις προτάσεις του ΟΗΕ, αναλίσκοντας την πολιτική της στις δικαιοδικές συνομιλίες, χωρίς να ασκεί πίεση σε διεθνές επίπεδο, ώστε το κυπριακό να βρίσκεται διαρκώς στην ημερήσια διάταξη. Επιπλέον, η εναπόθεση των προσπαθειών για επίλυση του ζητήματος στην ΕΕ, μετά την ένταξη της ΚΔ σε αυτή αποδείχτηκε εσφαλμένη, κρίνοντας από τα αποτελέσματα. Έτσι, η προσπάθεια της ΚΔ να μετατρέψει το Κυπριακό ως Ευρωπαϊκό πρόβλημα και να περιμένει τη συνδρομή της ΕΕ στην επίλυσή του, είναι λάθος προσέγγιση, διότι η ΕΕ αφενός δεν έχει ενιαία φωνή και ισχυρή εξωτερική πολιτική και αφετέρου δεν αναγράφεται πουθενά ότι η ΕΕ θα δεσμευόταν για την επίλυση του Κυπριακού σε περίπτωση ένταξης της ΚΔ στην ΕΕ. Αντίθετα μάλιστα κύκλοι της ΕΕ ενοχλήθηκαν ιδιαίτερα με την απόρριψη του Σχεδίου Ανάν το 2004.

Επιπλέον, η αδυναμία της ΚΔ για σταθερή εξωτερική πολιτική από τα πρώτα χρόνια ίδρυσής της, φαίνεται να την ακολουθεί μέχρι τις ημέρες μας. Έτσι, βλέπουμε την ΚΔ να συνάπτει στρατιωτική συμφωνία με τη Ρωσία, την περίοδο μάλιστα που έχουν επιβληθεί κυρώσεις από την ΕΕ στη Ρωσία λόγω της Ουκρανικής κρίσης. Τελευταία, όπως προαναφέρθηκε φαίνεται να κάνει στροφή προς τη Δύση. Ακόμα η ΚΔ δεν ανέπτυξε συνεργασίες / συμμαχίες με τα κράτη μέλη της ΕΕ, μετά την ένταξή της σε αυτή. Γενικά η ΚΔ έχει επικεντρωθεί στο πολιτικό πρόβλημα και δε φαίνεται να αντιλαμβάνεται τις νεότερες τάσεις του διεθνούς συστήματος. Ο Τζιάρρας (Τζιάρρας, 2014) χαρακτηρίζει προβληματική την προσέγγιση της ΚΔ στην εξωτερική πολιτική λόγω της αδυναμίας της να κατανοήσει την περιφέρειά της και τους εμπλεκόμενους δρώντες. Έτσι, για να προχωρήσει η εξωτερική πολιτική της ΚΔ, θα πρέπει να αποβάλλει το δίλημμα Δύση vs Ανατολή (Τziarras, 2015).

Εκτός, λοιπόν, από την κινητικότητα που παρατηρήθηκε εκ μέρους των μονάδων (βασικών και μικρών) του διεθνούς συστήματος, μετά την ανεύρεση των ενεργειακών κοιτασμάτων στην ΑΟΖ της ΚΔ, στο νότιο μέρος της Κύπρου, η

---

⁶⁷ Ανακτήθηκε την 1-9-2015 από <http://www.iefimerida.gr/news/96112>.

κατάσταση σε γενικές γραμμές παραμένει αναλλοίωτη μετά το 2004, χωρίς κάποια σημαντική εξέλιξη. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων (Ε/Κ – Τ/Κ), υπό τον ειδικό σύμβουλο του γ.γ. του ΟΗΕ, Έσπεν Άιντε, συνεχίζονται βέβαια σε πιο θετικό κλίμα μετά την εκλογή Ακιντζί στην ηγεσία της «ΤΔΒΚ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»

4.1 Σύνοψη – Συμπεράσματα

Το Κυπριακό ζήτημα χαρακτηρίζεται ως ένα σύνθετο και πολύπλοκο θέμα, το οποίο αποτελεί απομεινάρι της από-αποικιοποίησης των μεταπολεμικών χρόνων. Σε όλη τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και μέχρι την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, το ζήτημα παρέμενε στην αφάνεια. Έκτοτε, το Κυπριακό απασχόλησε έντονα τη διεθνή κοινότητα την περίοδο της πρότασης / συζήτησης (2002 – 2004) του απορριπτικού Σχεδίου Ανάν. Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες του ΟΗΕ για επίτευξη λύσης, αυτό δεν κατέστη δυνατό μέχρι σήμερα.

Το Σχέδιο Ανάν υποστηρίχθηκε από την Τουρκία και κατ' επέκταση υπερψηφίστηκε από τους Τ/Κ, τους οποίους κατευθύνει και ελέγχει απόλυτα η Τουρκία, με την ανάπτυξη 43.000 τουρκικών στρατευμάτων στο βόρειο μέρος της Κύπρου, αλλά και με τη χρηματοδότηση της «ΤΔΒΚ». Το κλειδί λοιπόν επίτευξης λύσης του Κυπριακού ζητήματος το κρατάει η Τουρκία, η μεγάλη περιφερειακή δύναμη που διαθέτει την πιο ισχυρή στρατιωτική μηχανή στη Μέση Ανατολή. Έτσι, η Τουρκία θα διεκδικήσει ανταλλάγματα σε περίπτωση προώθησης του ζητήματος, όπως συνέβη με το Σχέδιο Ανάν, για την ευρωπαϊκή προοπτική της, διότι αφενός έχει δαπανήσει υπέρογκα ποσά για την επιβίωση της «ΤΔΒΚ», αλλά αποτελεί και μέρος της εξωτερικής της πολιτικής στη Μέση Ανατολή και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Η ανάφλεξη της Μέσης Ανατολής, αφενός επικεντρώνει την εμπλοκή των βασικών μονάδων του διεθνούς συστήματος στη διαχείριση των κρίσεων της περιοχής (άνοδος του ISIS, πυρηνικοποίηση του Ιράν, τα προβλήματα στο Ιράκ, οι εξελίξεις στο Κουρδικό, η πολιτική αστάθεια λόγω της αραβικής άνοιξης ιδίως στην Αίγυπτο και τη Συρία) και αφετέρου η γενικευμένη αστάθεια δεν παρέχει γόνιμο έδαφος, για την επίτευξη συμφωνίας στο Κυπριακό. Αντίθετα, σε περίπτωση διευθέτησης του ζητήματος, η Κύπρος θα αποτελούσε πυλώνα σταθερότητας και ειρήνης στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, διευκολύνοντας τις συνεργασίες / συμμαχίες χωρών της περιοχής.

Η ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ το 2004 με άλυτο το Κυπριακό ενίσχυσε την επιβίωση της ΚΔ και εκτός από διεθνές πρόβλημα το Κυπριακό έγινε και

Ευρωπαϊκό πρόβλημα. Βέβαια, ενώ η ισορροπία ισχύος μετά την προσχώρηση μετατοπίστηκε υπέρ της Ε/Κ κοινότητας, καμία πλευρά δεν μπόρεσε να επωφεληθεί σημαντικά από τις νέες συνθήκες. Επιπλέον το γεγονός της ένταξης της ΚΔ στην ΕΕ αυτόματα αμφισβητεί το στρατηγικό έλεγχο της Κύπρου από την Τουρκία. Όμως, η λύση της μη λύσης παρατάθηκε για ακόμη 11 χρόνια εξυπηρετώντας τα σχέδια της Τουρκίας σχετικά με την αλλοίωση του πληθυσμού στο βόρειο μέρος της Κύπρου εγκαθιστώντας Τούρκους έποικους. Ο χρόνος λειτουργεί ξεκάθαρα υπέρ της Τουρκίας.

Παρά το θετικό κλίμα που έχει δημιουργηθεί μεταξύ των ηγετών των δύο πλευρών (Ε/Κ και Τ/Κ) μετά την εκλογή του Μουσταφά Ακιντζί στην ηγεσία της «ΤΔΒΚ» το 2015 και τις αέναντες προσπάθειες των ΗΕ για επίλυση του ζητήματος δε διαφαίνονται στο άμεσο μέλλον ραγδαίες εξελίξεις. Υπό τις παρούσες συνθήκες η μη λύση ως λύση φαίνεται να έχει διάρκεια, δεδομένου ότι οι ισχυροί παίχτες που έχουν συμφέροντα στην περιοχή δεν ενδιαφέρονται άμεσα για τη διευθέτηση του ζητήματος ή τους εξυπηρετεί το status quo. Έτσι, το Κυπριακό αποτελεί σήμερα αντικείμενο συγκρούσεων και αντιπαραθέσεων μεταξύ των παικτών του διεθνούς συστήματος, αλλά και χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την ευρύτερη προώθηση των συμφερόντων τους, αλλά και ενίοτε για την επίδειξη της ισχύος τους. Τελευταία, η αποτυχία της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και η μετατόπιση του κέντρου βάρους των συμφερόντων τους στην Άπω Ανατολή, ενδεχομένως οδηγεί τις ΗΠΑ σε πιο χαλαρή αντιμετώπιση του ζητήματος. Εδώ πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι μοναδικές χώρες που ενοχλούνται από την υφιστάμενη κατάσταση στην Κύπρο είναι η ΚΔ και η Ελλάδα, η οποία τελευταία έχει επικεντρωθεί στα δικά της προβλήματα.

Ο κρισιμότερος λοιπόν παράγοντας επίλυσης του ζητήματος είναι η βούληση πρωτίστως των ΗΠΑ και της Βρετανίας, σε συνδυασμό βέβαια με τις προθέσεις της Τουρκίας. Το συμπέρασμα προκύπτει εάν λάβουμε υπόψη ότι:

1. Η λύση του 1959 (συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου) ήταν προϊόν πιέσεων των ΗΠΑ και της πολιτικής από - αποικιοποίησης της Βρετανίας και
2. Το Σχέδιο Ανάν, το μοναδικό σχέδιο που υποστήριξε η Τουρκία, ήταν και αυτό αποτέλεσμα των πιέσεων των ΗΠΑ και της Βρετανίας.

Επιπλέον, το ζήτημα σχετίζεται άμεσα με την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας, η οποία εδώ και δέκα χρόνια, μετά την έναρξη των ενταξιακών

διαπραγματεύσεων το 2005, βρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο, όπως ακριβώς και η υπόθεση Κυπριακό παραμένει στην «κατάψυξη». Όμως, το κυπριακό και η κατοχή εδάφους χώρας μέλους της ΕΕ, θα εξακολουθεί να απασχολεί την ΕΕ και την Τουρκία και σε περίπτωση που η ΕΕ ξεπεράσει τις αδυναμίες της στη λήψη αποφάσεων στην εξωτερική πολιτική της και προχωρήσει στην πολιτική της ολοκλήρωση, το Κυπριακό θα εισέλθει σε άλλη διάσταση και υπό καλύτερες προϋποθέσεις για βιώσιμη και λειτουργική λύση, διότι, πρέπει να τονιστεί ότι το σημαντικότερο θέμα στην υπόθεση του Κυπριακού δεν είναι η εξεύρεση λύσης, αλλά η επιβίωση της λύσης. Οι προσπάθειες κατευθύνονται εδώ και 41 χρόνια στην επίτευξη συμφωνίας και όχι στην επιβίωση της συμφωνίας, που είναι και το ζητούμενο. Έτσι, για να είναι βιώσιμη οποιαδήποτε λύση, αυτή θα πρέπει να εδράζεται στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να προκύψει κατόπιν ενεργού συμμετοχής της κοινωνίας και να είναι καλύτερη από την υφιστάμενη κατάσταση.

Οι δυσκολίες επίτευξης μιας βιώσιμης και λειτουργικής λύσης δεν εστιάζονται μόνο σε οικονομικούς και γεωπολιτικούς λόγους, αλλά και σε εθνικούς και κοινωνικούς. Έτσι, διαπιστώνεται ότι εδώ και πάνω από τέσσερις δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί αποκλίνουσες εθνικές ταυτότητες με τη ντε φακτο διαίρεση του νησιού. Ακόμα η βίαιη διάλυση της ΚΔ και η διαφορετική ερμηνεία των ιστορικών γεγονότων από κάθε πλευρά (Ε/Κ – Τ/Κ) έχουν επαυξήσει την αμοιβαία δυσπιστία και εχθρότητα μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Επιπρόσθετα, η διεθνής εμπλοκή αντί να προσδώσει ώθηση επίλυσης επαύξησε το αδιέξοδο στο ζήτημα.

Βέβαια, η ανακάλυψη ενεργειακών κοιτασμάτων στην ΑΟΖ της ΚΔ, νότια του νησιού, σε συνδυασμό με τις πρωτόγνωρες αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο περιφερειακό υποσύστημα της Ανατολικής Μεσογείου προκάλεσαν το διεθνές ενδιαφέρον για το Κυπριακό. Όμως, όσον αφορά στα ενεργειακά αποθέματα, αυτά περιπλέκουν περισσότερο το ζήτημα σχετικά με τα δικαιώματα εκμετάλλευσης και διανομής του πλούτου, παίζοντας το ρόλο αρνητικού καταλύτη στην επίλυση του ζητήματος.

Η μείωση της οικονομικής ισχύος και κατ' επέκταση της εθνικής ισχύος της ΚΔ, με την προσφυγή της στον ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης της οικονομίας της επηρεάζει σαφέστατα την πρόοδο του Κυπριακού. Έτσι, η ΚΔ υφίσταται έντονα τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, παρά τη βελτίωση των δημοσιονομικών δεικτών

της τελευταία και παραμένει ευάλωτη και αποδυναμωμένη στις διαπραγματεύσεις. Ως εκ τούτου, ίσως να επιτευχθεί συμφωνία ώστε να ξεπεραστούν τα οικονομικά προβλήματα, αλλά σε τέτοια περίπτωση αυτή η λύση μπορεί να είναι εις βάρος της Ε/Κ πλευράς, η οποία μοιραία δεν θα είναι και λειτουργική. Επιπλέον, η Ελλάδα, ο ισχυρότερος σύμμαχος της Κύπρου, είναι εξουδετερωμένη και εγκλωβισμένη στην οικονομική κρίση, η οποία εστιάζει τη διπλωματία της σε αυτόν τον τομέα.

Ο διακαής πόθος των Ε/Κ παραμένει η επανένωση του νησιού και ο έλεγχός του από αυτούς, προκειμένου να «αποκατασταθούν» τα λάθη της περιόδου 1960 – 1974, το οποίο βέβαια υπό την παρούσα κατάσταση στην Τουρκία είναι αδύνατο να συμβεί. Με λίγα λόγια η ολική επανόρθωση είναι παντελώς ανέφικτη και θα πρέπει να αναζητηθεί εναλλακτική προσέγγιση στην υπόθεση του κυπριακού, από αυτήν της ΔΔΟ, αναθεωρώντας η ΚΔ τη στρατηγική της από μηδενική βάση.

Εν κατακλείδι, τα χρόνια που μεσολάβησαν από το 2004 μέχρι σήμερα αναλώθηκαν σε άκαρπες δικοινοτικές συνομιλίες και δε συντελέστηκε καμία σημαντική εξέλιξη στο Κυπριακό ζήτημα. Οι ειρηνευτικές δυνάμεις του ΟΗΕ διατηρούνται στο νησί, τα τουρκικά κατοχικά στρατεύματα παραμένουν στη βόρεια Κύπρο και η τριχοτομημένη Κύπρος από το 1974 παραμένει η μόνη μοιρασμένη χώρα στην Ευρώπη. Χωρίς ισχυρή διεθνή εμπλοκή και ενδιαφέρον σε συνδυασμό με τον κατάλληλο χειρισμό της ΚΔ, η Τουρκία θα παραμένει ο κυρίαρχος παίχτης του ζητήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Βιβλία

Ελληνόγλωσσα

Calvocoressi, P. (2009). *Η Διεθνής πολιτική μετά το 1945, τόμος Α΄*. Αθήνα: Τουρίκη.

Ευαγόρου Ε., (2010). *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις από το 1923 έως σήμερα. Θεωρία διεθνών σχέσεων και στρατηγική*. Αθήνα: Ποιότητα.

Διαμαντόπουλος, Θ. (2008). *Τα πολιτικά καθεστώτα. Δημοκρατίες και απολυταρχίες: οι γρίφοι της εξουσίας*. Αθήνα: Παπαζήση.

Θεοφάνους, Α. (2000). *Η Κύπρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο νέο Διεθνές περιβάλλον: Προκλήσεις και Προοπτικές*. Αθήνα: Σιδέρη Ι.

Θεοφάνους, Α. (2002). *Ευρωπαϊκή Κύπρος: Πολιτειακή δομή, οικονομία και κοινωνία. Η ένταξη και τα σενάρια λύσης*. Αθήνα: Σιδέρη Ι.

Θεοφάνους, Α. (2003). *Το Σχέδιο Ανάν και η Ευρωπαϊκή επιλογή*. Αθήνα: Παπαζήση

Θεοφάνους, Α. (2006). *Η Κύπρος, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα διακυβευόμενα συμφέροντα: η ένταξη και η λύση*. Αθήνα: Παπαζήση

Κωνσταντακόπουλος, Δ. (2004). *Η αρπαγή της Κύπρου*. Αθήνα: Λιβάνη.

Λιλλήκας, Γ. (2008). *Λύση του κυπριακού: πραγματικότητες, διλήμματα και επιλογές*. Αθήνα: Α.Α. Λιβάνη.

Λυγερός Σ., (2014). *Κυπριακό, η αιρετική λύση*. Αθήνα: Πατάκη.

Μάζης, Ι. & Μπαλαφούτα, Β. (2014). *Γεωπολιτική πραγματικότητα στο δίπολο Ελλάδος – Κύπρου: Λύσεις και άλλοθι*. Αθήνα: Παπαζήση.

Μαλλινσον, Ου. (2011). *Πικρές Ελιές. Η διπλωματία, η σύγκρουση των θεωριών και η σύγχρονη Κύπρος*. Αθήνα: Εστία.

Melek Firat, (2012). *Οι τουρκοελληνικές σχέσεις και το Κυπριακό*. Αθήνα: Σιδέρη Ι.

Νταβούτογλου, Α. (2010). *Το στρατηγικό βάθος. Η διεθνής θέση της Τουρκίας*. Αθήνα: Ποιότητα.

Συρίγος, Α. (2005). *Σχέδιο Αναν: Οι κληρονομίες του παρελθόντος και οι προοπτικές του μέλλοντος*. Αθήνα: Πατάκη.

Συρίγος, Α. (2014). *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*. Αθήνα: Πατάκη.

Τριανταφύλλου, Δ. – Φωτίου, Ε. (2010). *Τουρκική εξωτερική Πολιτική την εποχή του ΑΚΡ*. Αθήνα: Παπαζήση.

ΥΕΘΑ/ ΓΕΕΘΑ, (1998). *Για την Κύπρο (Λεύκωμα)*.

Gumustekin, T. (2010). *Η Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας: μια αέναη διαδικασία*. Στο Ν. Φραγκάκης (Επιμ.). *Η Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας* (σσ.85-91). Αθήνα: Σάκκουλα Α.Ε.

Χαραλαμπίδης, Γ. (2011). *Κυπριακό: Διπλωματικές ίντριγκες*. Αθήνα: Ποιότητα.

Ξενόγλωσσα

Goldschmidt, A., Davidson, L. (2010). *A Concise History of the Middle East*. USA: Westview Press.

Hoffmeister, F. (2006). *Legal Aspects of the Cyprus Problem. Annan Plan and EU Accession*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers.

Mallinson, W. (2005). *Cyprus: A Modern History*. London: I.B.Tauris.

Mallinson, W. (2010). *Cyprus: Diplomatic History and the Clash of Theory in International Relations*. London: I.B.Tauris.

Tocci, N. (2007). *The EU and Conflict Resolution: Promoting peace in the backyard*. NY: Routledge.

Varnava, A., Faustmann, H. (2009). *Reunifying Cyprus: The Annan Plan and Beyond*. London: I.B.Tauris.

Αρθρογραφία

Ελληνόγλωσση

Αριστοτέλους, Α. (2015). Οι Στρατιωτικές Δυνάμεις στην Κύπρο το 2015. Ανακτήθηκε τη 31-8-2015 από <http://www.strategy-cy.com/ccss/index.php/el/surveys-gr/item/286-oi-stratiotikes-dymeis-stin-kypro-2015-the-military-forces-in-cyprus-2015>

Ευρυβιάδης, Μ. (2013). Τριπλή ευκαιρία για Ελλάδα και Κύπρο. Η μεταπολεμική σημασία της Μεσογείου και το νέο στρατηγικό περιβάλλον. Ανακτήθηκε 1 Αυγούστου 2015 από <http://foreignaffairs.gr/articles/69217/marios-l-eyrybiadis/tripli-eykairia-gia-ellada-kai-kypro?page=show>

Έλλης, Α. (2014). Η επίσκεψη Μπάιντεν και η νέα πολιτική της Κύπρου. Ανακτήθηκε τη 31-8-2015 από <http://www.kathimerini.gr/786689/article/epikairothta/kosmos/h-episkeyh-mpainten-kai-h-neapolitikh-ths-kyproy>

Θεοφάνους, Α. (2013). Η Κυπριακή οικονομία σε σταυροδρόμι: πως θα εξέλθουμε από την κρίση. Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων. Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.

Θεοφάνους, Α. (2015, 14 Ιουνίου). Η οικονομική κρίση και οι ψευδαισθήσεις. Η Σημερινή, σελ.59.

Ιακωβίδης, Σ. (2015). Πώς θα αποφασίσει για λύση ένας απληροφόρητος λαός; Ανακτήθηκε 24 Σεπτεμβρίου 2015, από <http://www.sigmalive.com/simerini/columns/antistaseis/266191/pos-tha-arofasisei-gia-lysi-enas-apliroforitos-laos>

Κάνδιας, Σ. (2015). Ερντογάν: Η Ευρώπη χωρίς την Τουρκία δεν είναι βιώσιμη. Ανακτήθηκε 7 Αυγούστου 2015, από <http://www.skai.gr/news/world/article/258661/erdogan-i-europi-horis-tin-tourkia-den-einai-viosimi>.

Κοντός, Μ. (2014). Κριτική αποτίμηση της πολιτικής Ομπάμα στη μέση Ανατολή. Εθνική Φρουρά και Ιστορία. Τεύχος 34ο, σελ.58 -65.

Κουσκουβέλης, Η. (2011). Στρατηγική μικρών κρατών στο διεθνές σύστημα: η περίπτωση της Κύπρου. Στο Π. Παπαπολυβίου, Α. Συρίγος και Ε. Χατζηβασιλείου (Επιμ.), 1ο Επιστημονικό Συνέδριο του Κέντρου Μελετών Τάσος Παπαδόπουλος με θέμα: Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα από το 1945 έως το 1974: αναζητώντας θέση στον κόσμο, Απρίλιος 2011 (σσ.395 – 415). Αθήνα: Πατάκη.

Κουσκουβέλης, Η. (2015). « Έξυπνη» ηγεσία στο μικρό κράτος: η περίπτωση της Κύπρου. Ανακτήθηκε 6-8-2015 από <https://kouskouvelis.files.wordpress.com/2015/06/cebacebfcf85cf83cebacebfcf85ceb2ceadcebcbceb7cf82-cebacf8dcf80cf81cebfcf82.pdf>.

Μάζης, Ι. (2012). Ο γεωστρατηγικός άξονας Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος. Οι τουρκικοί σχεδιασμοί για την περιοχή. Ανακτήθηκε την 20 Αυγούστου 2015, από <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68736/ioannis-th-mazis/o-geostratigikos-aksonas-israil-kyproy-ellados?page=3>.

Μάζης, Ι. (2012α). Οι νέοι μοχλοί εξελίξεων στη Μέση Ανατολή: Οι στρατηγικές των ΗΠΑ στην περιοχή μπορεί να φέρουν το αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Ανακτήθηκε την 30 Αυγούστου 2015, από <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68987/ioannis-th-mazis/oi-neoi-moxloi-ekselikseon-sti-mesi-anatoli?page=6>

Μανουσογιαννάκης, Σ. (2010). Τα συμφέροντα της Αγγλίας στο Κυπριακό ζήτημα. Τα Σφακιά. Ανακτήθηκε την 29 Αυγούστου 2015, από

http://www.ensfakia.gr/docs/ta_symferonta_ton_agglon_stin_kypro-sifi_manoysoyiannaki_antinayarchos.pdf

Μπίστης, Ν. (2013). Η εμμονή στο λάθος. Ανακτήθηκε την 26-9-2015 από <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=29788>.

Ντόκος, Θ. (2014). Κυπριακό: Υπάρχει φως στην άκρη του τούνελ; Καθημερινή. Ανακτήθηκε 19-6-2015 από <http://www.kathimerini.gr/776969/opinion/epikairothta/politikh/kypriako-yparxei-fws-sthn-akrh-toy-toynel>.

Οικονόμου, Γ. (2015). Ενδο-αραβικές σχέσεις. Το περιφερειακό σύστημα στη Μέση Ανατολή και η θέση της Τουρκίας. *Foreign Affairs*, Τεύχος 33, σελ.24-35.

Ομήρου, Γ. (2015, 14 Ιουνίου). Ο ρόλος της Ε.Ε. στο Κυπριακό. Η Σημερινή, σελ.59.

Στέλγιας, Ν. (2014, 25 Μαΐου). Νέο ενδιαφέρον της Ουάσιγκτον για το Κυπριακό. Τι σηματοδοτεί η επίσκεψη Μπάιντεν. Η καθημερινή, σελ 19.

Στέλγιας, Ν. (2015). Νέα Ευκαιρία για την Επίλυση του Κυπριακού Προβλήματος; Η Επικαιρότητα της Αντιπαράθεσης γύρω από τον Ρόλο της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. *ΕΛΙΑΜΕΠ*. Νο 65/2015.

Συρίγος, Α. (2015α, 16 Αυγούστου). Άποψη: Σταθερές και νέα δεδομένα στο Κυπριακό. Ανακτήθηκε στις 19-8-2015, από <http://www.kathimerini.gr/827348/article/epikairothta/politikh/apoyh-sta8eres-kai-nea-dedomena-sto-kypriako>

Τζιάρρας, Ζ. (2014). Προβλέψεις που δεν έγιναν, πολιτικές που δεν ακολουθήθηκαν. Ανακτήθηκε την 31-8-2015 από <http://zenonas-tziarras.net/2014/02/06>

Χασαπόπουλος, Ν. (2014). Λευκός Οίκος: Ο νεότερος στρατηγικός ενεργειακός εταίρος μας η Κύπρος. Ανακτήθηκε την 31-8-2015 από <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=597860>

Επιμ. Faustmann, H., Gürel, A., Reichberg, G. (2012). Κυπριακοί Υπεράκτιοι Υδρογονάνθρακες: Περιφερειακή πολιτική και κατανομή του πλούτου. *PCC Report 1/2012*. Συνέντευξη του Besim, M., στον Elias Hazou με θέμα: Οι υπεράκτιοι υδρογονάνθρακες και η κατανομή του πλούτου στην Κύπρο.

Ξενόγλωσση

Attalides, M. (2014). The Cyprus Problem after the 1999 Helsinki European Council. *Mediterranean Affairs, Inc*. Ανακτήθηκε την 12 Αυγούστου 2015, από <http://cyber.sci-hub.bz/MTAuMTIxNS8xMDQ3NDU1Mi0yNDIwMjEy/attalides2014.pdf>

Bahcheli, T. (2000). Searching for a Cyprus Settlement : Considering Options for Creating a Federation , a Confederation , or Two Independent States. *Publius : The Journal of Federalism* 30:1-2. Ανακτήθηκε την 4 Σεπτεμβρίου 2015, από [http://dt.serv3.compsy.uni-jena.de/_c1257b510033dd1c.nsf/0/A511349CD3C27F1DC1257B51004C696B/\\$FILE/Session%2008%20-%20Bahcheli.pdf](http://dt.serv3.compsy.uni-jena.de/_c1257b510033dd1c.nsf/0/A511349CD3C27F1DC1257B51004C696B/$FILE/Session%2008%20-%20Bahcheli.pdf)

Bahcheli, T. and Noely, S. (2013). The Quest for a Political Settlement in Cyprus: Is a Dyadic Federation Viable? *Oxford University Press on behalf of CSF Associates: Publius, Inc. The Journal of Federalism* volume 44 number 4, pp. 659 – 680. Ανακτήθηκε την 4 Σεπτεμβρίου 2015, από <http://publius.oxfordjournals.org.sci-hub.org/content/44/4/659.short>

Bendavid, N. (2015, 2 Ιουλίου). Turkish Cypriot Leader Brings Message of Unity to EU. *The Wall Street Journal*. Ανακτήθηκε την 3 Αυγούστου 2015, από <http://blogs.wsj.com/brussels/2015/07/02/turkish-cypriot-leaders-brings-message-of-unity-to-eu/>

Blank, S. (2015). Russia's New Presence in the Middle East. *American Foreign Policy Interests*, 37:69–79. Ανακτήθηκε την 31 – 8 - 2015, από <http://www.tandfonline.com/sci-hub.org/doi/abs/10.1080/10803920.2015.1038926>

Blank, S. & Levitzky, E. (2015). Geostrategic aims of the Russian arms trade in East Asia and the Middle East, *Defence Studies*, 63-80. Ανακτήθηκε την 31 – 8 - 2015, από <http://www.tandfonline.com/sci-hub.org/doi/abs/10.1080/14702436.2015.1010287>.

Bosco, A. & Verney, S. (2012). Electoral Epidemic: The Political Cost of Economic Crisis in Southern Europe, 2010–11, *South European Society and Politics*, 17:2, 129-154, DOI: 10.1080/13608746.2012.747272

Çalik, A. (2014). The energy boom in Cyprus: pipeline to peace? Ανακτήθηκε την 4 Αυγούστου 2015, από <https://www.opendemocracy.net/opensecurity/aydin-%C3%A7al%C4%B1k/energy-boom-in-cyprus-pipeline-to-peace>

Çalik, A. (2015). The Cyprus solution: gas, guarantees and grassroots. Ανακτήθηκε την 4 Αυγούστου 2015, από <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/aydin-%C3%A7al%C4%B1k/cyprus-solution-gas-guarantees-and-grassroots>

Carras, C. (2009). *The International Relations Aspect of the Annan Plan in Varnava, A., Faustmann, H. Reunifying Cyprus: The Annan Plan and Beyond*. London: I.B.Tauris.

Celal, S. (2005). *British policy towards Cyprus and the Cyprus question 1878-2005*. Ankara: Department of International Relations Bilkent University. Ανακτήθηκε την 11 Αυγούστου 2015, από <http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0002950.pdf>

Crisis Group Europe Report N°201 (30 September 2009). *CYPRUS: REUNIFICATION OR PARTITION?* Ανακτήθηκε την 5 Σεπτεμβρίου 2015, από http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/201_cyprus___reunification_or_partition.pdf

Crisis Group Europe Report N°229, (14 March 2014). *Divided Cyprus: Coming to Terms on an Imperfect Reality*. Ανακτήθηκε την 5 Σεπτεμβρίου 2015, από <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/turkey-cyprus/cyprus/229-divided-cyprus-coming-to-terms-on-an-imperfect-reality.pdf>

Cropsey, S. (2015). *U.S. Policy and the Strategic Relationship of Greece, Cyprus, and Israel: Power Shifts in the Eastern Mediterranean*. Hudson Institute. Ανακτήθηκε την 20 Αυγούστου 2015, από <http://www.hudson.org/research/11161-u-s-policy-and-the-strategic-relationship-of-greece-cyprus-and-israel-power-shifts-in-the-eastern-mediterranean>

Demiryol, T. (2015). *Natural Gas and the Cyprus Question*. Vol. IV, Issue 3, pp.80-92, Centre for Policy and Research on Turkey (ResearchTurkey), London, Research Turkey. Ανακτήθηκε την 4 Αυγούστου 2015, από <http://researchturkey.org/?p=8412>.

Emilianides, A. (2009). *Contra: Constitutional Structure of the Annan Plan in Varnava, A., Faustmann, H. Reunifying Cyprus: The Annan Plan and Beyond*. London: I.B.Tauris.

Eralp, A. (2009). "Temporality, Cyprus Problem and Turkey-EU Relationship", Centre for Economics and Foreign Policy Studies.

Evriviades, M. (2006). Κριτική στο *An International Relations Debacle* του Clive Palley, *Mediterranean Quarterly*, τχ 17.

Georgiou, G. (2014). Cyprus and Israel: A Precarious Energy Partnership. *Etudes Helleniques/Hellenic Studies*, Vol. 22, No2, Autumn 2014, Center for Hellenic Studies & Research (Canada), and University of Crete (Greece). Gutenberg Publishing. ISSN 0824-8621. Ανακτήθηκε τη 19 Αυγούστου 2015, από http://www.researchgate.net/publication/270892125_Cyprus_and_Israel_A_Precarious_Energy_Partnership.

Grigoriadis, I. (2015). The foreign policy of Greece's Syriza – Anel coalition government: An Early Appraisal. CIDOB Foundation. Ανακτήθηκε τη 19 Αυγούστου 2015, από <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=191527>

Gulmez, D. (2012). Europeanization of foreign policy and world culture: Turkey's Cyprus policy, *Southeast European and Black Sea Studies* Vol. 12 (No. 1), 81–95. Routledge. Ανακτήθηκε 5 Ιουνίου, 2015, από <http://www.tandfonline.com/loi/fbss20>.

Hurley, T. (2013). NATO: Revisiting American Commitment. United States Army War College. Ανακτήθηκε την 4 Σεπτεμβρίου 2015, από <http://www.dtic.mil.sci-hub.org/get-tr-doc/pdf?AD=ADA589520>

Inbar, E. and Sandler, S. (2001). The Importance of Cyprus. *Middle East Quarterly*. Ανακτήθηκε την 20 Αυγούστου 2015, από <http://www.meforum.org/29/the-importance-of-cyprus>.

Inbar, E. (2015). The Middle East Turmoil and Israel's Security. ISN, Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, Switzerland. Ανακτήθηκε την 13 Αυγούστου 2015, από <http://www.isn.ethz.ch/kmssearch/search/simpleall>.

Kacziba, P. Unification or Partition. Lessons from Bosnia for Cyprus. Ανακτήθηκε την 5-9-2015, από http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/research/hellenicObservatory/CMS%20pdf/Events/2013_PhD_Symposium/Papers%20for%20website/Kacziba%20Peter.pdf

Kadioglu, P. (2010). The rise of ethno-nationalism in Cyprus under the British rule: 1878 – 1960. Ανακτήθηκε τη 17 Αυγούστου 2015, από <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12612298/index.pdf>.

Kambas, M. (2015). Cyprus peace talks resume with confidence-building measures. Ανακτήθηκε την 9 Αυγούστου 2015, από <http://www.reuters.com/article/2015/05/15/us-cyprus-talks-idUSKBN00017T20150515>.

Ker-Lindsay, J. (2007). A Difficult Transition to a New Relationship: Britain and Cyprus in the European Union, *Journal of Contemporary European Studies*, 185-200. Ανακτήθηκε την 9 Αυγούστου 2015, από <http://dx.doi.org/10.1080/14782800701499897>.

Ker-lindsay, J. (2007) The Policies of Greece and Cyprus towards Turkey's EU Accession, *Turkish Studies*, 71-83. Ανακτήθηκε την 8 Αυγούστου 2015, από <http://dx.doi.org/10.1080/14683840601138153>.

Ker-Lindsay, J. (2008). Europe's Eastern Outpost: The Republic of Cyprus and the Middle East The Round Table: *The Commonwealth Journal of International Affairs*, 97:397, 535-545. Ανακτήθηκε 4 Νοεμβρίου, 2014, από <http://dx.doi.org/10.1080/00358530802207252>.

ker-Lindsay, J.(2009). A history of Cyprus peace proposals in Varnava, A., Faustmann, H. *Reunifying Cyprus: The Annan Plan and Beyond*. London: I.B.Tauris.

Koktsidis, P. (2014). The Cyprus Question in the Contemporary Regional-Security Environment. Working Paper Nr 53. Research Associate, South-East Europe Programme, ELIAMEP, Greece.

Ανακτήθηκε την 13 Αυγούστου 2015, από <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=184206&lng=en>.

Kyris, G. (2013). Cyprus's economic woes could help resolve the island's dispute. Ανακτήθηκε την 19 Αυγούστου 2015, από www.theguardian.com/commentisfree/2013/mar/28/cyprus-economic-woe-resolve-conflict

Kyris, G. (2015). Is Mustafa Akinci the best hope yet for a solution to the Cyprus problem? The guardian. Ανακτήθηκε 19-8-2015 από <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/apr/28/mustafa-akinci-solve-cyprus-problem-turkey-election>.

Michael, M. (2014). Cyprus and the Peace Process. Vol. 103, No. 1, 117–118. Routledge: Taylor and Francis Group. Ανακτήθηκε την 4 Σεπτεμβρίου 2015, από <http://www.tandfonline.com/sci-hub.org/doi/full/10.1080/00358533.2013.874178>

Morelli, V. (2015). Cyprus: Reunification Proving Elusive. Congressional Research Service. Ανακτήθηκε την 4 Σεπτεμβρίου 2015, από <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R41136.pdf>.

Morgan, T. (2015). Cyprus peace talks: Rocky road to reunification. Ανακτήθηκε 9 Αυγούστου 2015 από www.bbc.com/news/world-europe-33139408.

Müftüler, M.- & Güney, A. (2005). The European Union and the Cyprus Problem 1961–2003, Vol. 41 (No. 2), 281 – 293. Middle Eastern Studies, Routledge. Ανακτήθηκε 12 Νοεμβρίου, 2014, από <http://www.tandfonline.com/loi/fmes20>.

Mullen, F. (2014). CYPRUS: Partition worse for economy than unification. Ανακτήθηκε την 5 - 9 - 2015 από <http://www.financialmirror.com/news-details.php?nid=33589>.

Mullen, F. (2014a) The Cyprus Peace Dividend Revisited: A Productivity and Sectoral Approach, PRIO Cyprus Centre Report, 1. Nicosia: PRIO Cyprus Centre. Ανακτήθηκε την 24 Σεπτεμβρίου 2015, από <https://cyprus.prio.org/Publications/Publication/?x=1179>.

Niklaas Baudet von Gersdorff, (2015). The Cyprus-Russia connection: Implications for the European Union. ResearchGate. Ανακτήθηκε την 30 Αυγούστου 2015, από http://www.researchgate.net/sci-hub.org/profile/Niklaas_Baudet_Von_Gersdorff/publication/278674277_The_Cyprus-Russia_connection_Implications_for_the_European_Union/links/5582b30708ae6cf036c1dc63.pdf

Özersay, K. (2012). Exhaustion and Time for Change, Peace Review: A Journal of Social Justice, 406-413. Ανακτήθηκε την 11 Αυγούστου 2015, από <http://www.tandfonline.com/sci-hub.org/doi/abs/10.1080/10402659.2012.732414>.

Papapostolou, A. (2014). The Current U.S. Interest in Cyprus: Trust, but Verify, Greek USA Reporter. Ανακτήθηκε την 31 - 8 - 2015 από <http://usa.greekreporter.com/2014/07/30/usa-interest-in-cyprus-trust-but-verify>

Sozen, A. & Ozersay, K. (2007) The Annan Plan: State succession or continuity? Middle Eastern Studies, Vol. 43, No. 1, 125 – 141. Routledge: Taylor and Francis Group. Ανακτήθηκε την 11 Αυγούστου 2015, από http://www.researchgate.net/sci-hub.org/profile/Ahmet_Sozen/publication/237436031_The_Annan_Plan_State_succession_or_continuity/links/00b7d53a2b62a97b92000000.pdf

Serdaroğlu, O. (2015). Turkey Loses Ground in Cyprus. Ανακτήθηκε την 6 Αυγούστου 2015, από <http://www.turkeyanalyst.org/publications/turkey-analyst-articles/item/416-turkey-loses-ground-cyprus.html>.

Smith, H. (2015). Mustafa Akinci wins northern Cyprus presidential election. Ανακτήθηκε στις 19-8-2015, από <http://www.theguardian.com/world/2015/apr/27/mustafa-akinci-wins-northern-cyprus-presidential-election>.

Smith, H. (2015). Divided Cyprus begins to build bridges. Ανακτήθηκε στις 19-8-2015, από <http://www.theguardian.com/world/2015/may/31/mustafa-ankinci-advocates-focus-future-for-splintered-cyprus>

Smith, H. (2015 a, 14 May). Cyprus peace talks raise hopes of an end to a conflict that has haunted Europe. Ανακτήθηκε στις 19-8-2015, από <http://www.theguardian.com/world/2015/may/14/cyprus-peace-talks-raise-hopes-end-conflict-haunted-europe>

Solomonides, N. (2008). One state or two? The search for a solution to the Cyprus problem. Vol. 4, No. Ανακτήθηκε την 5 Σεπτεμβρίου 2015, από <http://www.cnmd.ac.uk/ippr/journal/downloads/vol4-1/Solomonides.pdf>

Stergiou, A. (2015). The Exceptional Case of the British Military Bases on Cyprus, Middle Eastern Studies, 285-300. Ανακτήθηκε την 25 Αυγούστου 2015, από <http://www.tandfonline.com/sci-hub.org/doi/abs/10.1080/00263206.2014.947283>.

Talukdar, I. (2015). Dynamics behind Russia and Cyprus Relationship. ICWA. Ανακτήθηκε την 20 Αυγούστου 2015, από <http://icwa.in/pdfs/IB/2014/DynamicbehindRussiaandCyprusRelationshipIB.pdf>

Tanchum, M. (2015). Turkey Temporarily Stands Down in Eastern Mediterranean Amidst Region-Wide Backlash. Ανακτήθηκε την 4 Αυγούστου 2015, από <http://www.turkeyanalyst.org/publications/turkey-analyst-articles/item/370-turkey-temporarily-stands-down-in-eastern-mediterranean-amidst-region-wide-backlash.html>

Tziarras, Z. (2015). Global Shifts and the East in Cyprus' Foreign Policy. Cyprus Center for European and International Affairs, University of Nicosia. In Depth, Vol. 12, no. 3. Ανακτήθηκε την 25 Σεπτεμβρίου 2015, από http://www.cceia.unic.ac.cy/index.php?option=com_content&task=view&id=455

Tsakiris, T. (2014). Shifting Sands Or Burning Bridges? The Evolution of Turkish-Israeli Relations after the Mavi Marmara Incident and the Strategic Energy Calculations of Greece & Cyprus.ΕΛΙΑΜΕΠ. Ανακτήθηκε την 20 Αυγούστου 2015, από <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2014/02/policy-paper.pdf>

Ulusoy, K. (2008). The Europeanization of Turkey and its impact on the Cyprus problem, Journal of Southern Europe and the Balkans Online, 309-329. Ανακτήθηκε την 18 Αυγούστου 2015, από <http://dx.doi.org/10.1080/14613190802493634>.

Wentworth, T. (2015). Russia's Other War – Cyprus Naval Ports. NVC Review. Ανακτήθηκε την 31 -8 – 2015 από <http://www.nvcreview.com/russias-other-war-cyprus-naval-ports>.

Wilson, R. (2014). Turks, Cypriots, and the Cyprus Problem: Hopes and Complications. Mediterranean Affairs, Inc. Duke University Press, Σελ. 105 -110. Ανακτήθηκε την 12 Αυγούστου 2015, από <http://mq.dukejournals.org/sci-hub.org/content/25/1/105.short>

Yakinthou, C. (2009). The EU's Role in the Cyprus Conflict: System Failure or Structural Metamorphosis?, Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics, 307-323. Ανακτήθηκε την 8 Αυγούστου 2015, από <http://www.tandfonline.com/sci-hub.org/doi/abs/10.1080/17449050903086922>.

Ιστότοποι

www.hurrietdailynews.com

www.iefimerida.gr

<http://mignatiou.com/>

www.kathimerini.gr

<http://www.kathimerini.com.cy>

<http://www.kktcb.org/>

www.onalert.gr

<http://www.mfa.gr> (Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας).

<http://www.mfa.gov.cy> (Υπουργείο Εξωτερικών της Κύπρου).

www.mfa.gov.tr

<http://www.mfa.gov.tr/> (Υπουργείο Εξωτερικών της Τουρκίας).

www.moi.gov.cy

www.protagon.gr

www.sigmalive.com

www.state.gov

www.theguardian.com

www.tribune.gr

<http://www.turkishweekly.net/>

Διάφορα

Ομιλία του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων της ΚΔ, Γιαννάκη Ομήρου, στο σπίτι της Κύπρου, με θέμα: «Εξελίξεις στο Κυπριακό και την Οικονομία». Αθήνα: 23 Ιουνίου 2015.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

Συμφωνίες μεταξύ των ηγετών των δύο πλευρών (Ε/Κ και Τ/Κ) μετά το 2004⁶⁸

Συμφωνία 8ης Ιουλίου 2006 μεταξύ του Προέδρου της Δημοκρατίας Τάσσου Παπαδόπουλου και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Μεχμέτ Αλί Ταλάτ

Δέσμη Αρχών

1. Δέσμευση για την επανένωση της Κύπρου με βάση μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία και πολιτική ισότητα, όπως καθορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας.

2. Αναγνώριση του γεγονότος ότι το στάτους κβο είναι απαράδεκτο και η παράτασή του θα είχε αρνητικές επιπτώσεις για τους Τουρκοκύπριους και τους Ελληνοκύπριους.

3. Δέσμευση στη θέση ότι μια συνολική διευθέτηση είναι επιθυμητή, καθώς και εφικτή, και δεν θα πρέπει να καθυστερήσει περαιτέρω.

4. Συμφωνία για άμεση έναρξη διαδικασίας, η οποία θα διαλαμβάνει δικοινοτική συζήτηση θεμάτων που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή του λαού και, ταυτόχρονα, εκείνων που αφορούν ουσιαστικά θέματα, και τα δύο εκ των οποίων θα συμβάλλουν σε μια συνολική διευθέτηση.

5. Δέσμευση να διασφαλιστεί ότι θα επικρατήσει 'κατάλληλη ατμόσφαιρα' για να είναι η διαδικασία αυτή επιτυχής. Συναφώς, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης είναι ουσιαστικά, τόσο για βελτίωση της ατμόσφαιρας όσο και για βελτίωση της ζωής όλων των Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων. Επίσης, σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να τεθεί τέρμα στο ούτω καλούμενο 'παιχνίδι επίρριψης ευθυνών'.

Απόφαση των δύο ηγετών

Οι Τεχνικές Επιτροπές για θέματα που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή του λαού θα αρχίσουν το έργο τους μέχρι το τέλος Ιουλίου, νοουμένου ότι, κατά τον ίδιο χρόνο, οι δύο ηγέτες θα έχουν, επίσης, ανταλλάξει κατάλογο θεμάτων ουσίας και νοουμένου ότι το περιεχόμενό του θα εξεταστεί από δικοινοτικές ομάδες εργασίας αποτελούμενες από εμπειρογνώμονες και θα οριστικοποιηθούν από τους ηγέτες. Οι δύο ηγέτες θα συναντώνται περαιτέρω, από καιρού εις καιρό, όποτε κρίνεται χρήσιμο, για να δίνουν καθοδήγηση στις δικοινοτικές ομάδες

⁶⁸ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας την 3 Αυγούστου 2015 <http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/0A0E34F65017B4A8C2256D7C0035E364?OpenDocument>

εργασίας αποτελούμενες από εμπειρογνώμονες για να αξιολογούν την εργασία των Τεχνικών Επιτροπών.

Δήλωση των δύο ηγετών που διαβάστηκε από τον Ειδικό Αντιπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο Μάικλ Μόλερ μετά τη συνάντηση της 21ης Μαρτίου 2008

«Είμαι στην ευχάριστη θέση να ανακοινώσω τα ακόλουθα εκ μέρους των δύο ηγετών. Οι ηγέτες συναντήθηκαν σήμερα σε πολύ θετική και εγκάρδια ατμόσφαιρα και αντάλλαξαν απόψεις πάνω σε αριθμό θεμάτων, επιτυγχάνοντας σύγκλιση απόψεων σε μεγάλο βαθμό. Έχουν αποφασίσει να ζητήσουν από τους συμβούλους τους να συναντηθούν την ερχόμενη βδομάδα ώστε να συσταθεί αριθμός ομάδων εργασίας και τεχνικών επιτροπών, να καθορίσουν την ημερήσια διάταξη τους και να το πράξουν αυτό με τον ταχύτερο δυνατό τρόπο. Αναλαμβάνοντας πλήρη ευθύνη για τη διεξαγωγή μελλοντικών διαπραγματεύσεων, οι ηγέτες συμφώνησαν επίσης να συναντηθούν σε τρεις μήνες από σήμερα για ανασκόπηση του έργου των ομάδων εργασίας και των τεχνικών επιτροπών και, κάνοντας χρήση των αποτελεσμάτων τους, να αρχίσουν ολοκληρωμένες διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Οι ηγέτες συμφώνησαν επίσης να συναντηθούν όπως και όποτε χρειαστεί πριν την έναρξη των επίσημων διαπραγματεύσεων τους. Οι ηγέτες συμφώνησαν επίσης ότι η οδός Λήδρας θα ανοίξει, μόλις αυτό καταστεί τεχνικά δυνατό, και το σημείο διέλευσης θα ανοίξει και θα λειτουργήσει σύμφωνα με τις καθιερωμένες πρακτικές σε άλλα σημεία διέλευσης. Το θέμα της διάνοιξης του σημείου διέλευσης στο Λιμνίτη καθώς και άλλων σημείων βρίσκεται επίσης στην ημερήσια διάταξη των μελλοντικών συναντήσεων των συμβούλων των δύο ηγετών».

Κοινή δήλωση του Ελληνοκύπριου Ηγέτη Δημήτρη Χριστόφια και του Τουρκοκύπριου Ηγέτη Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, 23 Μαΐου 2008

Οι Ηγέτες είχαν σήμερα ειλικρινείς και αποδοτικές συζητήσεις και αξιολόγησαν τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί βάσει της Συμφωνίας της 21ης Μαρτίου. Επαναβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για μια διζωνική, δικοινοτική Ομοσπονδία με πολιτική ισότητα όπως ορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αυτός ο συνεταιρισμός θα έχει μια Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση με μια και μόνη διεθνή προσωπικότητα, καθώς και μια Τουρκοκυπριακή Συνιστώσα Πολιτεία και μια Ελληνοκυπριακή Συνιστώσα Πολιτεία, οι οποίες θα έχουν ισότιμο καθεστώς. Έδωσαν οδηγίες στους

αντιπροσώπους τους να εξετάσουν, εντός 15 ημερών, τα αποτελέσματα των τεχνικών επιτροπών. Οι Σύμβουλοι θα εξετάσουν στρατιωτικής και μη στρατιωτικής υφής μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Θα επιδιώξουν, επίσης, το άνοιγμα του Λιμνίτη και άλλων οδοφραγμάτων. Οι Ηγέτες αποφάσισαν να συναντηθούν εκ νέου κατά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου για να επαναξιολογήσουν την κατάσταση.

Κοινή Δήλωση του Ελληνοκύπριου Ηγέτη Δημήτρη Χριστόφια και του Τουρκοκύπριου Ηγέτη Μεχμέτ Αλί Ταλάτ -1η Ιουλίου 2008

Οι δύο Ηγέτες συναντήθηκαν σήμερα μέσα σε θετική ατμόσφαιρα και πνεύμα συνεργασίας. Προέβησαν σε μια πρώτη ανασκόπηση των εργασιών των Τεχνικών Επιτροπών και των Ομάδων Εργασίας. Συζήτησαν τα θέματα της μίας και μόνης κυριαρχίας και ιθαγένειας, για τα οποία έχουν συμφωνήσει ως θέμα αρχής. Συμφώνησαν να συζητήσουν τις λεπτομέρειες της εφαρμογής τους κατά τις απευθείας διαπραγματεύσεις. Συμφώνησαν να συναντηθούν την 25η Ιουλίου για να προβούν σε τελική ανασκόπηση των Ομάδων Εργασίας και των Τεχνικών Επιτροπών.

Κοινή Δήλωση του Ελληνοκύπριου Ηγέτη Δημήτρη Χριστόφια και του Τουρκοκύπριου Ηγέτη Μεχμέτ Αλί Ταλάτ -25η Ιουλίου 2008

Οι ηγέτες προέβησαν σήμερα στην τελική ανασκόπηση των εργασιών των Ομάδων Εργασίας και των Τεχνικών Επιτροπών. Σημείωσαν τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί και συνεχάρησαν τα μέλη των Ομάδων και των Επιτροπών για τις προσπάθειές τους. Έχοντας προβεί στην τελική τους ανασκόπηση, οι ηγέτες αποφάσισαν να αρχίσουν απευθείας διαπραγματεύσεις στις 3 Σεπτεμβρίου 2008, στο πλαίσιο της αποστολής των καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Ο στόχος των απευθείας διαπραγματεύσεων είναι η επίτευξη αμοιβαία αποδεκτής λύσης του Κυπριακού προβλήματος, η οποία θα διασφαλίζει τα θεμελιώδη και νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντα των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Η συμφωνημένη λύση θα τεθεί σε ταυτόχρονα, χωριστά δημοψηφίσματα. Όσον αφορά τις Τεχνικές Επιτροπές, οι ηγέτες ενέκριναν σήμερα δεκαέξι επιπλέον μέτρα στους τομείς του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς, της διαχείρισης κρίσεων, και του εγκλήματος και της εγκληματικότητας και έδωσαν οδηγίες για την άμεση και πλήρη εφαρμογή τους. Ως ένδειξη της αναβαθμισμένης τους εμπλοκής, οι ηγέτες αποφάσισαν τη σύσταση ασφαλούς απευθείας τηλεφωνικής γραμμής για τη διευκόλυνση της μεταξύ τους επαφής. Οι ηγέτες καλωσορίζουν το διορισμό του κυρίου Αλεξάντερ Ντάουνερ ως

Ειδικού Συμβούλου του Γενικού Γραμματέα για το Κυπριακό, και προσβλέπουν σε συνεργασία μαζί του και με την ομάδα των Ηνωμένων Εθνών κατά την επόμενη περίοδο. Έδωσαν επίσης οδηγίες στους Εκπροσώπους τους να ασχοληθούν με τη διάνοιξη του οδοφράγματος του Λιμνίτη και άλλων οδοφραγμάτων.

Κοινή Δήλωση του Ελληνοκύπριου Ηγέτη Νίκου Αναστασιάδη και του Τουρκοκύπριου Ηγέτη Ντερβίς Έρογλου -11η Φεβρουαρίου 2014

Οι δυο ηγέτες είχαν την πρώτη τους συνάντηση σήμερα υπό την αιγίδα της αποστολής των καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε σε φιλικό και εγκάρδιο κλίμα και οι δύο ηγέτες συμφώνησαν στα ακόλουθα:

1. Η παρούσα κατάσταση είναι απαράδεκτη και η παράτασή της θα έχει αρνητικές συνέπειες για τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Οι ηγέτες επιβεβαίωσαν ότι η διευθέτηση θα έχει θετική επίδραση σε ολόκληρη την περιοχή και πρωτίστως θα επωφελούνται οι Τουρκοκύπριοι και οι Ελληνοκύπριοι. Η διευθέτηση χαρακτηρίζεται από σεβασμό στις δημοκρατικές αρχές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές ελευθερίες, καθώς και στη ξεχωριστή ταυτότητα και την ακεραιότητα αμφοτέρων, διασφαλίζοντας το κοινό τους μέλλον σε μια ενωμένη Κύπρο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Οι ηγέτες εξέφρασαν την αποφασιστικότητά τους να επαναρχίσουν δομημένες διαπραγματεύσεις με τρόπο που να οδηγεί σε αποτελέσματα. Όλα τα άλυτα βασικά θέματα θα είναι στο τραπέζι και θα συζητηθούν αλληλένδετα. Οι ηγέτες θα έχουν ως στόχο να φθάσουν σε διευθέτηση το συντομότερο δυνατό και ακολούθως να πραγματοποιήσουν χωριστά και ταυτόχρονα δημοψηφίσματα.

3. Η διευθέτηση θα βασίζεται σε δικοινοτική, διζωνική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα, όπως καθορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου. Η ενωμένη Κύπρος, ως μέλος των Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα έχει μια και μόνη διεθνή νομική προσωπικότητα και μια και μόνη κυριαρχία, η οποία καθορίζεται ως η κυριαρχία που απολαμβάνουν όλα τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών υπό τον χάρτη του ΟΗΕ και η οποία προέρχεται εξίσου από Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους. Θα υπάρχει μια και μόνη κυπριακή ιθαγένεια, που θα ρυθμίζεται από την ομοσπονδιακή νομοθεσία. Όλοι οι πολίτες της ενωμένης Κύπρου θα είναι ταυτόχρονα πολίτες είτε της ελληνοκυπριακής συνιστώσας πολιτείας είτε της τουρκοκυπριακής συνιστώσας πολιτείας. Αυτή η ιδιότητα θα είναι εσωτερική και θα συμπληρώνει, και δεν θα αντικαθιστά με οποιονδήποτε τρόπο, την μια και μόνη κυπριακή ιθαγένεια. Οι εξουσίες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, καθώς και θέματα που είναι σαφώς σχετικά με τις καθορισμένες αρμοδιότητές της, θα προσδιορίζονται από το σύνταγμα. Το Ομοσπονδιακό σύνταγμα θα προνοεί επίσης ότι το κατάλοιπο εξουσίας θα ασκείται από τις συνιστώσες πολιτείες. Οι συνιστώσες πολιτείες θα ασκούν πλήρως και οριστικά όλες τις εξουσίες τους,

χωρίς επεμβάσεις από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Οι ομοσπονδιακοί νόμοι δεν θα καταπατούν τις νομοθεσίες των συνιστωσών πολιτειών που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των συνιστωσών πολιτειών και οι νομοθεσίες των συνιστωσών πολιτειών δεν θα καταπατούν τους ομοσπονδιακούς νόμους που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Οποιαδήποτε διαφορά σε σχέση με τα πιο πάνω θα δικάζεται τελικά από το Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο. Καμιά από τις δυο πλευρές μπορεί να διεκδικεί εξουσία ή δικαιοδοσία από την άλλη.

4. Η ενωμένη κυπριακή ομοσπονδία θα προκύψει από την διευθέτηση μετά από την έγκριση της διευθέτησης σε χωριστά ταυτόχρονα δημοψηφίσματα. Το Ομοσπονδιακό σύνταγμα θα ορίζει ότι η ενωμένη κυπριακή ομοσπονδία θα αποτελείται από δυο συνιστώσες πολιτείες με ισότιμο καθεστώς. Η δικαιοδική, διζωνική φύση της ομοσπονδίας και οι αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται η ΕΕ θα διασφαλίζονται και θα γίνονται σεβαστές σε όλη την επικράτεια. Το Ομοσπονδιακό σύνταγμα θα αποτελεί τον ανώτατο νόμο της Χώρας και θα δεσμεύει όλες τις εξουσίες της ομοσπονδίας και των αρχών των συνιστωσών πολιτειών. Η ένωση της ομοσπονδίας ή μέρους αυτής με οποιαδήποτε άλλη χώρα ή η οποιασδήποτε μορφής διχοτόμηση ή απόσχιση ή οποιαδήποτε άλλη μονομερής αλλαγή στην κατάσταση πραγμάτων θα απαγορεύεται.

5. Οι διαπραγματεύσεις βασίζονται στην αρχή πως τίποτε δεν έχει συμφωνηθεί μέχρι να συμφωνηθούν όλα.

6. Οι διορισμένοι εκπρόσωποι έχουν πλήρη εξουσία να συζητούν οποιοδήποτε θέμα σε οποιαδήποτε στιγμή και πρέπει να απολαμβάνουν παράλληλη πρόσβαση σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και τα ενδιαφερόμενα μέρη στη διαδικασία, όταν είναι αναγκαίο. Οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων θα συναντώνται όσο συχνά κρίνεται απαραίτητο. Διατηρούν την απόλυτη εξουσία λήψης αποφάσεων. Μόνο μια συμφωνία στην οποία θα καταλήξουν ελεύθερα οι ηγέτες μπορεί να τεθεί σε χωριστά ταυτόχρονα δημοψηφίσματα. Οποιασδήποτε μορφής επιδιαιτησία αποκλείεται.

7. Οι πλευρές θα επιδιώξουν να δημιουργήσουν θετικό κλίμα για να εξασφαλίσουν την επιτυχία των συνομιλιών. Δεσμεύονται να αποφεύγουν την απόδοση ευθυνών ή οποιαδήποτε δημόσια αρνητικά σχόλια σχετικά με τις διαπραγματεύσεις. Είναι επίσης προσηλωμένοι στις προσπάθειες να εφαρμοστούν μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης που θα παράσχουν μια δυναμική ώθηση στην προοπτική για μια ενωμένη Κύπρο.

Κοινή δήλωση των ηγετών των δύο κοινοτήτων για το θέμα των αγνοουμένων που ανέγνωσε ο Ειδικός Σύμβουλος του ΓΓ του ΟΗΕ για την Κύπρο - 28 Μαΐου 2015

Το θέμα των αγνοουμένων είναι ένα από τα πλέον οδυνηρά κεφάλαια της ιστορίας της Κύπρου. Θεραπεύοντας αυτή την ανοικτή πληγή το συντομότερο είναι σημαντικό για να απαλύνει ο πόνος των συγγενών των αγνοουμένων. Όσο περνά ο χρόνος, οι προοπτικές να βρεθούν οι αγνοούμενοι γίνονται ολοένα και πιο δύσκολες. Συνεπώς, ως οι δύο ηγέτες, καλούμε όλους όσοι μπορεί να κατέχουν πληροφορίες για πιθανούς χώρους ταφής αγνοουμένων, να γνωστοποιήσουν αυτές τις πληροφορίες στην Επιτροπή για τους Αγνοουμένους χωρίς δισταγμό. Εγγυόμαστε ότι η εμπιστευτικότητα θα είναι πλήρως σεβαστή. Πιστεύουμε ότι αυτό είναι ένα ανθρωπιστικό καθήκον που πρέπει να εκπληρωθεί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

Έκθεση Νιχάτ Ερίμ το 1956⁶⁹

«1. Η διεκδίκηση της απόδοσης της Κύπρου στην Τουρκία στηρίζεται σε πολιτικούς λόγους. Παρά ταύτα προκειμένου να μην δηλητηριάζονται οι σχέσεις Ηνωμένου Βασιλείου – Τουρκίας – Ελλάδας, αν παραχωρηθεί αυτοδιοίκηση στο νησί, η καλύτερη λύση είναι η μέση λύση διχοτόμησης.

2. Στην Κύπρο διαβιούν δυο διαφορετικές κοινότητες, δυο διαφορετικές ολότητες δύο οντότητες η κάθε μια από τις οποίες έχει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Το μέλλον των δύο οντοτήτων των δύο λαών, ανεξαρτησία, ένωση με την μητέρα-πατρίδα, συνέχιση της Βρετανικής διοίκησης ή κάτι άλλο θα αποφασισθεί κατόπιν δημοψηφίσματος σε κάθε μια απ' αυτές.

3. Η αρχή της αυτοδιαθέσεως θα εφαρμοσθεί με την μετακίνηση Ελληνικών πληθυσμών έτσι ώστε να υπάγονται στη διακυβέρνηση της αρεσκείας τους. Η εν λόγω μετακίνηση δεν συνιστά άσκοπη ταλαιπωρία αλλά θα βοηθήσει να μην καταπατηθούν τα δικαιώματα της Τουρκικής κοινότητας που σήμερα είναι μειοψηφική, θα διασφαλιστεί η ασφάλεια της Τουρκίας και θα αποφευχθεί μια μελλοντική κρίση.

4. Η Τουρκία θα πρέπει να καθορίσει την προσφορότερη γι' αυτήν μορφή διχοτόμησης λαμβάνοντας υπ' όψη τα οικονομικά και στρατιωτικά της συμφέροντα καθώς και τα συμφέροντα των Τουρκοκυπρίων. Στην ασφάλεια της περιοχής που θα παραχωρηθεί στους Ρωμιούς της Κύπρου θα πρέπει να συμμετέχει και η Τουρκία γιατί το θέμα σχετίζεται με την ασφάλεια της καθώς και της Μέσης Ανατολής. Η Ελλάδα δεν δύναται να ζητήσει το ίδιο δικαίωμα για την Τουρκική περιοχή διότι το νησί απέχει από την Τουρκία 45 ν.μ ενώ από την Ελλάδα 600 ν.μ.

5. Πρέπει να επιδιωχθεί η ελεύθερη μετάβαση Τούρκων προς την Κύπρο. Υπό την προϋπόθεση ότι θα λάβουμε τα μέτρα μας το σύνολο του Τουρκικού πληθυσμού μπορεί να αυξηθεί στο ποσοστό που ανερχόταν επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τότε δεν θα ανησυχούμε για την έκβαση του δημοψηφίσματος που θα γίνει είτε για τον καθορισμό του συνόλου της νήσου είτε της διχοτόμησης.»

---

⁶⁹Υπόθεση Κύπρος: Έκθεση Νιχάτ Ερίμ – Τίποτα δεν είναι τυχαίο. Geopolitics and daily News (www.goo.gl/dCj43H). Ανακτήθηκε την 1 Αυγούστου 2015.